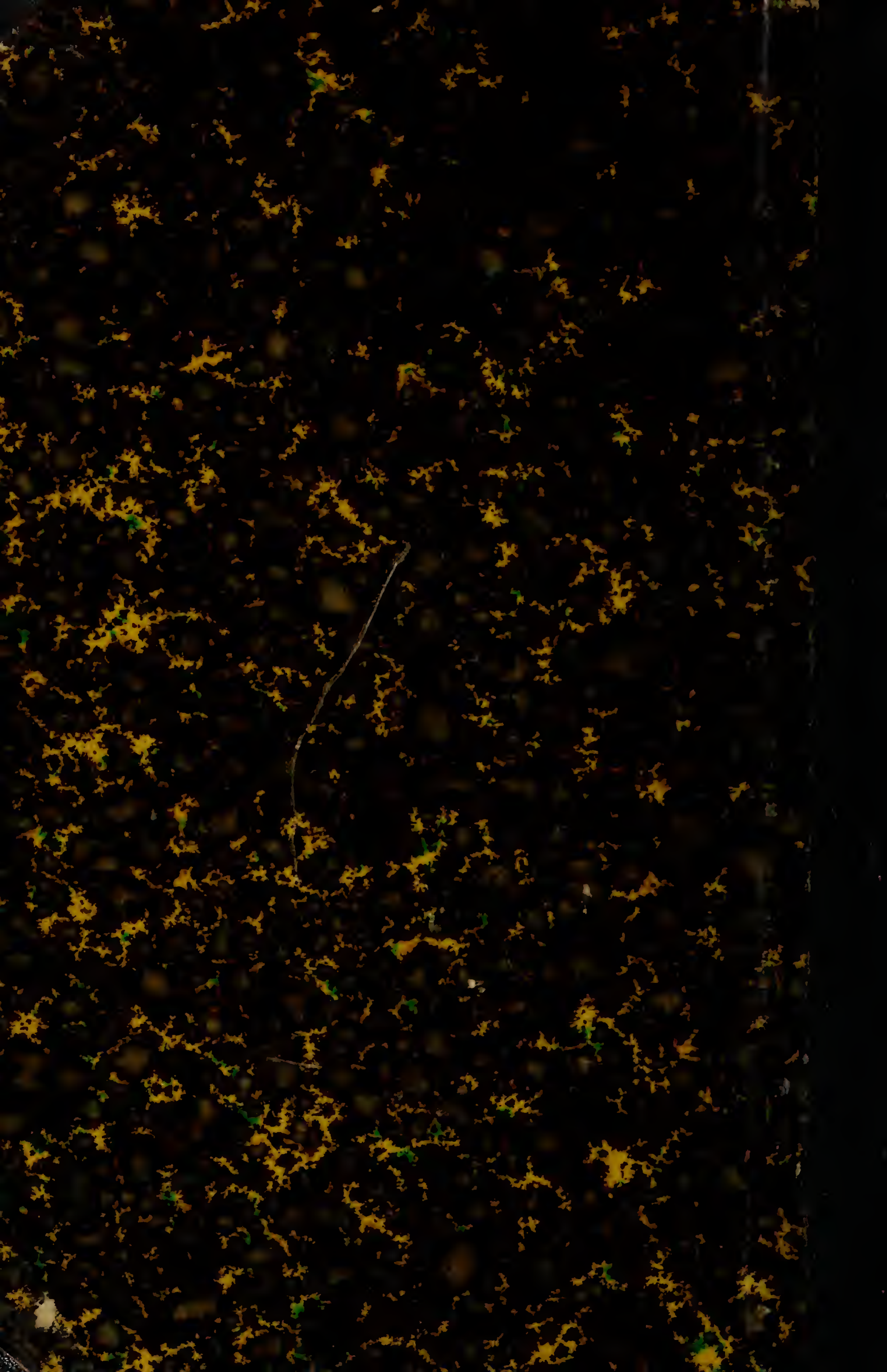

אַבְרַאַאם לִינְקָאלְן

דֶער בֶּעפְרַייֶער פוּן דִי שְׁקְלַאַוֶוען ,
זַיין לֶעבֶּען אוּנ גֶעזֶעלְשַׁאפְטְלִיכֶע אַרְבֵּייט.

אַ בִּיאָגְרַאפִישֶׁעס בִּילְד

פוּן אַ. קַאמֶענְסְקִי.

(איבּ'ן רוּסִישֶׁען).

—————→⫶⫶⫶←—————

ווארשא. תרע .

АВРААМЪ ЛИНКОЛЬНЪ

Біографическій очеркъ

А. Каменскаго.

Переводъ съ русскаго.

Типо-Лит. Ф. Баумритера Варшава, Красинск. пл. 6 1910 г.

ערשטעס קאפיטעל.

אבראאם לינקאלן, דער בעריהמטער פרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאאטען אין אמעריקא, איז געבוירען אין יאהר 1809 ביי ארימע, אונגעבילדעטע עלטערן. זיין פאטער טאמאס האט געשטאמט פון פוריטאנער (איין ענגלישע סעקטע), האט זיך אין יאהר 1806 בעזעצט אין שטאאט קענטוקי, אין דער צייט, ווען יענער געגענד איז נאך אין גאנצען אונבעוואהנט געוועזען. א יאהר דער נאך איז ביי איהם א טאכטער געבוירען געווארען, אונ אין צוויי יאהר ארום — א זוהן, ע ב, (פערקירצט פון אבראאם), דער קינפ־טיגער, בעוואוסטער פרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאאטען — אבראאם לינקאלן.

אין יענע צייט האבען אין אמעריקא נאך נישט עקזעס־טערט די פאלקס־שולען, וואס מען קאן היינט דארט אין יעדען קליינען דארפעל געפינען, דערצו איז די פאמיליע לינקאלן געוועזען זייער אר׳ם אונ אונגעבילדעט, טאמאס האט זאגאר לעזען אונ שרייבען נישט געקאנט — עס פערשטעהט זיך אלזא, ווי שווער עס איז אנגעקוממען דעם קינד אבראאם עפּיס בילדונג צו געבען. צום גליק אבער האט זיך נישט ווייט פון דעם ארט, וואו די פאמיליע לינקאלן האט געוואהנט, א געוויסער זאכאריא ראייני, א מענש מיט נישט קיין זעהר הויכע בילדונג, א קליינע שולע געעפענט, אונ אבראאם׳ס עלטערן, האטש זיי זענען אליין אונגעבילדעט געוועזען, האבען דאך געוואלט דאס קינד פאר לייט מאכען, אונ האבען איהם טאקי אין דער

זעלבער שולע געשיקט. אַבראַאַם איז דעמאָלס 9 יאָהר אַלט געווען, אונ האָט שוין דעמאָלס אַ שאָדליכען פיינד פאַר זיין אָרענטליכקייט בעקוממען, וואָס האָט איהם געשטאָרט זיין אויס־בילדונג. די מעשה איז אַזוי געווען: נעבען דער פאַמיליע לינקאָלן האָט געוואוהנט אַ רייכער פלאַנטאַטאָר, מיט זעהר אַ שלעכטען כאַראַקטער; ביי דעם רייכען האָט געאַרבייט אַ שקלאַוו, אַ נאָגער, מיט וועלכען אבראַאַם פלעגט זיך אָפט אָבגעבען, געהענדיג אין דער שולע דורך די פלאַנטאַציען, וואו דער נאָגער האָט געאַרבייט. דעם רייכען האָט דאָס זעהר פערדראָסען אונ ער האָט זיך אין דעם קינד נוקם געווען דער מיט, וואָס ער האָט איהם פערווערט דורך צו געהען דורך זיינע פלאַנטאַציען אין דער שולע אַריין. קיין אַנדער וועג איז נישט געווען, אונ אַבראַאַם האָט די ביזהעריגע שולע מעהר נישט געקאָנט בעזוכען. בּאָין בְּרֵירָה, האָט די מוטטער איהם מיט זיין שוועסטער געשיקט אין איין אַנדער שולע, וואָס האָט זיך געפונען 12 וויאָרסט פון זיי. דער פערוואַלטער פון דער שול, קאַלעב גאַזעלי, איז נאָך וועהניגער געבילדעט געווען, ווי דער פערוואַלטער פון דער ערשטער שולע. נאָר אויך דאָ האָט אַבראַאַם נישט לאַנג געוויילט; דער רייכער שָׁבֵן, אַז ער האָט געזעהען, אַז ער האָט מיט דעם קינד שוין גאָר נישט צו מאַכען האָט ער זיך אין טאָמאַס'ן נוקם געווען, געקוואָלט איהם, וואו נור ער האָט געקאָנט, אַזוי לאַנג, ביז טאָמאַס האָט נישט געקאָנט אויסהאַלטען אונ האָט געמוזט זיין נחלה פער־קויפען (פאַר 20 פאָסלעך שפירט אונ 20 דאָלאַר באַר געלד) איין אַנדערען אונ אַבּרייזען!

אין הערבסט פון יאָהר 1816 האָט זיך די פאַמיליע איבער געצויגען אין דרום זייט פון שטאַט אינדיאַני.

שווער איז געווען דאָס לעבען פון די ערשטע אַמעריקאַנישע איינוואָהנער „פיאָנערען". אין וויטען מערב, דורך אוראַלטע, נישט אויסגעפאָרשטע וואַלדער, האָט זיך געשלעפט אַ קליינער קאַראַוואַן, אַ פאַמיליע מיט קינדער, מיט פיה אונ אַ ביסעל הויזגעשיר. דאָ האָט מען זיך צו אַ נייעס לעבען גענומען, דעם אוראַלטען

וואַלד געהאַקט, דער נאָך דעם באָדען געריינינגט, ער זאָל טויגען
אַלס צום בעאַרבייטען; דער נאָך ערשט האָבען זיך געוויזען די
ערשטע געצעלטען , וואָס זענען געשטאַנען צערוואָרפֿען איינס פֿון
אַנדערען. שווער אונ ביטער איז געווען די אונאויפֿהעריגע שווערע
אַרבייט אין דער ווייטען פֿון קרובים אונ בעקאַנטע אין אונ=
אויפֿהעריג איז געווען דער קאַמפּף, וואָס די „פּיאָנערען" האָבען
געקאָמפּפט מיט'ן הונגער, נויט אונ נאָך אַנדערע שטאָרונגען.
באַלד נאָך טאָמאַס קומען קיין אינדיאַני האָט ער זיך אויפֿ=
געשטעלט אַ „שאַלאַש". דאָס איז געווען אַ געצעלט, וואָס איז
געווען מיט פֿלעקער צו געשלאָגען צו דער ערד, אָהן אַ פּאָדלאָגע,
מיט 3 וואָנד — די פֿאָדערשטע איז אָפֿען געווען. אין דעם
„אָפֿענעם געצעלט" האָט די פֿאַמיליע לינקאָלן אַגאַנץ יאָהר
דורך געלעבט, ביז זיי האָבען זיך ערוואָרבען עטוואַס
אַ זיכערען אונ פֿעסטערען געצעלט, וואָס האָט זיך גערופֿען
„לאָג=הויז". נור אויך דער „לאָג=הויז", אָבוואָהל ער איז געווען
וואַרמער אונ דוירהאַפֿטיגער פֿון ערשטען, איז פֿון דעסטוועגען
נאָך ערגער געווען פֿון אָרימסטען שטיבעל אויפֿ'ן דאָרף. ער
איז בעשטאַנען אין גאַנצען פֿון איין שטיבעל אָהן פּאָדלאָגע אונ
פֿון אַ בוידעם. דאָס מעבעל איז בעשטאַנען פֿון עטליכע בענק
אונ אַ בעט, צו זאַמען געשלאָגען פֿון גראָבע אונגעהעבעלטע
בראָטער, מיט בלאָטער אָנשטאָט שטרוי. די קינדער זענען אויף
דער פּאָדלאָגע געשלאָפֿען, געציטערט פֿאַר קעלט אין די קאַלטע
ווינטער נאַכֿט, אונ ציטערענד צו געקראָכֿען צו'ם בעט דערוואַרמען
זיך. דאָס יונגע קינד, אַבראַאַם, האָט געטריי געהאָלפֿען זיין
פֿאָטער ביי דער אַרבייט אַ„לאָג=הויז" אויפֿצושטעלען אונ דער
נאָך ביים אויסרייניגען דעם וואַלד אַרום. אונ די אַרבייט איז
נישט לייכֿט געווען: מען האָט געברויכֿט אונגעהייער גרויסע
ביימער אַנידער צולעגען, דער נאָך די שטאַממען (פּיעניעס) מיט
די וואורצלען אויסגראָבען, די האַרטע ערד איבערוואַרפֿען,
דערנאָך ערשט איבער אַקקערען צו'ם זייען. אונ אַבראַאַם איז
אַ געשיקקטער יונג געווען, צו אַללעס געטויגט. איינמאָל האָט

ער זיינע עלטערען זעהר פערוואונדערט: ער האָט אהיים געבראַכט א דערשאָסענען אינדעק, וועלכען ער האָט מיט שטאָלץ זיין מוטטער געשענקט. ער האָט שווער געארביים מיט דער האַק, גוט געוואוסט ווי מיט אַ ביקס זיך צו לענקען, אונ ביי דעם אַלעס, ווי פערהאָרעוועט ער איז נישט געווען, האָט ער אַלין געשטרעבט צו לעהרע, צו וויסען. יעדע פרייע מינוט האָט ער בענוצט אויסצואיבען זיך אין דעם, וואָס ער האָט אין די קענטוקער שולען געלערנט, אונ נישט זעהר פיעל האָט ער זיך דאָרט אויסגעלערנט — קוים שלאַבאָזירען אונ עטוואָס שרייבען. אָפט איז ער ביינאַכט פאַר דעם ברענענדיגען פייער געשטאַנען מיט אַ דיק אָבגעהיעבעלטען ברעט אין דער האַנד אונ מיט אַיין אָבגעברענט שטאָקעלע האָט ער אויף דעם ברעט פערשיעדענע אותיות געצייכענט. די ביבליאָטעק פון דער פאַמיליע איז בעשטאַנען אין גאַנצען פון 3 ביכער: די ביבעל, אַ קאַטעכיזם אונ איין אַ. ב. די צוויי לעצטע ביכער אונ אויך פיעל קאַפּיטעל פון דער ביבעל האָט ער אויסענווענדיג געקאָנט, אונ עפּים נייעס אונ וויכטיגעס צו לעזען האָט ער נישט געהאַט.

אזוי איז אַוועק 3 יאָהר, אין די 3 יאָהר זענען צו דער פאַמיליע לינקאָלן אין אינדיאַני צו געקומען נייע עמיגראַנטען: דער פעטער אונ די מומע (טאַנטע) פון מאָמאָס לינקאָלן׳ס ווייב, זיי האָבען זיך גערופען ספּאַרא, מיט אַ פלעמעניק דענים הענקס, וואָס איז אין איין אֶלטער מיט אבראַאמ׳ן געווען. אַבראַאם איז דערפרייט געוואָרען מיט זיין נייעם חבר, די קינדער האָבען זיך זעהר ליעב געהאַט, אונ זענען פערבליעבען אויפ׳ן גאַנצען לעבען גוטע פריינד, חאָטש זיי האָבען פערשיעדענע כאַראַקטערען געהאַט.

אין דער זעלבער צייט האָט אַ שווער אונגליק געטראָפען לינקאָלנ׳ן: אין מערב־אַמעריקע איז דעמאָלס אומגעגאַנגען אַ שווערע עפּידעמיא „דאָס מילך פיבער“, אַבראַאַמ׳ס אֶלטערען זיינען באַלד אויף איהר קראַנק געוואָרען, דער פאָטער האָט איבער געטראָגען די קראַנק, די שוואַכע מוטער אָבער איז, אין עטליכע טאָג נאָך איהר קראַנק ווערען, געשטאָרבען אונ איבער

געלאָזט 2 יתומים, אַבראַאַמען און זיין שוועסטער.

אַ יאָהר האָט טאָמאַס אָהן אַהוויזווירטען געלעבט, דער נאָך האָט ער זיך בעשלאָסען אַ נייע פרוי צו נעמען. דער צו איז ער קיין קענטוקי געפאהרען און דאָרט געהייראַטעט מיט איין אלמנה (ווימווע) סאַלי דזאָנסטאָן, וועלבע האָט דריי קינדער — אַ זוהן און צוויי טאָכטער — פון ערשטען מאַן געהאַט, און מיט דער נייע פרוי אין קינדער איז ער קיין אינדיאַני צוריק געקומען.

דורך דער צייט, וואָס טאָמאַס איז געווען אין קענטוקי, איז אַבראַאם זעהר אומטעטהיג געווען; דאָס ערשטע אונגליק, זיין מוטטער'ס טוידט, האָט איין אונגעהייערען אייַנדרוק אויף איהם געמאַכט, און ער האָט זיך דערפרייט, ווען זיין פאָטער איז אַהיים געקומען. דערצו איז די נייע שטיפמוטטער געווען אַ גוטע, ליעבליכע און עטוואָס אַ געבילדעטע פרוי, און האָט ווירקליך געשטרעבט פאַר די יתומים אַ מוטטער צו זיין. עס איז נישט קיין וואונדער, אַז אונזער אַבראַאם האָט זי באַלד זעהר ליעב געקריעגען, דערצו נאָך האָט די שטיפמוטטער בעמערקט אַבראַאמ'ס פאָהיגקייטען און אויף איהם מעהר אַכטונג געגעבען, ווי אויף די איבריגע קינדער.

די לאַגע פון דער פאַמיליע האָט זיך פיעל פערבעסערט: די נייע גוטע פרוי האָט הוין איהר גוט הארץ נאָך עטוואָס געלד אין דער פאַמיליע אַריין געבראַכט. מען האָט אָנגעהויבען בעקוועמער צו לעבען, אין הויז האָט זיך געוויזען עפּעס מעבעל, די קינדער האָט מען אָרענטליכער און אַרטיגער געקליידעט א. ז. וו. „אין אַ פערלויף פון איניגע וואָכען — רענים הענקס פערצעהילט, — האָט זיך אַלס געאָנדערט, וואו ביז אַהער איז געווען אומטעטהיג און לעער, איז יעצט פריילוך און בעקוועם געוואָרען. זי איז געווען איין ענערגישע פרוי מיט אַ געזונדען פערשטאַנד, אַ גוטע ווירטין, זעהר אַ קוראַט געווען און גוט געוואוסט, ווי אומצוגעהן זיך מיט קינדער. אַבראַאם איז באַלד אויפ'ס נייע בעקליידעט געוואָרען, און ער איז גאָר ווי איין אַנדערער געוואָרען, — אַלע קינדער פון דער פאַמיליע האָבען זיך געליעבט און געלעבט צווישען זיך בשלום, ווי זיי

וואָלטען קינדער פֿון איין טאַטע־מאַמע געוועזען.

נור נישט בלויז אין הויזווירטשאַפֿט און לעבענסאָרדנונג האָט די נייע פֿרוי אַזאַ גוטע ווירקונג געהאַט: זי האָט זיך אויך זעהר שטאַרק פֿעראינטערעסירט מיט אבראַאמען און האָט איהם געגעבען די הילף, וואָס ער האָט דעמאָלס געדאַרפֿט. (אַבראַאם איז צו איהר פֿערבונדען געווען מיט אַ טרייע ליעבע און אויך דער נאָך, ביז צו איהר טויט, האָט ער זי זעהר געליעבט און געאַכט). אַלער ערשטענס האָט ער געהאַט עפּעס נייעס צו לעזען: צו דער הויז ביבליאָטעק, וואָס איז ביז אַהער בעשטאַנען פֿון 3 ביכער, איז יעצט צוגעקומען נאָך עטליכע, ווי „די רייזע פֿון אַ קריסט“ בעניאַן'ס, „עזאָפּ'ס פֿאַבעלען“, פֿון וועלכע אַבראַאם האָט גאָר געקוואָלען. די גוטע פֿרוי האָט איהם געאָנטפֿערט אויף די פֿראַגען, וואָס אַבראַאם פֿלעגט פֿראָגען ביי יעדער געלעגענהייט און איהם געדינט מיט וואָס נור זי האָט געקאָנט. פֿון איהר אויך האָט אַבראַאם זיך אָבגעלערנט גוטהאַרציקייט און ענוה, מיט וועלכער ער האָט זיך דער נאָך אין זיין לעבען אויסגעצייכענט.

אויך אין אינדיאַני האָט אַבראַאם אַ שולע בעזוכט, נור אויך דאָ, צו'ם אומגליק, אין גאַנצען עטליכע וואָכען. די נייע עמיגראַנטען, וואָס האָבען זיך בעזעצט אין דעם געגענד, האָבען אפילו שוין אַ הילצערען הייזעל אויפגעבויעט פֿאַר אַ שולע. אַבראַאם האָט די שולע בעזוכט און גרויסע פֿאָרשריט געמאַכט אין רעכנען און שרייבען, נור דורך עפּיס אַ צופֿאַל איז די שולע פֿערמאַכט געוואָרען, און אַבראַאם האָט זיך געמוזט ווענדען צו זיין אייגענע ענערגיע און צו דער הילף פֿון זיין שטיפֿמוטער, אום עפּיס וויסענשאַפֿט צו ערווערבען. ערשט אין פֿיער יאָהר אַרום איז ער ווידער אין אַ שולע אַנגעקומען, וואָס איז געוועזען אין דעם זעלבען הייזעל, און חאָטש ער האָט אויך דאָס מאָל נישט לאַנג דאָרט געוויילט, דאָך האָט די שולע אין דעם לעצטען מאָל אַ גרעססערען איינפֿלוס אויף איהם געהאַט. דאָ האָט ער צו'ם ערשטען מאָל עטליכע ניטצליכע וויסענשאַפֿטליכע ידיעה ערוואָרבען, און דער לעהרער, וועם האָט בעמערקט

זיינע פֿאָהיגקייטען, האָט נישט אֵיינמאָל געזאָגט, אַז ער איז זיכער, אַז אַבראַאם וועט אַ גרויסער מאַן זיין. לאָבערליך איז די שולע געווען דערמיט, וואָס אין איהר האָבען זיך די קינדער פֿון די גראָבע עמיגראַנטען געלערט מאַנערען, ווי זיך אויפֿצוּ פֿיהרען אין געזעלשאַפֿט פֿון מענשען, דערצו האָט מען זיי געאיבט אויפֿשטעלען זיך און נייגען זיך לויט דער שטרענגסטער עטיקעט. אין דער זעלבער שולע האָט אַבראַאם אויך אָנגעהויבען זיינע ליטעראַרישע פֿאָהיגקייטען צו פּרובען און האָט אויף זיך אויפֿמערקזאַם געמאַכט דען לעהרער מיט איין קליינעם אַרטיקעל װעגען „צער בעלי חיים״. דאָס געפֿיהל פֿון מיטלייד צו די אונ־בעהאָלפֿענע בעשאָפֿענעשען האָט זיך אין אַבראַאמ'ן זעהר פֿריה בעמערקט, און ער פֿלעגט אָפֿט שטראָפֿען זיינע חברים, ווען זיי פֿלעגען מאַטערען אַ לעבענדיג בעשאָפֿניש, און אויך אָבוועהרען דאָס שוואַכע בעשאָפֿניש, אַז ער האָט נור געקאָנט.

מיר זעהען אַלזאָ, אַז דאָס בעזוכען די שולען האָט אַבראַאמען נישט זעהר פֿיעל געקאָנט געבען, די שולען האָט ער בעזוכט נישט דורך אֵיינאַנדער און אַלס צו זאַמען נישט מעהר ווי אַ יאָהר־צוויי, און דאָך האָט ער פֿיעל געלערנט לויט זיין אָלטער, ווייל ער האָט קיין אֵיינציגען צופֿאַל נישט דורך געלאָזט, אַז ער האָט נור געקאָנט עפּיס לערנען, עפּיס נייעס געוואהר צו ווערען.

עס וועט דאָ נישט איבריג זיין צו דערציילען איין עפּיזאָד פֿון זיין יוגענד, וועלכער ווערט דערמאָנט אין פֿיעל ביכלעך פֿאר קינדער. אַ מאָל איז אַבראַאם געוואָרען פֿון זיינעם אַ חבר, אַז ביי זייערם אַ שכן, מיסטער קראָפֿאָרד, געפֿינט זיך אַ בוך מיט דעם נאָמען, דאָס לעבען „דזשאָרדזש וואַשינגטאָנ'ס״. מיט אַ ציטערדיג האַרץ איז ער אַהין געגאַנגען אין דעם „לאָג־הויז״, וואו דאָס טהייערע ביכעל האָט זיך געפֿונען, און געבעטען, מען זאָל עס איהם באָרגען אויף עטליכע טאָג. מען קאָן זיך פֿאָרשטעלען ווי פֿעראינטערעסירט עס האָט דעם יונגעל די ביאָגראַפֿיע פֿון דעם בעקאַנטען פֿאָלקס־העלד, וואָס האָט געגרינדעט די אַמעריקאַנישע רעפּובליק. ער האָט דאָס

ביבעל געלעזען מיט גרויס חשק, געשלונגען יעדעס וואָרט, אונ געהערט זיך צו דער מוטטער מיט פראַגען, וואו ער האָט נישט פערשטאַנען. נור גאָר אונגעריכט האָט זיך איין אונגליק געטראָפען: פאַר נאַכט אַמאָל האָט ער דאָס ביבעל אויף אַ זיבערען אָרט בעהאַלטען, ביינאַכט איז אַ שטאַרקער רעגען געגאַנגען, דאָס ביבעל איז געוואָרען דורך געגאָסס אונ פערדאָרבען, ער האָט נעביך נישט געוואוסט וואָס צו טהון, ווי אַזוי וויזט מען זיך דעם קראָפאָרד'ן אין די אויגען מיט דעם פערדאָרבענעם בוך? בעצאָהלען ווידער האָט ער קיין געלד נישט געהאַט. לאַנג האָט ער איין עצה געזוכט אונ בעשלאָסען זיך — אָט אויף וואָס: ער איז געגאַנגען צו קראָפאָרד'ן, ער האָט דאָס בוך געוויזען, אונ פאָרגעלייגט אָבצואַרבייטען ביי איהם, ווי לאַנג קראָפאָרד פערלאַנגט. קראָפאָרד האָט איינ־געוויליגט אונ אַבראַאַם האָט ביי איהם 3 טאָג אין דער קאָקוריזע־פעלד געאַרבייט; דער פאַר אָבער האָט דאָס בוך שוין איהם געהערט. מען פערציילט, אַז פאַר די אָרענטליכע אויפפיהרונג האָבען אַלע שכנים אַבראַאַמען געליבט אונ געאַכטעט.

צווייטער קאַפּיטעל.

דער יונגער ארבייטער.

אַבראַאַם האָט זיך אויסגעצייכענט מיט אַ שטאַרקער געדעכטניסקראַפט (כח הזכרון) אונ פלעגט פערוויילען זיינע שכנים מיט ערצעהלונגען פון די ביכער, וואָס ער האָט דורך געלעזען; אַז ער פלעגט צוריק קומען פון אַ רעליגיעזער אָדער פּאָליטישער פערזאַמלונג (מיטינג), פלעגט ער זיך שטעלען אויף אַ קלאָץ פון איין אויסגעהאַקטען בוים, אונ פון דאָרט ווי'ע האַלטען פאַר איינינע מענשען די רעדען, וואָס ער האָט געהערט.

מהיילמאָל פֿלעגט ער אַזוי פֿראַדיגען אין פֿעלד אין דער שניטצייט, אונד ער האָט זיך שוין דעמאָלס אויסגעצייכענט מיט זיין טאַלאַנט אַלס רעדנער. די אַלטע, וואָס האָבען איהם געקאַנט אין יענער צייט, האָבען פֿערצעהלט, אַז ער האָט געהאַט אַ נאַטירליכע אונאײנגעהאַלטענע שטרעבונג צו רעדען פֿאַר אַ פּובליקום. אויך אין זיינע דעמאָלדיגע רעדען האָט ער ליעב געהאַט צו דערציילען אַנעקדאָטען, אונד זיין הומאָר אונד גוטהאַרציגקייט האָבען איהם ליעבע פֿערשאַפֿט ביי אַללע זיינע בעקאַנטע. דעניס הענקס, לינקאָלן'ס יוגענד פֿריינד בעשרייבט מיט פֿאָלגענדע וואָרטער יענע צייט: „מיר פֿלעגען אַלס, וואָס אַרום אונז האָט זיך געטוהן, אויפֿחאַפּען מיט'ן בליק מיט'ן אייער, אַלעס פֿלעגען מיר דערשמעקען. מיר האָבען אַלס אויסגעהערט, וואָס מען האָט גערעדט וועגען אַלגעמיינע פֿראַגען, אונד יעדע פֿראַגע אַזוי לאַנג דורך געשמועס'ט, ביז וואַנן עס איז נאָך געווען וועגען איהר אַ וואָרט צו רעדען. מיר זענען געגאַנגען אויף פּאָליטישע אונד אַנדערע מיטינגען (פֿערזאַמלונגען) אויסגעהערט פֿערשיעדענע מיינונגען וועגען יעדער זאַך, אונד אַליין צווישען זיך געאורטהיילט אונד געשפּאַרט זיך. ער (לינקאָלן) האָט רעדען געהאַלטען, פֿאָרגעלעזען, פֿערשטעהן געגעבען א. ז. וו.... אַ יונגעל איז ער געווען אַ פֿריילעכער, אַ לעבהאַפֿטיגער; איהם האָט קיינמאָל קיין הומאָר נישט געפֿעהלט, אונד זעלטען ווען ער האָט געזאָלט זיין אומגעמוטהיג. אין שטאָדטעל דזשענטריוויל, וואָס האָט זיך געפֿונען אויף אַ מייל פֿון זיין פֿאָטערס פֿערמע, פֿלעגט ער אויך פֿערווײלען דאָס פֿאָלק מיט זיינע לאָבערליכע מעשות. אַרום איהם האָט זיך פֿערזאַמעלט אַ מענגע פֿאָלק, ביז האַלבער נאַכט פֿלעגט ער אַזוי רעדען, דערנאָך ערשט איז ער אַהיים געגאַנגען.

אויף'ן זעבצעהנטען יאָהר איז אַבראַאם שוין אַ פֿערטיגער מענש געווען, ער האָט אין די זעלבע צייט שוין ערדייכט זיין פֿאָלשטאַנדיגען וואוקס 6 פֿוט אונד 4 דוים, אונד ער האָט זיך אויך אויסגעצייכענט מיט זיין פֿיזישער קראַפֿט אונד מיט זיין פֿאַהיגקייט צו יעדער אַרבייט. אין דער היים האָט ער זיין פֿאָטער

געהאָלפען ביי דער אַרבייט אין זיין פערמאַ, וואָס האָט זיך דעמאָלס שוין פיעל ענטוויקעלט, אַבראַאַמ'ס פאָטער איז דעמאָלס געווען נישט קיין אָרעמער קאַנצאָניסט. די רעשט צייט, וואָס איז אַבראַאַמ'ן איבער געבליבען נאָך דער אַרבייט אין דער היים, האָט ער געאַרבייט ביי אַנדערע פאַר טאָג־לאָהן, און דאָס פערדיענסט — אַהיים געבראַכט. די שכנים האָבען זיך וועגען איהם געריסען — אַבראַאַם'ן האָט יעדער געוואָלט אַרבייט געבען און ער, אַבראַאַם, האָט זיך פון קיין אַרבייט נישט אָבגעזאָגט. — „האָלץ האַקען, באַקען, אַכטונג געבען אויף אַ קינד" — און אויסער דעם, וואָס אַבראַאַם האָט אַלס גוט און פינקטליך געטוהן, האָבען זיך זיינע אַרבייטגעבער נישט געקאָנט זאַט אָנקוקען אויף איהם, עפּיס איז מיט איהם געווען היימליך און לוסטיג געווען. אין יאָהר 1825 האָט ער זיך פערדונגען צו איין געוויסען דזשעמס טיילאָר פאַר 6 דאָלאַר אַ מאָנאַט און קעסט. געאַרבייט האָט ער פערשיעדענעס. איינענטליך האָט ער זיך פערדונגען אַלס פאַראָם פיהרער איבערצופיהרען איבער דעם טייך אָריאָ, נור אַרויס געקומען איז דעראויף, אַז ער האָט אַלס געטהון, געאַקקערט די ערד, געדראָשען קוקוריזאָ, געהייצט דעם אויבען, און נישט זעלטען אויך געקאָכט. אַבראַאַם האָט זיך אויסער זיינע גוטע פאָהיגקייטען און פהיזישע קראַפט, נאָך מיט איין זאַך אויסגעצייכענט: ער האָט קיין בראָנפען נישט געטרונקען, טראָטץ דעם וואָס דאָס יונגוואַרג האָט דעמאָלס אין יענעם געגענד זעהר געשכורט.

ביי זיין ווירטה, טיילאָר, האָט אַבראַאַם עטליכע נוטצליכע ביכער ווי „די היסטאָריע פון די פעראייניגטע שטאַאַטען" און אַנדערע, געפונען, און אַבראַאַם, פערשטעהט זיך, האָט זיי געלעזען מיט גרויס פערגעניגען, טראָטץ דעם וואָס ער האָט געברויכט זעהר פריה צו דער אַרבייט צו שטעלען, האָט ער געלעזען ביז זעהר שפּעט אין דער נאַכט. טיילאָר'ס זוהן, וואָס איז מיט אַבראַאַמ'ן אין איין צימער געשלאָפען, האָט איהם דערביי זעהר געשטערט. עס איז געגאַנגען דעריין, וואָס טיילאָר האָט נישט געקאָנט איינשלאָפען ביי דער ליכט, אמאָל האָט ער

זיך אָנגעביזערט אויף אַבראַאם'ן ווייל ער האָט נישט געוואָלט דאָס ליכט פערלעשען, און האָט איהם איבער'ן באַק געגעבען. נור אַבראַאם האָט זיך דאָס מויל אָבגעווישט, און ווי קיינמאָל נאָר נישט האָט ער זיך ווייטער רוהיג געלעזען.

נאָך דעם ווי ער איז פון טיילאָר אַוועק געגאַנגען, איז אַבראַאם אַ קורצע צייט אין דער היים געוועזען און דער נאָך האָט ער זיך פערדונגען אין שטאָדטעל דזשענטריוויללע אַלס פּריקאַשציק אין געוועלב פון איין געוויסען דזשאָנס. דער נייער ווירטה האָט אויף איהם זעהר אַ גוטע ווירקונג געהאַט. ער איז געוועזען עטוואָס אַ געבילדעטער און האָט זיך זעהר אינטערעסירט מיט פּאָליטישע פראַגען. אין זיין געוועלב פלעגען זיך אָפט צוזאַמען קומען די געבילדעטע מענשען פון שטאָדטעל. דאָס געוועלב האָט געדיענט פאַר איין אַרט קלוב, און אַבראַאם האָט זיך זעהר ערנסט איינגעהאָרט ביי זיי, מיט וואָס די האָבערע וועלט אינטערעסירט זיך. דער ביי איז דזשאָנס געוועזען איין אָרענטליכער מאַן, ער האָט באַלד בעמערקט אַבראַאם'ס פאָהיגקייטען און געשעצט איהם מיט אַלע מעגליכקייטען, ער האָט זאָגאַר אַבראַאם'ן אַליין געזאָגט, אַז ער וועט אַ „גרויסער מענש" זיין. דער גוטער ווירטה האָט איהם אויך פערשאַפט ביכער צו לעזען, צווישען וועלכע עס האָט זיך אויך געפונען פראַנקלינ'ס ביאָגראַפיע און אַנדערע גרויסע לייט פון אַמעריקע. ער האָט אויך אַ ציימונג אויסגעשריבען. ער מאַקי האָט דער ערשטער אַבראַאמ'ן מיט געזעלשאַפטליכע פראַגען פעראינטערעסירט.

אין דזשענטריוויל האָט זיך אַבראַאם אויך בעקענט מיט אַ שמיעד דזשאָן באַלדווין, וועלכער האָט געוואוסט און פלעגט אָפט פערצעהלען פערשיעדענע פאָלקס אַנעקדאָטען און וויטצען. מען רעכענט אַז פון דער קוואַל מאַקי האָט אַבראַאם געשעפט די פאָלקס זאַגען און וויטצען, דעם פאָלקס הומאָר, מיט וועלכען עס האָבען זיך דערנאָך אויסגעצייכענט זיינע רעדען.

אין יאָהר 1827, ווען ער איז שוין פון דזשאָנס אַוועק געגאַנגען און געאַרבייט ביי דעם טישלער וואוד, איז געדרוקט

געוואָרען אין דער שטאָדישער צייטונג זיינע ערשטע ליטעראַרישע צוויי אַרטיקלען, איין אַרטיקעל וועגען שכרות, דער אַנדערער וועגען עפּיס אַ פּאָליטישער פראַגע. מען פּערצעהלט, אַז די ערשטע אַרטיקלען זענען זעהר גוט געווען אָנגעשריבען.

אַבראַאם האָט זיך דורך דער צייט זעהר ענטוויקעלט, זיין וועלטאַנשויאונג איז געוואָרען ברייטער און קלאָרער. ער האָט שוין פיעל ביכער דורך געלעזען, מיט פערשיעדענע געבילדעטע מענשען גערעדט, אינטערעסירט זיך מיט פּאָליטיק — און לעבען ווייטער ביי׳ם פאָטער אין דער איינפאַכער פּערישער לאַגע איז פאַר איהם אונמעגליך געוואָרען.

איהם האָט געצויגען אין דער ווייטער ברייטער וועלט אַריין. פערזוכען דאָס לעבען אין איהר פערשיעדענע אַרטיגקייט, דערצו האָט ער אַזאַ פּלאַן אויפגעגעבען: ער האָט זיין פאָטער פּאָרגעלעגט אויפצובויען איין אַרט שיף (feat-boat), און לאָזען זי אויף דער אָגיאָ (אַ טייך אין יענעם געגענד) מיט פערשיעדענע פּראָדוקטען אויף איינעם פון די נאָהענטע מאַרק. ווי אַזוי האָט דער פאָטער צו גענומען זיין פאָרשלאַג, ווייסען מיר נישט. עס איז נור בעוואוסט, אַז אין אַ צייט אַרום איז די שיף אויפגעבויעט געוואָרען, און אַבראַאם האָט זיין ערשטער רייזע מיט איהר געמאַכט.

לינקאָלן דערנאָך, אַלס פרעזידענט, פלעגט אָפט דערצעהלען איין עפּיזאָד פון יענער צייט, וועלכער האָט אויף איהם אַ שטאַרקע ווירקונג געהאַט: ווען זיין שיפעל איז שוין געווען פערטיג, איז ער אַ מאָל געשטאַנען ביי׳ם ברעג, און בעטראַכט דאָס ווערק, וואָס איז אויפגעשטאַנען לויט זיין פּלאַן. דערביי זענען אָנגעקומען צוויי רייכע לייט און האָבען איהם פאָרגעלעגט, ער זאָל זיי אַריבער שיפען מיט באַגאַזש צו דער דאַמפשיף, וואָס איז געשטאַנען אין מיטען וואסער. ער האָט זיי צוגעפיהרט און ער איז זעהר איבעראַשט געוואָרען, ווען ער האָט פון די צוויי פּאַסאַזשירען אַ גאַנצען דאָלאַר בעקומען. איהם איז ביז אַהער אין זינן נישט געקומען, אַז ער זאָל קאָנען פערדיענען אַ גאַנצען דאָלאַר און דערביי נישט אַ גאַנצען טאָג

שווער אַרבייטען, אונ דערצו נאָך איז דער דאָלאַר געווען די ערשטע געלד וואָס האָט איהם געהערט, ביז אַהער האָט ער זיין גאַנץ פערדינסט זיין פאָטער אָבגעגעבען.

אברהאַם האָט זיין ערשטע רייזע גליקליך אויסגעפיהרט, אונ ער איז בעריהמט געוואָרען אלס אַ טויגליכער, געשיקטער מענש. פון איהם איז געוואָר געוואָרען אַ געוויסער רייכער מאַן דזשענטרי אין דער שטאָדט, וואָס ווערט אויף זיין נאָמען אָנגערופען, אונ ער האָט אַבראַהאַם'ן פאָרגעלעגט אָבצופיהרען אַ גרויסע באַרקע מיט פערשיעדענע פּראָדוקטען קיין ניי-אָרלעאַן, צוזאַמען מיט דעם רייכען זוהן. דאָס איז געווען זעהר אַ שווערע אונ אַ געפעהרליכע רייזע, אונגעפעהר 2400 וויאָרסט מיט דעם טייך צו רייזען, צו וועלכער נור פּאָהיגע אונ אונפּורכטבאַרע מענשען האָבען זיך געקאָנט נעמען. די גרויסע באַרקע איז געווען זעהר שווער צו ריכטען, פיעל מאָל אויך געגען ווינד. קיין קאַיוטע איז נישט געווען, פייער מאַכען איז אויך אונמאָגליך געווען, אונ נור די קאָלדרע האָט זיי געקאָנט עטוואָס בעשיצען פון קעלט אונ געוויטטער. אונ דאָך האָבען זיי די רייזע גליקליך דורך געמאַכט. אַבראַהאַם'ן איז געבליעבען אַ פלעק אויף דעם געזיכט פון וואונד, וועלכע ער האָט בעקומען ביי דער רייזע, שלאָגענדיג זיך מיט די נעגרען, וואָס זענען אויף זיי אָנגעפאַלען אַ מאָל ביינאַכט אום צו בערויבען די סחורה, נור אַבראַהאַם מיט זיין קאַמעראַד האָבען זיך מוטהיג אָבגעוועהרט אונ אַלץ גערעטעט.

דריטטעס קאפּיטעל:

אין יאָהר 1830 האָט דער אַלטער לינקאָלן פערלאָזט אינדיאַני, פערקויפט זיין פערמא מיט די סטאַדעס שווייגען אונ אבגערייזט צו מערב צו אויף אַ שטרעקע פון 300 וויאָרסט,

געקויפט 15 אַקער ערד נישט ווייט פֿון דער שטאָדט דעקיטור אין שטאַאַט איללינאָס און זיך דאָרט בעזעצט. צווישען אַנדערע אורזאַכען, וואָס האָבען איהם געצווינגען פֿערלאָזען אינדיאַני, איז אויך געווען דער שלעכטער קלימאַט פֿון דעם שטאַאַט. און אבראַאם, טראָטץ זיין פֿערלאַנג צו אַרבייטען און צו לעבען אויף אייגענעם רעכנונג, האָט זיך געמוזט צו זיין פֿאָטער צוריקקעהרען, אום צו העלפֿען איהם ביי דער איינריכטונג פֿון דער נייע פֿערמע. באַלד האָט מען אויפֿגעשטעלט אַ נייע „לאָג-הויז", אַ גראָסערער און בעקוועמער, אלס יענע; אין וועלכע זיי האָבען אין אינדיאַני געוואהנט, מיט צו געבויטע שטעלער פֿאַר פֿערד און קיה. אין פֿערלויף פֿון עטליכע וואָכען, איז די געקויפֿטע ערד שוין געווען אַרום געצוימט מיט אַ פּארקאַן, איבער געאַקערט און פֿערזייעט מיט קוקערויזע. דאָס אַלץ האָט אַבראַאם מיט זיין פֿעטער הענקס, וועלכער האָט דאָרט געוואהנט אין גאָר אַקורצע צייט געמאַכט. אַ היבשע צייט דערנאָך האָט אַלץ אַבראַאם געלעבט ביי זיין פֿאָטער, געאַרבייט און פֿערדיענט ביי די שכנים, וואָס האָבען איהם אויך דאָ ליעב געהאַט פֿאַר זיין געשיקטקייט און הייטערקייט. האָטש ער איז אין גאַנצען נישט שאָן געווען און געגאַנגען אָרום געקליידעט, לעזען האָט ער וויעדער ווייניג צייט געהאַט, און דאָך האָט ער אין זיינע פֿרייע צייט נישט לעדיג געגאַנגען און זיך געלערנט; די אַרבייט איז געווען שווער, פֿערלאָזען זיין פֿאָטער האָט ער נישט געקאָנט, דער אלטער לינקאָלן האָט זיך אין איהם זעהר גע-נאָטהיגט, איבערהויפּט אין אייניגע מאָנאַטען אַרום, ווען דער אַלטער האָט אויך די נייע פֿערמע פֿערקויפֿט, איבער דער עפּידעמיע, וואָס איז אין דעם געגענד אום געגאַנגען, און ווייטער זיך איבער געצויגען צו מזרח אויף 100 וויאָרסט פֿון דער נייע פֿערמע און האָט זיך שוין בעזעצט אין בעצירק קאָלס אין דעם זעלבען שטאַאַט איללינאָיס.

אין ווינטער פֿון דעם זעלבען יאָהר 1830 האָט זיך אַבראַאם'ן ווייטער געטראָפֿען אַרייזע צו מאַכען און זיך מעהר בעקענען מיט דער גרויסער וועלט. אַ געוויסער קויפֿמאַן פֿון דער שטאָדט ניו-סאַלעמאַ מיט דעם נאָמען אָפֿפֿיאָט, האָט פֿאָרגעלעהגט

לינקאָלן'ס פעטטער הענקסען, אָבצופיהרען מיט'ן וואַססער אַ טראַנספּאָרט קוקורוזע אונ שווײנען פלייש קיין ניי אָרלעאַן. הענקס האָט אײנגעווילליגט נור אויף דעם פאַל, אַז אַבראַאם זאָל אויך מיטפאָהרען. אַבראַאם איז אין דער זאַך שוין געווען געניט, די סחורה איז גליקליך געוואָרען אָבגעשטעלט אונ פערקויפט אין נייע אָרלעאַן, אונ צוריק אַהיים איז אַבראַאם שוין געקומען אויף אַ דאַמפּ־שיף.

די צייט, וואָס לינקאָלן איז געווען אין ניי־אָרלעאַן, האָט איין צופאַל אין זיין גייסט אַ שטאַרקען אײנדרוק אויף זיין גאַנצען לעבען איבער געלאָזט: דאָ האָט ער דען ערשטען אײנדרוק בעקומען וועגען שקלאַווערייַ: אין דער גאַס האָט ער דאָ געזעהן פיהרען צו'ם פערקויפען אַ פּאַרטיע שקלאַווען, מיט פערוואונדערטע אויגען האָט ער דאָ געקוקט, ווי מען האָט די אונבעהאָלפענע שקלאַווען געשלאָגען אונ גע־מאַטערט, אונ די סצענע האָט זיך טיעף אײנגעשנידטען אין זיין מוח אויף'ן גאַנצען לעבען. דערנאָך, ווען לינקאָלן איז שוין פּרעזידענט געוועזן, אונ ער איז געווען דער אַנפיהרער פון אַלע קאָמפּפער געגען דער שקלאַווערייַ, פלעגט ער פערצעהלען, אַז זיין אײפערקייט אונ איבערגעבענהייט דער שטרייט געגען דער שקלאַווערייַ, האָט ער צו פערדאַנקען נור דעם ערשטען אײנדרוק אין ניי־אָרלעאַן.

דעם קויפמאַן אָפּפּיאָט איז אַבראַאם זעהר געפאַלען, אונ באַלד נאָך דעם צוריקקומען פון ניי־אָרלעאַן, האָט ער אַבראַאם'ן איבערגעגעבען צו אַנפיהרען דעם מאַגאַזין סחורה, וואָס דער קויפמאַן האָט זיך געאָפענט אין ניו־סאַלעם. פאַר זיין אָברייזען נאָך ניו־סאַלעם, האָט אַבראַאם נאָך געהאַט אַ דועל מיט אַ בע־וואוסטען שלעגער אין יענער צייט — ניגדאַס, וואָס האָט געהערט וועגען אַבראַאם'ס גבורה, אונ האָט זיך געוואָלט מיט איהם פּראָבירען, אונ אַבראַאם האָט איהם בעזיעגט אונ אויף דער ערד געלייגט צוויי מאָל. באַלד האָט אַבראַאם אָבגערייזט קיין ניו־סאַלעם, נור דאָ איז אויסגעקומען אַ צייט צו וואַרטען אויף

די סחורה, וואָס אָפּפּיאָט האָט נאָך נישט געהאַט איינגעשאַפט, און אַבראַאַם האָט דער ווייל געאַרבייט אין דער אויסוואַהל־ביורא אַלס סעקרעטער. אין אויגוסט פון יאָהר 1831 איז די סחורה אָנגעקומען, אונטער וועלכע עס האָט זיך געפונען אַלס, אין וואָס די אַיינוואָהנער האָבען זיך אין יענער צייט דאָרט גענאָטהיגט און אַבראַאַם האָט אָנגעהויבען צו האַנדלען אַלס פאָרשטעהער פון אָפּפּיאָט'ן. ווי אומעטום איז ער דאָ זעהר געפאָלען געוואָרען און באַלד פיעל גוטע פריינד און שעטצער געקריגען. אין זיין געוועלב זענען זיך אָפט קויפער צוזאַמען געקומען און מיט פערגניגען אויסגעהערט זיינע געשפרעכען, און זיין אָרענטליכקייט און איינפאַכקייט האָבען ווי אַ מאַגנעט צו זיך צו געצויגען די אַלע צוהאָרער. זיין פאָפּולאַריטעט האָט איהם אויך פיעל פיינד פערשאַפט, וואָס האָבען איהם מקנא געווען. איינמאָל, דערציעהלט מען איין אנעקדאָט פון יענער צייט, ווען אין געוועלב האָבען זיך געפונען עטליכע פרויען קויפערין, האָט זיך דורך זיי דורך געדראָנגט אַ דיקער מענש צו דעם בופעט און אָהן שום אורזאַכע אָנגעהויבען צו שעלטען און צו זידלען אַבראַאַם'ן. אַבראַאַם האָט איהם זעהר האָפליך געבעטען, אז ער זאָל אויפהערען און זאָל שוינען דאַמען־עהרע, נור דער מענש האָט נאָך מעהר ווי פריהער גענומען שעלטען און זידלען. אַבראַאַם האָט געוואַרט ביז די פרויען זענען אַרויס פון געוועלב, דאָ האָט ער גענומען דעם מענשען פאַר'ן קאָלנער אַרויס געשליידערט פון געוועלב אויף דרויסען און פעסט געשלאָגען אַזוי לאַנג, ביז דער מענש האָט זיך ביי איהם געבעטען, אַז ער זאָל אויף איהם שוין רחמנות האָבען, דעמאָלט האָט אַבראַאַם איהם צוריק געפיהרט אין געוועלב אַריין, געגעבען איהם זיך איינוואַשען, און פון יענער צייט אָן זענען זיי געבליבען גוטע פריינד.

אין יענער צייט האָט געהערשט אין ניי־סאַלעם, ווי אין אַלע נייע שטאָדט, וואָס האָבען זיך דעמאָלט ערשט ענטוויקעלט, אַ באַנדע סקאַנדאַליסטען, פון וועלכע די שטאָדט מענשען האָבען זעהר פיעל געליטען. יעדען, בעזאָנדערס אַ נייעם אַיינוואָהנער,

פּלענען זיי טשעפּען, בעליידיגען, אַרויס רופען אויף אַ דועל אונ צעביילען. דער עולם האָט פאַר זיי געציטערט, מען האָט מורא געהאַט מיט זיי זיך צו שטעלען, אונ נאָט געדאַנקט, אַז מען האָט זיי געקענט אויסמיידען. אין אָנהייב האָבען זיי אַבראַאַם'ן צו רוהה געלאָזט, נור דערנאָך האָבען זיי גענומען איהם דערעסען, אונ אַז אַבראַאַם האָט זיי נישט געענטפערט האָט איינער פון דער באַנדע אַבראַאַם'ן אויף אַ דועל אויס- גערופען. נישט לאַנג האָבען זיי געקאָמפּט, אַבראַאַם האָט באַלד דעם סקאַנדאַליסט מיט איין האַנד אין לופטען געהאַלטען. אונ דער זיעג האָט שטאַרק געווירקט, פאַר די סקאַנדאַליסטען האָט מען אויפגעהערט פחד האָבען, צו אַבראַאַם'ן זענען צו געשטאַנען אַנדערע שטאָדט מענשען, אונ די באַנדע איז אין קורצען פערנאַנדערגעפאַלען.

דאָ, אין ניי-סאַלעם, האָט זיך אַבראַאַם גייסטליך זעהר ענטוויקעלט, דאָ האָט זיך אין איהם צו'ם ערשטען אויפגעוועקט זיין עהרענליעבע, אונ אין זיין מח האָט זיך געפאָרמיערט אַ פאָרשטעלונג וועגען זיין צוקונפט — ער האָט זיך שוין האַלב בעוואוסט פאָרגעבערייט צו אַ גרויסע קאַריערע. ער האָט אָפט בעזוכט די אָראַטאָרישע קלובען, גענומען איין אנטהייל אין די דיספּוטען; ער האָט אַ ציימונג אויסגעשריבען, חאָטש ער האָט קיין איבריג געלד דאַרויף נישט געהאַט, אונ נישט זעהר פיין געקליידעט געגאַנגען. זיין פּאָפּוליאַריטאָט איז גע- וואַקסען, אַלע האָבען איהם זעהר ליעב געקריעגען אונ ער האָט בעקומען דעם צונאָמען „דער אָרענטליכער עבאַ״. מיט איהם האָט מען זיך געראַטהעט אין אַלעם, וואָס איז פאָרגעפאַלען, ער האָט פשרות געמאַכט ביי יעדען קריעג, ער איז געוועזען דער פריעדען מאַכער אונ בעל-עצה אין דער שטאָדט.

אין איינינע מאָנאַטען אַרום האָט אָפּפּיאָט עטליכע שלעכטע געשאָפטען געמאַכט, אונ דאָס געוועלב איז פערמאַכט געוואָרען אונ אַבראַאַם איז געבליעבען אָהן אַ שטעל אונ אָהן מיטעל צו'ם לעבען.

פערטעס קאפּיטעל.

אין יענער צייט זענען די אינדיאַנער, די אוראַלטע בעוואָהנער פון אַמעריקע, נאָך נישט אין גאַנצען רוהיג געווען. אָפט זענען זיי נאָך בעפאַלען די דאָרפער פון די נייע ווייסע איינוואוהנער און אַ שרעקליכע פערוויסטונג נאָך זיך איבערגעלאָזט. אום זיך צו פערהיטען פאַר זיי, האָט יעדער שטאַאט געהאַט זיין מיליטאָר, און ווען עס איז פאָרגעפאַלען עטוואָס וויכטיגעס, האָט מען ניי מיליטאָר געפאָמירט פון פריוויליגע.

אין דעם שטאַאט איללינאָיס האָט פון אוראַלטע צייטען געוואוהנט דער שטאַם (שבט) אָסאַג, וואָס איז זעהר אונרוהיג געווען און אָפט בעאונרוהיגט די ווייסע. נאָך דעם, ווי די ווייסע האָבען זיי עטליכע מאָל בעזיעגט, האָט מען צווישען זיך אַ פריעדען געשלאָסען, לויט וועלכען די רויטהויטיגע האָט געהערט דער מערבדגיער ברעג פון דעם טייך מיססיסיפּי, דער זעלבער טייך האָט געדיענט אַלס גראָניץ צווישען די ווייסע און די רויטע. אַ לאַנגע צייט זענען זיי רוהיג געווען, נור ענדליך, נאָך דעם ווי די ווייסע האָבען געשטערט דעם טראַקטאַט, און האָבען זיך אריין געלאָזט אין די רויטע'ס טהעריטאָריע, זענען די רויטע ווידער אונרוהיג געוואָרען. אַם אָנפאַנג האָבען זיי זיך געקלאָגט פאַר די רעגיערונג פון די פעראייניגט שטאַאטען אויף די ווייסע, וואָס האַלטען נישט די בעדינגונגען פון פריעדען, נור דערנאָך, אַז זיי האָבען זיך איבערצייגט, אַז דאָס קלאָגען זיך קאָנן גאָר ניט העלפען, האָבען זיך פערזאַמעלט עטליכע שטאַמען אונטער דעם אַנפיהרונג פון אַ געוויסען העלד, וועלכען מען האָט גערופען „דער שוואַרצער סאָקאָל" און געגאַנגען אויף מלחמה אויף די ווייסע.

ביי נאַכט זענען זיי איבער געשוואומען אויף קליינע

לאָדקעס אויף דעם מזרח אופער פון מיססיסיפי, בעפאלען די דאָרפער, פערברענט די הייזער, אלע איינוואהנער געטוידט, די פיה מיט זיך מיט גענומען, אונ זיי זענען אזוי פלינק פערשוואונדען פון דעם געגענד, אז מען האָט זיי נישט געקאָנט דעריאָגען.

באלד האָט דער גובערנאטאָר פון איללינאָיס ארויס געשיקט א מחנה רעגולאָר מיליטאָר, אונ ארויס געגעבען א פראָקלאָמאציא אונ צוזאמען גערופען פרייוויליגע. באלד זענען אויפערשטאנען עטליכע פולקען, צווישען וועלכע עס האָט זיך געפונען א פולק פון די איינוואָהנער פון ניו־סאלעם.

עס פערשטעהט זיך, אז אבראאם, וואָס האָט דעמאָלס גאָר קיין בעשעפטיגונג נישט געהאט, האָט זיך גלייך פערשריבען אין פולק, וואָס זיין שטאָדט האָט ארויס געשיקט, אונ דערביי איז ער כמעט איינשטימיג אויסגעוועהלט געוואָרען פאר א קאפיטאן פון אראָטע. דערנאָך פלעגט לינקאָלן אָפט זאָגען, אז קיין פאָרשריט אין זיין לעבען האָט איהם נישט אזוי פיעל פערגעניגען פערשאפט, ווי דאָס אויסוועהלונג איהם פאר א קאפיטאן. די מלחמה מיט'ן „שווארצען סאָקאָל" האָט זיך נישט אויסגעצייכענט מיט קיין נצחונות, דער אנפיהרער פון דער עקספעדיציע געגען די רויטע, דער גענעראל קאָסס, איז איין אונפאָהיגער קאָמאנדיר געוועזען, אונ די צייט איז א דורך מיט אוניטצליכען נאָכיאָגען די רויטע, וועלכע זענען נאָך פלינקער ענטלאָפען; לינקאָלנ'ס פולק, האָט אפילו דעם שונא נישט געזעהען, נאָר זיי איז פאָר געקומען צו ליידען פיעל מאנגעל אין אבראאם האָט געקאָסט פיעל ענערגיע אום צו איינהאלטען די פרייוויליגע פון צערלויפען.

אין דריי מאָנאטען ארום האָט די מלחמה זיך געענדיגט, אזוי ווי דער ווינטער האָט זיך צו גערוקט, מען האָט בענייט דעם אלטען פריעדען, לויט וועלבען, ווי פריהער, איז דער טייך מיססיסיפי בעשטאָטיגט געוואָרען פאר א גראָניץ צווישען די רויטע אונ די ווייסע.

האָלב צו פוס, האלב אויף געהולץ מיט דעם טייך

איללינאָיס, איז אַבראַאַם צוריק געקומען קיין ניו־סאַלעם, וואו די איינוואוהנער האָבען איהם זעהר פריינדליך עמפפאַנגען. אונ ער איז זעהר איבעראַשט געוואָרען, אז מען האָט איהם מיט געשטיילט, אַז אַ טהייל שטאָדט־לייט האָט איהם אויסגעשטעלט פאַר אַ קאַנדידאַט אין די געזעטצגעבונג'ס פערזאַמלונג פון דעם שטאַט איללינאָיס. אין אָנהייב האָט ער געמיינט, אַז מען מאַכט פון איהם לצנות, נור אַז ער האָט זיך איבערצייגט, אַז מען מיינט דאָס אין אמת'ן, האָט ער זעהר צופריעדען אָנגענומען די קאַנדידאַטור. דעמאָלס האָט לינקאָלן געהאַלטען זיין ערשטע פאָליטישע רעדע. דאָס איז געשעהען באַלד אין אָנהייב פון דעם וואַאַל קאַמפף, אין דעם פאַפסויל, וואו איבער עפּיס אַ ליציטאַציע האָבען זיך פיעל מענשען פערזאַמעלט. פאַר זיין רעדע איז איין קוריאָזער צופאַל, נאָך דעם ווי דער אַאוקציאָן (אויספערקויף) האָט זיך געענדיגט, איז געוואָרען עפּיס אַ געשלאָג, אַבראַאַם איז אראָב געשפּרונגען פון פלאַטפאָרם, וואו דער אַאוקציאָן איז פאָרגעקומען, אונ האָט צעשליידערט די, וואָס האָבען זיך געשלאָגען, איינער אָבער האָט אויף קיין פאַל ניט געוואָלט אויפהערען, אונ האָט זיך געגען געשטעלט אַבראַאַם'ן, אַבראַאַם האָט איהם גענומען פאַר'ן קאָלנער אונ פאַר די פיס, אויפגעהויבען איהם אין דער לופט אונ אַוועק געשליידערט. דער נאָך אַז עס איז שטיל געוואָרען, איז ער צוריק אַרויף אויף'ן פלאַטפאָרם אונ האָט זיך געווענדעט צו'ם עולם מיט פאָלגענדער רעדע:

„דזשענטעללייט אונ בירגער! — איך רעכען, אַז איהר אַלע ווייסט, ווער איך בין אַזוינער, — איך בין דער אָרימער אַבראַאַם לינקאָלן. מיינע גוטע פריינד האָבען מיך געבעטען, איך זאָל זיין קאַנדידאַט אין דער געזעטצגעבונג'ס פערזאַמלונג. מיין פּאָליטיק איז קורץ אונ איינפאַך, ווי איין אַלט ליעדעל. איך בין פאַר דער נאַציאָנאַל באַנק, פאַר דעם סיסטעם פון אינערליכע פערבעססערונגען אונ פאַר דעם פּראָטעקציאָן*) טאַריף,

*) פּראָטעקציאָן טאַריף — אָבצאָהל פיר אַלע סחורות, וואָס מען ברייננט אריין אין לאַנד.

אָט דאָס זענען מיינע איבערצייגונגען אונ פּאָליטישע פּרינציפּען.
אַז איהר וועט מיך אויסוואָהלען, וועל איך אייך דאַנקבאַר זיין,
ווען נישט — איז עס פֿאַר מיר אַלס איינס".

נור אַבראַאם איז ביי דער וואָהלונג דורך געפֿאַלען אונ דאָס איז געווען דאָס ערשטע אונ לעצטע מאָל אין זיין לעבען, אַז עס זאָל איהם נישט געלינגען. ביי דעם וואָהלען האָט מען פֿיעל גערעדט וועגען איהם, אונ ער איז בעריהמט געווען זאָגאַר ביי זיינע פּאָליטישע געגנער, אונ זיי אַליין האָבען געזאָגט, אַז ווען ער וואָלט נישט אַזוי אָפֿען אויסגעזאָגט זיינע איבערצייגונגען, וואָלט ער געוואָהלט געוואָרען.

אַ גאַנץ יאָהר נאך דעם האָט אַבראַאם זעהר אַ שלעכטע צייט דורך געלעבט. צוזאַמען מיט אַ געוויסען בעררי האָט ער אין ניו-סאַלעם אַ געוועלב אויפגעמאַכט, די געשעפֿטען זענען שלעכט געגאַנגען, בעררי האָט אַבראַאם'ן פֿערפֿיהרט אין חובות אונ אַליין געמאַכט פּליטה אונ איבערגעלאזט אַבראַאם'ן הובות, וועלכע איז איהם אויסגעקומען צו צאָהלען ביז'ן יאָהר 1840. נאָך דעם האָט ער זיך פֿערדונגען פֿאַר אַ געזעלען ביי אַ געוויסען עללים אין געוועלב. מיט זיין געהאַלט אונ אַביסל פֿון דעם, וואָס גוטע פֿריינד האָבען איהם געשטיצט, האָט ער אַבי ווי אַ דורך געלעבט די שווערע צייט. נישט לייכט האָט זיך איהם דעמאָלס געלעבט, אונ דאָך האָט ער זיך דאָס נישט זעהר צום האַרץ גענומען, אונ, ווי פֿריהער, געלעזען אונ זיך געבילדעט אין די געצעהלטע פֿרייע מינוטען. צו'ם גליק האט ער דעמאַלס ניטצליכע ביכער געהאַט צו'ם לעזען, ווי „די ראָמישע היסטאָריע" אונ אַנדערע. ער האָט געהאַט אַ געוואהנהייט, קורץ נאָטיערען זיך דעם אינהאַלט פֿון אַלעס, וואָס ער האָט דורך געלעזען, אונ דאָס האָט ער שוין פֿעסט געדענקט. ער האָט אויך פֿיעל צייטונגען געלעזען, אַ מיינסט האָבען איהם זעהר אינטערעסירט די פּאָליטיק אונ דאָס געזעלשאַפֿטליכע לעבען. אַרוים געהאָלפֿען אַבראַאם'ן אין יענער צייט האָט בעזאָנדערס א פֿעלדמעסטער מיסטער קאַלאָון, וואָס האָט בעמערקט אַבראַאם'ס פֿאָהיגקייטען, אונ האָט איהם צו געזאָגט ביי זיך אַ שטעלע אַלס מיטהעלפֿער, באַלד

נאָך דעם ווי אַבראַאם וועט זיך נור דערצו פֿאַרבריטען. מיט פֿלייס אונ מיט היטין האָט זיך אבראַאם גענומען צו די לעהרע ביכער, וואָס קאַלאָון האָט איהם געגעבען, אונ אין אַ פֿערלויף פֿון זעקס וואָכען האָט ער שוין אויספּייעט אַלעס נאָטהיגעס צו וויסען אונ האָט שוין געקאָנט זיין שטעלע אָנ־נעמען. אויסער די שטעלע האָט קאַלאָון איהם אויך פֿערזאָגט מיט פּריוואַט בעשאָפֿטיגונג, קיין אַרבייט האָט איבערהויפּט נישט געפֿעהלט, אַזוי ווי אין ניו־סאַלעם איז אַלץ מעהר נייע עמיגראַנטען אָנגעקומען, זיי האָבען דאָרט ערד געקויפֿט, וועלכע מען האָט געברויכט אויסמעסטען.

די אַרבייט פֿון אַ פֿעלדמעסטער איז דאָרט געווען זעהר שווער. בעזאָנדערליך עס איז אויסגעקומען זיך לאָזען אין די אורוואַלטע וואָלדער, וואו איידער נאָך מען האָט געקאָנט די אינסטרומענטען צערשטעלען, האָט מען זיך געמוזט מיט אַ האַק אין דער האַנד אַ וועג אויסהאקען. ווי מיד ער איז ניט געוועזען פֿון גאַנצען טעגליכער אַרבייט, פֿלעגט ער ביי נאַכט זיך פֿערנומען מיט לעזען ביכער ביי'ם קאָסטער. זיין פֿערדינסט איז געווען זייער קליין, עס פֿלעגט אים, ווי ער אַליין האָט דער ציילט, קוים זיין גענוג אויף ברויט.

אין יאָהר 1833 האָט ער אַ נייע בעשאָפֿטיגונג צוגעקריגען, ער איז געוואָרען דער פּאָסט־מייסטער אין ניו־סאַלעם. אַרבייט איז געווען זעהר ווענינ, די פֿערוואַלטונג פֿון דער פּאָסט האָט זיך געפֿונען אין אַ קליין געוועלביל, די פּאָסט איז אין גאַנצען איינמאָל אין דער וואָך אנגעקומען, אונ אבראַאם האָט זיין אַלטע בעשעפֿטיגונג נישט געברויכט צו פֿערנאַכלעסיגען צוליעב דער נייער. לויט ווי איינער פֿון לינקאָלן'ס ביאָגראַפֿיסטען פֿערציילט, האָט אבראַאם זיך געסטאַרעט עפּיס וויכטיגער צו מאַכען זיין שטעלע, אונ אַזוי ווי אין טהאַט איז במעט גאָר נישט צו טהוען געווען, האָט ער פֿאַרגעלעזען די בריעף פֿאַר די, וואָס האָבען אַליין נישט געקאָנט לעזען, אונ די צייטונגען פֿאַרגעלעזען פֿאַר אַ גאַנצען המון, וואָס האָט זיך פֿערזאַמעלט פֿאַר זיין געוועלב.

דערווייל האָט אַבראַאם אַלץ מעהר גע'שמ'ט, ער האָט דורך די צייט שוין פֿיעל וויכטיגעס געהאַט ערלערנט, אונ זיין נאַטירליכע גוטסקייט אונ זיין ווייכער כאַראַקטער האָבען איהם

געצווינגען דערצו, אז ער זאָל זיך טהיילען מיט אנדערע מיט דער בילדונג, וואָס ער, צוליעב זיינע גוטע פאֶהיגקייטען, האָט געקאָנט ערהייבען. זיין אַלטער ווירטה, אָפּפּיאָט, האָט פון איהם אַ וועלט געהאַלטען, ער פלעגט זאָגען: „לינקאָלן וויס מעהר ווי אַלע אין די פעראייניגטע שטאַטען". דער אינדיאַניער גובערנאַטאָר, וואָס האָט זיך מיט אבראַאם'ן דעמאָלס בעקאָנט, איז ענציקט געוואָרען פון איהם אונ האָט געזאָגט, אז לויט זיין טאַלאַנט וואָלט אַבראַאם געבראַכט זיין דער פרעזידענט פון לאַנד.

אין יאָהר 1834 ביי דער נייער וואֶהלונג האָט מען אַבראַאם'ן ווידער אויסגעשטעלט פאַר אַ קאַנדידאַט פון בעצירק קאָנגרעסמאַן אין דער געזעטצגעבונגס פערזאַמלונג, אונ אויף דעם מאָל איז ער אויס געוואֶהלט געוואָרען מיט אַ גרויסער מעהרצאָהל שטימען. אין יענער צייט האָבען זיך אין אַמעריקא שוין געהאַט אויסגעפאָרמירט צוויי פּאָליטישע פּאַרטייען — די דעמאָקראַטישע אונ די רעפּובליקאַנער, לינקאָלן האָט געהערט צו דער צווייטער.

פון יענער צייט דערציילט זיך דער פאָלגענדער אַנעקדאָט. ביי דעם וואֶהלונגס קאַמפּף איז איהם אויסגעקומען צו זיין אויפ'ן פעלד, וואו דרייסיג אַרבייטער האָבען געשניטען, ער האָט געוואָלט די אַרבייטער'ס שטימען געווינען, איינער פון די אַרבייטער האָט פאָרגעטרעטען אונ געזאָגט, אַז זיי וועלען זייערע שטימען געבען נור פאַר דעם, וואָס קאָנן זייער מלאכה, ר. ה. גוט שניידען. אַבראַאם האָט זיך באַלד גענומען שניידען, אונ האָט עס זעהר גוט געמאַכט, אונ אַלע אַרבייטער האָבען פאַר איהם זייערע שטימען געגעבען.

אַבראַאם, נאָכדעם אַלס ער איז אויסגעוואֶהלט געוואָרען אַלס מיטגליעד אין דער געזעטצגעבונגס פערזאמלונג, האָט שוין פעסט ערקאָנט זיינע כחות, ער האָט פון דעמאָלס אָן געהאַט אַ בעוואוסטע ציעל פאַר זיינע אויגען, אונ זיך פעסט בעשלאָסען צו אַרבייטען, אַלס געזעלשאַפטליכער טהאָטיגער.

אויף דער ערשטער סעסיא, וואָס איז געווען אין וואַנדאַלי,

האָט ער ווייניג גערעדט, אלץ איז איהם נאָך פרעמד געווען, אונ ער האָט נעוואָלט פריהער זיך גוט בעקאָנען מיט זיינע אויפגאַבען. אויף אַלעמען, מיט וועלכער ער איז זיך אין יענער צייט צוזאַמען געקומען, האָט ער זעהר אַ אַנגענעהמען איינדרוק געמאַכט, נאָך דער ערשטער סעסיע איז ער אַהיים געפאָהרען קיין ניו-סאַלעם (אַנערך 100 מייל פון וואַנדאַלי) אונ זיך גענומען פאַרברייטען פאַר איין אַדוואָקאַט.

איין אַדוואָקאַט מיסטער דזשאָן סטיואַרט, אויך איין מיט-גליעד אין דער געזעטצגעבונגס פערזאַמלונג, וואָס האָט זיך מיט אַבראַאם'ן בעקאַנט, האָט איף איהם אַ ווירקונג געהאַט, אַז אַבראַאם זאָל זיך אַדוואָקאַטעריי איבערגעבען ער האָט איהם אויך מאַטעריאָליש געשטיצט אונ אַבראַאם האָט זיך באַלד גענומען פלייסיג שטודירען יורידיע (די געזעטץ לעהרע) אונ דערביי פאָליטישע ביכער געלעזען. צו דעם אַלעס האָט ער צייט געהאַט נור ביי נאַכט, ביי טאָג איז ער געווען בעשעפטיגט מיט זיין ערשטער פראָפעסיא פעלדמאָסטונג. אין דער זעלבער צייט איז ער צו'ם צווייטען מאָל געוואָהלט געוואָרען אַלס מיטגליעד פון דער געזעצבונגס-פערזאַמלונג אין איללינאָיס. מיט דער צייט האָט ער אין דער פערזאַמלונג אַ שטאַרקען אַנטהייל גענומען ביי אַלע פאָרפאָלענדע פראַגען, אונ איז אין קורצען בעוואוסט געוואָרען אין גאַנצען שטאַאט.

ביז דעם יאָהר 1837 האָט ער שטודירט אונ אין דעם זעלבען יאָהר ער האָט גליקליך געענדיגט אונ בעקומען אַ דיפלאָם אַלס אַדוואָקאַט. זיין גוטער פריינד, דער אַדוואָקאַט סטיואַרט, האָט איהם צוגענומען פאַר אַ קאָמפּאַניאָן אין זיין קאַנטאָר אין דער שטאָדט ספרינגפילד, וואו אַהין, — אויפזעהליך צוליעב אַבראַאמ'ס פראָטעקציא, — איז איבער געטראָגען געוואָרען פון וואַנדאַלי די שטאַאט רעזידענץ. אין דעם זעלבען פעריאָד האָט לינקאָלן אין דער פערזאַמלונג דאָס ערשטע מאָל אַרויס געטרעטען מיט אַ פראָטעסט געגען דעם שקלאַווערייַ סיסטעם, וואָס האָט נאָך געהערשט דעמאָלס אין די זיר-

אַמעריקאַנישע שטאַאַטען. *)

פיעל שטימען האָבען זיך שוין דעמאָלס געהערט געגען דער שקלאַווערײַ, נור די פּאַרטײַ. וואָס האָט געהאַלטען פאַר שקלאַווערײַ איז אַזוי מאָכטיג געווען אויף אַלע פערזאַמלונגען, אַז זי האָט דורך געפיהרט אַ רעזאָליוציע, וואָס ערקענט די אַלע, וואָס פראָטעסטירען געגען דער שקלאַווערײַ, פאַר פערבראָכער אונ זינדיגער געגען דעם געזעץ.

דער קאָנגרעס אָבער אין וואַשינגטאָן איז אַזוי ווייט נישט געגאַנגען, ד. ה. ער האָט נישט געשטערט צו ריידען געגען דער שקלאַווערײַ, נור אויך דאָ איז די שקלאַווערײַ פּאַרטײַ אַזוי מאָכטיג געווען, אַז דער קאָנגרעס האָט גאָר אין אַכט ניט גענומען די רעדען אונ פּעטיציען פון די אַבאָליציאָניסטען (די געגנער פון שקלאַווערײַ).

אונ אין דער זעלבער צייט ווען די געזעץ־געבונגס פערזאַמלונג האָט ערקענט יעדען געגנער פון דער שקלאַווערײַ פאַר אַ פערברעכער — אין דער זעלבער צייט האָט אַבראַאַם אַרויס געטרעטען מיט אַ הויכען פּראָטעסט. דער פאַקט, אַז פון דער גאַנצער פערזאַמלונג איז נאָר אײנער יאַ געוויסער סטאָן. מיטגעהאַלטען מיט איהם, צייגט אונז ווי עהרליך אונ ווי מוטהיג בײַ דעם קאַמפּף פאַר דער גערעכטיגקייט אַבראַאַם איז געווען. זיין געפיהל האָט איהם געצוואונגען צו רעדען, חאָטש אַלע זענען געווען געגען איהם!

אָט דאָס איז געווען ערשטער אַבראַאַמ׳ס שריט בײַ דעם קאַמפּף געגען דער שקלאַווערײַ, וועלכען ער האָט זיין גאַנץ לעבען אַזוי העלדיש געפיהרט, אונ וועלכער האָט זיך

*) נאָך אין יאָהר 1820 האָט מען פיעל גערערט וועגען דער שקלאַווען פראַגע. אַס ענדע האָבען די געגען פּאַרטייען צוזאַמענגערופען אַ קאָנגרעס, וועלכער איז געקומען צו פאָלגענדער אײנוויליגונג (זי איז בעקאַנט מיט דעם נאָמען די מיססורישע אײנוויליגונג), לויט וועלכער עס איז בעשטאָטיגט געוואָרען גראַניצען וואו, די שקלאַווערײַ איז ערלויבט געווען. פון יענער צייט אָן איז די שקלאַווערײַ אויף געזעצליכען גרונד געבליבען אין זיד אַמעריקא. די נאָרד־אַמעריקע אָבער איז בעפרייט געוואָרען.

געענדיגט מיט דעם זיעג פֿון דער גערעכטיגקייט, מיט דער בעפֿרייאונג פֿון די שקלאַווען.

פינפטעס קאפיטעל.

אַבראַאם האָט זיך אָנגעהויבען ערנסט צו בעשעפֿטיגען מיט זיין נייעם פֿאַך, אַלס אַדוואָקאַט אין ספרינגפֿילד, וואו ער האָט געאַרבייט צוזאַמען מיט סטיואַרט'ן, וועלכער האָט אָנגעהויבען צו בעמערקען, אַז פֿעראייניגען זיך מיט אַבראַאמ'ן, קאָנן פֿאַר איהם זעלבסט, פֿאַר סטיואַרט'ן, זעהר נוצליך זיין, ווייל אַבראַאם איז אַלץ מעהר אונ מעהר פּאָפּוליאַר געוואָרען מיט זיין פּאָליטישער טהעטיגקייט.

אַבראַאם איז דערווייל צו'ם צווייטען מאָל געוועהלט געוואָרען אין דער געזעטצגעבונגס פֿערזאַמלונג. זייענדיג אין דער פֿערזאַמלונג אַכט יאָהר איז ער בעקאַנט געוואָרען שוין איבעראַל מיט איין אָראַטאָרישען טאַלאַנט, אונ איז געוואָרען דער אַנפֿיהרער פֿון זיין פּאַרטיי. ווי עס פֿערציילען די, וואָס האָבען איהם דעמאָלס געקאָנט, האָבען זיך זיינע רעדען דעמאָלס איבערהויפּט אויסגעצייכענט מיט פֿיעל אַרגומענטען, מיט קלאָרהייט אונ מיט יומאָר. מיט זיין יומאָר איז ער איבער געגאַנגען די סאַמע ערנסטע לייט.

אויך אַלס אַדוואָקאַט איז אַבראַאם בעריהמט געוואָרען אין ספרינגפֿילד. סטיואַרט'ס קאָמפּאַניאָן איז ער געבליבען ביז אין יאָהר 1840, נאָכדעם האָט ער זיך פֿערבונדען מיט אַ ריכטער לאָגאַן, אונ דערנאָך מיט זיינעם אַ גוטען פֿריינד, ג ע ר נ ד א ן.

נישט נור אַלס פּאָליטיקער האָט אַבראַאם מיט אַזא קראַפֿט, מיט אַזא ענערגיע געפּרעדיגט זיינע הומאַנישע פּרינ־ציפּען, ווי די אונטערברעכונג דער שקלאַווערייַ, ער איז אויך

אין זיין פראָפעסיע אַלס אַדוואָקאַט געבליעבען טריי זיינע מענשליכע געפיהלען און די מאָראַלישע פרינציפען, ער האָט קיינמאָל נישט אָנגענומען קיין משפטים, וואָס זענען געווען ניט גאָר ראַיעל, ער האָט נאָר פערטהיידיגט אַזוינע קליענטען, אין וועלכע ער איז געווען איבערציינגט אין זייער גערעכטיגקייט. איבערהויפט האָט ער מיט חשק אָנגענומען צו פערטהיידיגען בעליידיגטע און אונטערגעדריקטע פון שטאַרקע מענשען.

איינמאָל איז צו איהם אין קאַנטאָר אַריין געקומען אַ קליענט און געבעטען, אַז ער זאָל אָננעמען זיין משפט דורך צו פיהרען. נאָכדעם ווי דער מאַן האָט אַלין גענוי איבערגעגעבען, וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך, האָט זיך אַבראַאַם אויפגעשטעלט און זיך געווענדעט צו׳ם קליענט מיט פאָלגענדע וואָרטער: „יאָ, איך וואָלט געוויס געוואונען אייער משפט. איך קאָן אַוועקרייסען פון איין אַלמנה מיט 6 קינדער 600 דאָלאַר, און אייך איבערגעבען דאָס געלד, אויף וועלכען די אַלמנה מיט איהרע קינדער האָט נישט ווייניגער רעכט אַלס איהר. איהר בחזכט וויסען, אַז נישט אַלס וואָס מען קאָן לויט דעם געזעץ טהון מאָג מען טהון. איך וועל אייער משפט נישט אָננעמען, נור איך וועל אייך געבען אומזיסט איין עצה, וואָס קאָן אייך ניצליך זיין: פרובט אייך צו געווינען זעקס הונדערט דאָלאַר עפּיס דורך איין אַנדערען וועג.

אַמאָל ווידער האָט אַבראַאַם צוזאַממען מיט נאָך אַדוואָקאַטען פערטהיידיגט אַ מענשען, וועלכער איז פערקלאָגט געווען אַלס מערדער, אין מיטען איז אַבראַאַם געוואָהר געוואָרען, אַז זיין קליענט איז ווירקליך אַ מערדער, האָט ער זיך אָבגעזאָגט און נישט געוואָלט מעהר איין אַנטהייל נעמען אין דער זאַך.

איינמאָל איז צו איהם אַריינגעקומען איין אָרומע אַלטע פרוי, אַ נעגרין, און געבעטען, אַז ער זאָל איהר רעטען איהר זוהן, איהר איינציגעס שטיצער, וועלכען מען האָט אַרעטירט אין ניי־אָרלעאַן, ווי נור ער איז אַרוים פון דער שיף אויפ׳ן ברעג. דעמאָלס האָט אין אַמעריקע נאָך געהערשט דאָס אונמענשליכע

געזעין, לויט וועלכען מען האָט געהאַפּט יערען נעגער, וואָס איז אַראָב פון דער שיף, אונ צו געגומען אַלס שקלאַוו ביז וואַנען מען האָט איהם פאַר געלד אויסגעקויפט. לינקאָלן, נישט פעררי- ענענדיג דערביי איין סענט, האָט אָנגעווענדעט אַלע מאָגליכע מיטעל צו בעפרייען דעם נעגער, ער האָט זיך זאָגאַר געווענדעט צו'ם גובערנאַטאָר פון דער שטאַאט. אונ דער נאָך אַז דאָס אַלעס האָט נישט געהאָלפען, האָט ער צוזאַמען מיט זיין קאָמפּאַניאָן פאַר איינען געלד דעם נעגער אויסגעקויפט.

אין עטליכע יאָהר אַרום נאָך זיין אָנקומען קיין ספּרינג- פילד האָט אַבראַאם געפיהרט אַ משפט, וואָס האָט איהם זעהר בעקאַנט געמאַכט. די זאַך איז אַזוי געווען: אַ יונגער מענש, מיט'ן נאָמען אַרמסטראָנג, איין איינציגער זוהן ביי אַלטע עלטערען, ביי וועלכע אַבראַאם האָט אַ מאָל געדיענט אַלס אַרבייטער, איז געווען בעשולדיגט אין אַ מאָרד אונ איז געווען איינ- געזעצט אין טיורמא. אַבראַאם איז נור דער פון געוואַהר געוואָרען, האָט ער באַלד אָנגעשריבען אַ בריעף צו דעם יונגענמאַנ'ס אַלטערען אונ פאַר געלייגט, אַז ער וויל פערטהיידיגען זייער זוהן, געדענקענדיג זייער גוטסקייט צו איהם אין זיין שווערער צייט.

אַז אַבראַאם האָט זיך בעקאַנט מיט דער גאַנצער זאַך האָט ער זיך איבערצייגט, אַז דער יונגער מענש איז ווירקליך אונשולדיג, אַז דאָס איז אַ בלבול, וואָס איניגע שלעכטע מענשען האָבען צוזאַמען עקסטרא אָנגעמאַכט; נור אַזוי ווי די אַלגעמיינע מיינונג איז געווען זעהר אויפגערעגט געגען דעם יונגען מענשען, וועלכען מען האָט ערקאָנט אַלס ווירקליכען מערדער, דעריבער האָט אַבראַאם צום ערשטען געסטאַרעט זיך, אַז דער משפט זאָל ווערען דערווייל אָבגעלייגט אויף אַ צייט, אונ אַז עס זאָל ווערען איבערגעטראָגען אין איין אַנדער בעצירק. ביי דעם געריכט, האָט דער הויפּט עדות אַ פערזאָנליכער פיינד פון דעם בעשולדיגטען, געזאָגט, אַז ער האָט אַליין געזעהען, ווי דער יונגער מענש האָט ביי דעם געשלאָג אין דער גאַס אַריין געשטעקט אַ מעסער אין האַרץ פון דעם געהאַרגעטען; ער האָט אויך געזאָגט, אַז ער געדענקט

זאָגאַר זעהר גוט אַלע אומשטאַנדען פֿון דעם מאָרד, ער האָט אויך בעשטימט די צייט — האַלב צעהן אויף דער נאַכט, אונ געדענקט אפילו, אַז די לבנה האָט דעמאָלס העל געשיינט. אַבראַאם האָט שטרענג געקריטיקירט די בעווייזונגען פֿון דעם עדות אונ פלוצים האָט ער געפֿאָדערט אַ קאַלענדאַר אונ האָט אויסגעוויזען, אַז אין דעם זעלבען טאָג איז די לבנה אויפֿגעגאַנגען ערשט 11 אוהר. דער אויסווייזונג האָט איין אונגעהייערען איינדרוק געמאַכט אויף די ריכטער, באַלד האָבען זיי בעפֿרייט דעם בעשולדיגטען, אונ דער פֿאַלשער עדות איז קוים אַ לעבענדיגער אַהיים געגאַנגען פֿון געריכט, דאָס פובליקום האָט איהם געוואָלט צעריסען אויף'ן אָרט.

פֿון דעם משפט אָן איז אַבראַאם זעהר בעקאַנט געוואָרען אין גאַנצען שטאַאט פֿאַר איינעם פֿון די בעסטע אַדוואָקאַטען.

אונ דאָך ביי דעם אַלעם האָט ער נישט זעהר פיעל פֿער־דיענט. אין אָנהייב האָט ער זאָגאַר קיין אייגען פֿערד נישט געהאַט, חאָטש ער האָט געדאַרפֿט מאַנאַטען ווייז אַרום רייזען אויף'ן פּראָווינץ זוכען בעשעפֿטיגונג אַלס אַדוואָקאַט, ווי עס האָבען זיך דעמאָלס אַלע אַדוואָקאַטען געפֿיהרט. דער נאָך האָט ער זיך שוין ערוואָרבען אַ פֿערד, נור אומגעגאַנגען מיט דעם פֿערד איז ער אַליין, אַליין עס געפוצט, איינגעשפאַנט, אויס־געשפאַנט א. ז. וו.

אַזוי האָט אַבראַאם אַרום געדרייזט, אַליין אָנטרייבענדיג דאָס פֿערד, אונ דערביי נישט אַוועק געוואָרפֿען זיין אַלטע געוואָהנהייט, — לעזען, ווען עס איז נור געווען אַ פֿרייע מינוט.

אַבראַאם איז אַלץ מעהר אונ מעהר פּאָפּולער געוואָרען, בעזאָנדערס צווישען פּראָסטען פֿאָלק, וואָס האָט אין איהם געזעהען איין איינפֿאַכען גוטען אונ אָפֿענהאַרציגען מענש. ער איז געווען איינפֿאַך, גוט אונ עהרליך, אונ געריכטעט זיך נור אַזוי, ווי זיין אָרענטליכקייט אונ שכל האָבען איהם דיקטיערט.

ביי זיין אַרום רייזען אויף'ן פּראָווינץ שוין אַלס אַדוואָקאַט, האָט ער זיך אַלץ געפֿיהרט ווי אַ געוואָהנליכער פּראָסטער מענש. נישט זעלטען אין מיטען וועג, האָט ער אָבגעשטעלט זיין

פֿערדעל, אַז ער איז דורך געפֿאָהרען דורך אַ וואַלד, אונד געזעהען וואו אַרבייטער מאַטערט זיך אומצוליינען אַ היינבען בוים אין וואַלד, האָט ער גענומען די האַק אין דער האַנד אונד גלייך דעם בוים צעהאַקט אויף צוויי העלפֿטען.

אין דער זעלבער צייט האָט ער נישט פֿערגעסען אין זיינע עלטערען, ער האָט זיי פֿערזאָרגט מיט אַלעס, וואָס זיי האָבען געברויכט. נאָך פֿון זיינע ערשטע פֿערדיענסטען אין ספּרינגפֿילד האָט ער געקויפֿט אויף זיין שטיפֿמוטערס נאָמען 160 אקערס ערד (אַנ׳ערך פֿון 50 דעסיאַטען), אונד דערביי געזאָגט זיינע גוטע פֿריינד, אַז דאָס איז זעהר אַקאַרגע בעצאָהלונג, פֿאַר דאָס גוטס, וואָס ער האָט דער פֿרוי צו פֿערדאַנקען.

אין נאָוועמבער 1842 האָט לינקאָלן געהייראַטעט מיט מיסס מערי טאָדד, א טאָכטער פֿון אַמיטגליעד אין דער געזעצגעבונגס פֿערזאַמלונג פֿון שטאַאַט קענטוקי אונד עטליכע יאָהר האָט ער אַ גליקליך פֿאַמיליען לעבען דורך געלעבט. נור באַלד האָט זיך אַבראַאַם געמוזט אָבזאָגען פֿון רוהיגען פֿאַמיליען לעבען: די מהאָטיגקייט פֿיר דעם כלל, האָט געברויכט ביי זיין גאַנצע אויפמערזאַמקייט, צייט אונ ענערגיע. איהם איז פֿאָרגעשטאַנען האָטש זעהר אַ בעריהמט לעבען, נור אויך זעהר אונ זעהר אַ שווערס, ער האָט געמוזט מקריב זיין די פֿערגעניגען פֿון פֿאַמיליען-לעבען צוליעב דער געזעללשאַפֿטליכער נוטץ.

זעקסטעס קאפיטעל.

אין אַכט יאָהר אַרום, אין פערלויף, ווען לינקאָלן איז געוועזן אַ מיטגליעד אין דער פערזאַמלונג אין איללינאָיס, איז איהם פאָרגעקומען צו מאַכען אַ נייעם, גרויסען שריט אין זיין פאָליטישער טהעאָטיגקייט.

אין דער זעלבער צייט איז בעוואוסט געוועזן אין די פער-איינִיגטע שטאַאַטען, אַלס איינער פון די פאָרנעמסטע רעגירונגס מאַנגער, קלעי, וועלכען די אַנטי-שקלאַווערי פאַרטייי האָט געוואָלט וואָהלען פאַר פּרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאַאטען. אַבראַאם האָט זעהר געאַכטעט קלעי'ן און ער האָט אַגיטירט אין שטאַאט איללינאָיס פאַר קלעי'ן. די רעדען, וואָס ער האָט געהאַלטען אין דער זעלבער צייט פאַר קלעי'ן, אָבוואָהל זיי האָבען צו'ם צוועק נישט געבראַכט, דען קלעי איז נישט געוואָהלט געוואָרען פאַר פּרעזידענט, דאָך האָבען זיי אַזוי פּאָפולאָר געמאַכט אברהאַם'ן אין שטאַאט איללינאָיס, אַז אין יאָהר 1846, איז ער געוואָהלט געוואָרען פון שטאַאט איללינאָיס אַלס מיטגליעד אין וואַשינגטאָנער קאָנגרעס. *)

דער פאַקט איז נישט געוועזן אַ פאָרשריט בלויז פאַר אַבראַאם'ן, נור אויך אַ גרויסע פאָרשריט פאַר זיין פאַרטיי, וועלכע האָט אַלץ מעהר און מעהר ענערגיש גענומען קאָמפפען געגען דער שקלאַווערי.

אין דעקאַבער פון יאָהר 1846 האָט אַבראַאַם פערנומען

*) די אָבעררעגירונג פון די פעראייניגטע שטאַאטען הייסט קאָנגרעס. דער קאָנגרעס בעשטעהט פון אַ סענאַט און אַ פּאַרלאַמענט. אין דעם לעצטען איז אבראַאם געוואָהלט געוואָרען.

זיין ארט אין פארלאמענט, אונ ער האט זיך באלד געלאזט הערען דארט פון דער טריבונע. עס האט זיך געהאנדעלט אין דער מלחמה, וואס די פעראייניגטע שטאאטען האבען דעמאלס געפיהרט מיט מעקסיקא, וועגען דעם געגענד טעקסאס. טעקסאס האט זיך געטרענט אונטער מעקסיקא'ס שוטץ, נור אין דער לעצטער צייט האבען די אמעריקאנער עס אנגעהויבען צו פער־נעמען אין זייערע האנד, אונ אזוי ווי דער געגענד טעקסאס איז געוועזען זעהר א גוטער פונקט פאר די שקלאווען האנדלער, זיינען זיי געוועזען פאר דער מלחמה; די אנטי־שקלאווערי פארטיי דאגעגען, האט פראטעסטירט געגען דער מלחמה.

זעלבסט פערשטענדליך איז אבראאם אין זיין ערשטער רעדע ארויסגעטראטען געגען דער מלחמה מיט מעקסיקא. זיין רעדע איז געוועזען אזוי גרינדליך אונ ערנסט, אז ער האט באלד אויף זיך אויפמערקזאם געמאכט דעם פארלאמענט, אונ האט א שטארקען קלאפ געגעבען דער שקלאווערי פארטיי. נאך פיעל ארבייט אונ מיה האט אבראאם'ן מיט זיין פארטיי געלונגען צו מאכען מיט דער געגען פארטיי א קאמפראמיס (א פשרה), לויט וועלכען די שקלאווערי איז ערלויבט געווארען נור אין א טהייל פון טעקסאס, אין דער אנדערער טהייל איז די שקלאווערי פערבאטען געווארען. דער קאמפף מיט דער שקלאווערי פארטיי איז נישט בעשטאנען בלויז אין דער טעקסאס־פראגע. די זעלבע פארטיי האט זעהר ענערגיש געארבייט, אין פארלאמענט האבען זיי פערלאנגט, אז די שקלאווערי־סיסטעם זאל געזעצליך ערקענט ווערען אויך אין די נייע פעראייניגטע שטאאטען. אבראאם מיט זיין פארטיי האבען אבגעווערט דעם פראיעקט, ווי ווייט עס איז נור מעגליך געוועזען, אונ אין די נייע געגענדען איז די שקלאווערי נים אין גאנצען איינגעפיהרט געווארען.

דער לעצטער פונקט, צו וועלכען די שקלאווערי פארטיי האט געציעלט, אונ אין וועלכען עס איז איהר מעהר ווי אין אלעס געגאנגען, איז געווען די בעשטעטיגונג פון א געזעץ, לויט וועלכען מען האט געזאלט פערווערען צו האלטען אונ

בעש׳צען די שקלאַווען, וואָס זענען אַנטלאָפען אין די פרייע געגענדען, און לויט וועלכען יעדער איינוואָהנער האָט געזאָלט זיין מחויב געזעצליך אומצוקעהרען די ענטלאָפענע נעגרען צו זייערעווירטהען. דיעזעס אונמענשליכעס געזעטץ האָט פערשאַפט אונבעשרייבליכע ליידען. אָט וואָס לעלאַנד, — אַ געוויסער שרייבער און ביאָגראַף פון לינקאָלן, — פערציילט וועגען דעם: „אין דער זעלבער צייט ווען מען האָט נישט געשפאָרט קיין מיה און אַנשטרענגונגען צו חאַפען און אומצו־קעהרען די ענטלאָפענע נעגרען, האָט קיינער גאָר ניט געקלערט צו פערטהיידיגען די אָרימע פ ר י י ע נעגרען, וואָס מען האָט פון די זעלבע שטאַאַטען מיט געוואַלד געחאַפט און געפיהרט קיין דרום און דאָרט זיי פערקויפט פאַר שקלאַווען. מען פערציילט, אַז אין פ ע נ ס י ל ו ו אַ נ י ע ן איז אין אַ געוויסע צייט איין טאָג נישט אַדורך אָהן אַזא גוואַלדהייט געגען אַ וועלכען עס איז אונגליקליכען נעגר”. ווייטער פערציילט לעלאַנד, אַז ער האָט „געקענט אַ יונגעל אַ ווייסען לויט געבורטה, נור מיט אַ שוואַרצען געזיכט, וועלכען מען האָט שיער נישט געחאַפט און אַוועקגעפיהרט צו פערקויפען אין די דרום־שטאַאַטען”.

אויבוואָהל די שקלאַווערײ פאַרטײ האָט נישט אין גאַנצען ערררייכט איהר ציעל, דאָך האָט זי נישט פערלוירען דעם קוראַזש. זי האָט זיך זעהר ענערגיש פאָרגעבערייט צו אַ ווייטערען קאַמפף. אַ צייט האָט זיך אַלץ אויס געזעהען רוהיג, נור דאָס איז געווען אַ שטילהייט פאַר אַ גרויס גע־ווימטער: די דרום׳ער שקלאַווען ווירטהען און זייערע צפון׳ער געגנער האָבען זיך פאָרגעבערייט אויף אַ מלחמה אויף טוידט און לעבען.

נאָך דער ערשטער סעסיע אין קאָנגרעס, אין דער צייט ווען ער האָט איין אַנטהייל גענומען אין פיעל דעבאַטען און האָט זעהר גיך געשטיעגען אין דער מיינונג פון די מיטגליעדער אין פאַרלאַמענט, איז ביי לינקאָלן געבליעבען

אויף די אַנדערע צוויי יאָהר נישט באַלאָטירט צו ווערען *), און מיר געפינען איהם שוין ווידער אין ספרינגפילד, וואו ער פערנעמט זיך אַלס אַדוואָקאַט און אַרבייט זעהר פיעל איבער זיין ווייטערער גייסטליכער ענטוויקלונג; ער האָט געהאַלטען פאַר נייטהיג זיך ווייטער אויס צו בילדען, נאָך דעם ווי ער האָט זיך בעקענט מיט די הויך געבילדעטע רעגירונגס-מאָננער אין וואַשינגטאָן. „עס איז מעגליך" — זאָגט איינער פון זיינע ביאָגראַפען, — אַז ער האָט שוין געזעהען די נאָהנטקייט פון די גרויסע קריעג פון צפון און דרום, און ער האָט זיך געוואָלט פאָרבערייטען אין איהר איין אַנטהייל צו נעמען".

ער האָט פאָרלייפיג, ווי עס זעהט אויס, אין גאַנצען זיך נישט אָבגעגעבען מיט דער פאָליטיק, נור אַז דוגלאַס, דער פאָרשטעהער פון דער געגען פאַרטיי, האָט געהאַלטען אַ רעדע ערגיין אין שטאַאט איל'נאָיס, פון וואנען ער איז געווען געוועהלט אין סענאַט אין וואַשינגטאָן, און האָט געשיצט אין דער רעדע די שקלאַווערייַ, האָט לינקאָלן באַלד דער נאָך געהאַלטען אַ רעדע דאַגעגען. אויסער דעם האָט ער איין אַנטהייל גענומען אין פערשיעדענע געזעלשאַפטליכע בעוועגונגען פון שטאַאט. אין די איבריגע צייט האָט ער זיך בעשעפטיגט מיט זיין פראָפעסיע און מיט זיין ווייטערער אויסבילדונג.

איין ענערגישער פאָרשריט פון דער שקלאַווערייַ פאַרטיי האָט באַלד אָבגעריסען לינקאָלנ'ן פון זיינע בעשעפטיגונגען, און איהם געצוואונגען ווידער אַרויס צו טרעטען אויף דער פאָליטישער אַרענע. אין יאָהר 1854 האָט דער קאָנגרעס אָנגענומען דעם פראָיעקט פון דוגלאַס, לויט וועלכען די פערייניגטע שטאַאטען האָבען זיך נישט מעהר צערטהיילט ווי פריהער אויף פרייע און נישט-פרייע, ד. ה. אויף אַזעלכע, וואו די שקלאַווערייַ איז פערבאָטען און אויף אַזעלכע, וואו זי איז פערווערט; דאָס נייע געזעץ האָט ערלויבט און ערקענט

---

*) יעדער מיטגליעד פון פּאַרלאַמענט איז יעדע צוויי יאָהר אויף דאָס ניי באַלאָטירט געוואָרען.

געזעצליך די שקלאַווערייַ אין אַלע שטאַאַטען.

ביז אַהער זיינען די בעוואהנער פֿון די צפֿון שטאַאַטען געווען אַללע נעגען דער שקלאַווערייַ, נור דער שלום איז ביי זיי געווען טהייערער פֿאַר אַלעם אונ איבער דעם האָבען זיי זיך נישט אויסגעשפּראָכען אין גאַנצען אונטער צוברעננגען די שקלאַווערייַ, אונ ווען עס וואָלט געבליבען ביי'ם אַלטען, וואָלטען זיי רוהיג געבליעבען, נור דאָס נייע געזעטץ האָט זיי געצייגט, אַז די שקלאַווערייַ פּאַרטיי בעגניגט זיך נישט מיט די ביזהעריגע רעכטע, אונ וויל אייַנפֿיהרען אין אַללע פֿעראייניגטע שטאַאַטען, אונ זיי האָבען זיך גענומען ענערגיש צו קאָמפּפֿען געגען דעם.

לינקאָלן האָט זעהר גוט פֿערשטאַנען, אַז אויב מען וועט יעצט נישט צוריקהאַלטען די שקלאַווערייַ פּאַרטיי, מוז אַרויס קומען אַ קריעג, וועלכער קאָנן פֿיעל שאָדען ברענגען זיין פֿאַטער לאַנד; ער האָט גאַנץ גוט געזעהען, וואָס עס שפּינט זיך אונ וועבט זיך אין דער שפּיל — אונ מיט זיין גאַנצע ענערגיע האָט ער גענומען פּראָטעסטירען געגען דעם נייעם געזעטץ. צו'ם ערשטען האָט ער פֿערפֿאָלגט דוגלאַס'ן, וואָס איז דעמאָלס צוריק געקומען פֿון וואַשינגטאָן אונ האָט געהאַלטען אין ספּרינגפֿילד אַ רעדע, אין וועלכער ער האָט געשיצט דאָס נייע געזעטץ. לינקאָלן האָט באַלד דער נאָך איהם געאָנטפֿערט, אונ, לויט ווי מען פֿערציילט, האָט זיינ'ס אַ רעדע נאָך קיינמאָל זיך נישט אויסגעצייכענט מיט אַזאַ קראַפֿט אַזוי ווי די לעצטע, אַזוי אַז ער האָט צערקלאַפּט די אַללע אויסווייזונגען פֿון דוגלאַס'ן, נור ער האָט זיך נישט בעגניגט מיט דער איינער רעדע, ער איז נאָך געפֿאָהרען דוגלאַס'ן, אונ וואו נאָר דער לעצטער האָט אַ רעדע געהאַלטען, האָט לינקאָלן זיך געצייגט אונ האָט אויסגעוויזען דאָס גאַנצע געפֿאַהר, די קריעג, וואָס דאָס נייע געזעטץ וועט פֿעראורזאַכען, אונ זיינע רעדען האָבען אַזאַ ווירקונג געהאַט, אַז די געגען פּאַרטייַ (זי האָט זיך דעמאָלס גערופֿען „די דעמאָקראַטישע"; די פּאַרטייַ וואו לינקאָלן איז געווען האָט זיך גערופֿען „די רעפּובליקאַנער") איז בעזיעגט געוואָרען אין שטאַאַט

איללינאיס, אונ די רעפּובליקאַנער האָבען איינגערעדט לינקאָלן ווידער איינצוטרעטען אין קאָנגרעס, אונ אין יאָהר 1855 איז ער אויסגעשטעלט געוואָרען אלס קאַנדידאַט אין סענאַט.

אַס ענרע אָבער האָט ער זיך אָבגעלאָזט פון דער קאַנדידאַטור, אונ אָבגעטרעטען זיין אָרט איין אַנדערען פאָרשטעהער פון זיין פּאַרטיי, וועלכער האָט מעהר שאַנסען געהאַט געוואָהלט צו ווערען, אונ צו בעזיעגען דוגלאס'ן; אבראַאמ'ס פּאַרטיי האָט ווידער געהאַט דאָס געלעגענהייט זיך איבערצוציינגען אין אַבראַאמ'ס איבערגעבענהייט צו די אַלגעמיינע אינטערעסען, אַז ער קאָמפּפט נישט פאַר זיך, נישט פאַר דעם ער זאָל געוואָהלט ווערען, נור זיין פּאַרטיי אַ נוטץ צו ברענגען, די רעפּובליק, וועלכע האָבען זיך אויף דאָס נייע אָרגאַניזירט אונטער דעם נאָמען „די רעפּובליקאַנישע פּאַרטיי”, האָבען באלד נאָך דעם ערקענט אבראַאמ'ן אלס דעם אַנפיהרער פון זייער פּאַרטיי.

אין יאָהר 1856, אַז מען האָט אַ נייעם פּרעזידענט געוואָהלט, איז אַבראַאמ זעהר איבעראַשט געוואָרען מיט דעם, וואָס מען האָט איהם אויסגעשטעלט פאַר קאַנדידאַט אלס וויצע-פּרעזידענט, אונ אָבוואָהל ער איז דעמאָלס נישט געוואָהלט געוואָרען, דאָך האָבען די שטימען, וואָס מען האָט געגעבען פאַר איהם, געציינט, ווי זיין פּאָפּולאַריטעט איז געוואַקסען פון טאָג אויף טאָג. ער האָט אַ גרויסען אַנטהייל גענומען אין די וואָהלונג'ס קאָמפּאַניע, זעהר פיעל רעדען געהאַלטען נעגען דער פאַרשפּרייטונג פון דער שקלאַווערייא, איינע פון יענע רעדען האָט זיך געענדיגט מיט פאָלגענדע ווערטער: — „יאָ, מיר וועלען קאָמפּפען פאַר דער פרייהייט, נעגען דער שקלאַווערייא, אזוי לאַנג ווי די קאָנסטיטוציא וועט לאָזען פריי רעדען, אונ ביז וואַנען מיר וועלען נישט דער גרייכען אונזער ציעל, אַז אויף אונזער גאַנצען גרויסען לאַנד, אונטער די שטראַהלען פון דער זון אונ אונטער דעם רעגען, זאָל אַרוים געהען אויף דער אַרבייט נור אַ פרייער אַרבייטער”.

די געגען אינטערעסען פון די פּאַרטייען האָבען זיך אין

דער צייט אַלץ מעהר פערוויקעלט. נאָך דעם ווי דוגלאַס'ס ביל (פּראָיעקט) איז אַ געזעץ געוואָרען, אונ די שקלאַווערייַ איז אונטערשטיצט געוואָרען, האָבען די רוהיגע איינוואהנער פון שטאַאַט קאַנזאַס אָנגעהויבען צו שפּיערען די אַלע שלעכטע פאָלגען פון דעם געזעץ.

נעבען קאַנזאַס געפינט זיך דער שטאַאַט מיססורי, פון וועלכען די איינוואהנער זענען געווען פאַר דער שקלאַווערייַ, אונ די דרום'שע פּאַרטייַ האָט פון דאָרט אַרייַנגעשיקט קיין קאַנזאַס גאַנצע פּאַרטייען „גרעניץ רוצחים". אַלס פריעדיגע עמיגראַנטען זענען זיי אָנגעקומען אויף אַ צייט אין קאַנזאַס אונ האָבען געגעבען זייערע שטימען פאַר דער ערלויבונג פון דער שקלאַווערייַ אין דעם שטאַאַט, אויסער דעם זענען זיי בעפאַלען די איינוואָהנער, וואָס האָבען געגעבען שטימען געגען דער שקלאַווערייַ, אונ דאַדורך געמאַכט אונמעגליך אָבצוהאַלטען דעם שטאַאַט פון שקלאַווערייַ. דאַגעגען וויעדער האָט די אַנטי־שקלאַווערישע פּאַרטייַ אָנגעשיקט קיין קאַנזאַס מיליטאָר אָבצוהאַלטען די איינוואהנער פון די „גרעניץ רוצחים". אַ פּאָר יאָהר נאָך איינאַנדער האָבען די געגען פּאַרטייען געשטרייט אין קאַנזאַס מיט געוואַלט, ביז וואַנען קאַנזאַס איז געוואָרען אַ שטאַאַט פאַר זיך, אונ מיט דער קאָנסטיטוציע איז די שקלאַווערייַ פערבאָטען געוואָרען. עס פערשטעהט זיך, אַז דאַדורך איז דער האַס צווישען די נאָרדיאַנער (איינוואהנער פון נאָרד) אונ זידיאַנער (איינוואהנער פון זיד) צווישען די געגען פּאַרטייען נאָך גרעסער געוואָרען. פאָלגענדער פאַקט קען צייגען ווי ווייט דער האַס האָט דערגרייכט. איינער פון די בעריהמטסטע סענאַטאָרען, זאַנער פון שטאַאַט מאַססאַטשוזעטס, האָט אין זיינ'ס אַ רעדע בעליידיגט איין אַנדערען סענאַטאָר, בוטלער פון דרום קאַראָלינאַ, בוטלערס אַ חבר, ברוקס, אויך פון דרום קאַראָלינאַ, (וואו די שקלאַווערייַ איז געווען פערשפּרייט) האָט זיך בעלעדיגט פאַר זיין חבר אונ האָט דעם אָראַטאָר געגעבען אַזאַ שטאַרקען קלאַפּ מיט אַ שטעקען, אַז יענער האָט זיך געהאַלטען אַ לאַנגע צייט דער מיט.

אין 16־טען יוני 1858 האָט זיך אין ספּרינגפילד פער־

זאַמעלט די רעפּובּליקאַנישע פּאַרטיי, וואו אַבּראַאַם לינקאָלן איז צו׳ם צווייטען מאָל געשטעלט געוואָרען פֿאַר קאַנדידאַט אויף סענאַטאָר, אונ אויסגיוואָהלט גיוואָהרען. אין צווייטען אָבּענד נאָכ׳ן אויסוואָהלען האָט אַבּראַאַם געהאַלטען זיין בּעוואוסטע רעדע, וואָס איז בּעקאַנט אין אַמעריקע מיט דעם נאָמען „די מחלוקות אין הויז״.

אָט דאָס איז דער אָנהייבּ פֿון דער רעדע: „ווען מיר וואָלטען געוואוסט, וואו מיר געפֿינען זיך אונ צו וואָס מיר שטרעבּען, דאַנן וואָלטען מיר בּעססער געקאָנט בּעשטימען, וואָס מיר האָבּען צו טהוען, שוין 5 יאָהר נעמט אָן אונזער געגען פּאַרטיי אַללערליי מיטלען צו שטילען די אויפֿרעגונג אונ קריעג, וואָס שטערט די רוהה אין אונזער לאַנד צוליעבּ דער שקלאַווערייפֿראַגע, אונזער געגען אָבּער פּאַרטיי האַלט זיך דערבּיי אַ געוויססער פּאָליטיק. נור די פּאָליטיק נישט נור זי האָט נישט פֿערבּעססערט די לאַגע, געשטילט די אויפֿרעגונג, נור, פֿערקעהרט, נאָך פֿערשטאַרקט. לויט מיין מיינונג, וועט זיך דיזאַך נישט אַנדערש ענדיגען, בּיז מיר וועלען אַ קריזיס דורך־לעבּען. דאָס הויז, אין וועלכען עס איז שטענדיג נור מהלוקה, קאָנן נישט פֿלאַץ האַלטען, מוז פֿאַללען, צעשטערט ווערען, איך רעכען, אַז די היינטיגע רעגירונג, וואָס וואַרפֿט זיך צווישען שקלאַווערייי אונ פֿרייהייט, קאָנן נישט לאַנג עקזיסטיערען, איך ווארט נישט דאַרויף, אַז דער בּונד פֿון די שטאַאַטען זאָל צעפֿאַלען, איך האָבּ נישט קיין מורא, אַז דאָס הויז זאָל נישט איינפֿאַללען, נור איך בּין איבּערציינגט, אַז די מחלוקה אין איהם וועלען אויפֿהערען, איינס פֿון די צוויי קאָן זיין: אָדער די פֿיינד פֿון די שקלאַווערייי וועלען זיעגען אונ וועלען די שקלאַווערייי אין גאַנצען פֿערניכטען אָדער — די שקלאַווערייי פּאַרטיי וועט זיעגען אונ וועט די שקלאַווערייי בּעפֿעסטיגען אונ פֿערשפּרייטען אומעטום, אין אַלע שטאַאַטען — אין די אַלטע, ווי אין די נייע, אין די זיעדליכע, ווי אין די נאָרדליכע״.

זיין רעדע האָט אַ שטאַרקע ווירקונג געהאַט, זיין פּאַרטיי

האָט איהם ערקאָנט אַלס איהר אַנפֿיהרער, אונ בייַ אַלע איז געבליבען די איבערצייגונג, אַז די דרום'ע שטאַאטען, וועלען אַלע מאָגליכֿקייטען טהון, די שקלאַווערייַ אומעטום צו ערקענען, אונ אויף'ן ערגסטען פֿאַל, וועלען זיי זיך פֿון בונד אָברייסען.

צוזאַמען מיט אַבראַאַם'ן, האָט די צווייטער פּאַרטייַ הערויס געשטעלט פֿאַר איהר קאַנדידאַט אַבראַאַם'ס אַלטען געגנער — דוגלאַס'ן. זיי ביידע זענען אַרום געפֿאָהרען אין שטאַאַט אונ רעדען געהאַלטען, אין איינער פֿון זיינע רעדען האָט דאָרט אַבראַאַם דייטליך אויסגעשפּראָכֿען, אַז מען ברויך די שקלאַווערייַ גאָנצליך אין אַלע שטאַאַטען פֿערבאָטען.

איינענטליך איז אַבראַאַם געוואָהלט געוואָרען מיט אַ מעהרצאָל פֿון 4000 שטימען, נור אויפֿ'ן קאָנגרעס זענען כמעט אַלע פֿאָרשטעהער איבערבאַלאָטירט געוואָרען, אונ דאָ האָט מען דוגלאַס'ן אַנשטאָט אַבראַאַם'ן געוואָהלט. ווענען דעם פֿאַקט האָט זיך אַבראַאַם אַזוי אויסגעדריקט אין אַ געשפּרעך מיט זיינ'ס אַ פֿריינד: איך האָב דעמאָלס געשפּירט דאָס געפֿיהל, ווי אַ אינגעל, וואָס מען האָט איהם אויפֿ'ן פֿוס אָנגעטרעטען; דער ווייטאָג איז צוגרויס געווען, אַז מען זאָל לאַכֿען קאָנען, צו וויינען ווידער בין איך צו פֿיעל ערוואַקסען געוועזען.

זעהר חאַראַקטעריסטיש איז דער קאָנטראַסט פֿון די קאָסטען אויף דעם וואָהלונגס קאַמפּף פֿון די ביידע געגען קאַנדידאַטען, וואָס האָט געדויערט גענוי 7 חדשים. דער רייכֿער דוגלאַס, וואָס איז אַרום געפֿאָהרען, ווי אַ קאָניג איבער'ן שטאַאַט, בעגלייט פֿון אַ גאַנצע סוויטע פֿריינד, אין עקסטרע צוגען זאָגאַר מיט איין אַרמאַט — האָט אויסגעבראַכֿט אויף רייזע קאָסטען ביז 50,000 דאָלאַר, דאַגעגען אַבראַאַם האָט אויסגעגעבען ניש מעהר ווי 500 דאָלאַר.

אין פֿערלויף פֿון צוויי יאָהר איז אַבראַאַם אַרום געפֿאָהרען אין פֿערשיעדענע שטאַאַטען אונ האָט קענען געלערנט אַמעריקע, ער האָט דערבייַ רעדען געהאַלטען אונ איז אַלץ מעהר אונ מעהר בערימט געוואָרען אין לאַנד.

אין יענער צייט האָבען זיך אַבראַאַב'ס פֿריינד בעשלאָסען

איהם אַרויס צו שטעלען אַלס קאַנדידאַט אויף דער גרעסטער אַמט פֿון בונד, ד. ה. פֿאַר פּרעזידענט פֿון די פֿעראייניגטע שטאַאטען. אין 9-טען מאי 1860 האָבען זיך 5000 מאַן פֿערזאַמעלט אין אַ הילצערנע געביידע, וואָס איז עקסטרע אויף געבויעט געוואָרען צוליעב דעם. דער גובערנאַטאָר פֿון שטאַאט איללינאיס, וואָס איז געווען דער פּרעזידענט פֿון דעם מיטינג, האָט זיך געווענדעט צו'ם פּובליקום מיט פֿאָלגענדע ווערטער: „צווישען אונז געפֿינט זיך דאָ יעצט איינער פֿון די ווערטהסטע בירגער פֿון אונזער שטאַאט, וועלכען מיר אַלע ליעבען און פֿערעהרען, איך לעג פֿאָר, אַז מען זאָל איהם רופֿען אַרויף אויף דער בימה". ער האָט אָנגערופֿען דעם נאָמען אַבראַאם לינקאָלן.

עס איז פֿאָרגעלעגט געוואָרען אַ רעזאָלוציא, אַז אַבראַאם ווערט אויסגעשטעלט פֿאַר קאַנדידאַט אויף פּרעזידענט פֿון די פֿעראייניגטע שטאַאטען. די רעזאָלוציא איז איינשטימיג אָנגענומען געוואָרען.

אין אַ וואָך אַרום איז אַ גרויסער מיטינג געווען אין טשיקאַגאָ, וואו עס האָט זיך פֿערזאַמעלט דער נאַציאָנאַלער רעפּובליקאַנישער קאָנווענט פֿון צוואַנציג זעקס טויזענד מאַן, און אויך דאָרט איז פֿון זיעבען קאַנדידאַטען אַבראַאם אָנגענומען געוואָרען. אַבראַאם'ס קאַנדידאַטור האָט צופֿריעדען געשטעלט די רעפּובליקאַנישע פּאַרטיי. זי האָט אין אַבראַאם'ן געזעהען אַ מענש מיט פֿעסטע פּרינציפּען מיט אַ הייסער ליעבע צו פֿרייהייט, און מיט איין אונאיבערקויפֿליכער ערענטליכקייט, און די פּאַרטיי איז איהם נאָך געגאַנגען מיט ענטוזיאַזם און מיט גלויבען אין זייערער נערעכטיגקייט. אין דער נעגענפּאַרטיי דאַנעגען איז געווען צו בעמערקען עפּיס אַ פֿערצווייפֿלונג, איין אונבעשטימטקייט.

אין 6-טען נאָיאַבר 1860 זענען געווען די לעצטע וואָהלונגען, וואו אַבראַאם איז געוואָהלט געוואָרען פֿאַר דעם 16-טען פּרעזידענט פֿון די פֿעראייניגטער שטאַאטען.

איינער פֿון די בעאַמטע אין שטאַאט איללינאיס, מיסטער ניומאָן בעטמאַן, גיעט איבער פֿאָלגענדע ווערטער אַבראַאם'ס פֿון זיין געשפּרעך מיט איהם וועגען די פּאַסטאָרען, וואָס

האָבען געגעבען וויערע שטימען געגען אבראַאם'ן: ער האָט גענומען די ביבעל, פערצייהלט ער, אונ געזאָגט: „הערר בעטמאַן, די לייט ווייסען גאַנץ גוט, אַז איך שטעה פאַר דער פרייהייט אומעטום, לויט ווי פיעל עס ערלויבט די קאָנסטיטוציא אונ די געזעטצען, אונ אַז מיינע געגנער וענען פאַר דער שקלאַווערייַ, ווייסען זיי דאָס. נאָך דעם אַלעם אָט מיט דיעזעס בוך אין דער האַנד, מיט דעם בוך, לויט וועלכען עס איז אונמאָגליך די מענשליכע שקלאַווערייַ, געבען זיי וייערע שטיממען געגען מיר, — איך קאָן דאָס נישט פערשטעהן".

ער האָט אַ מינוט געשווינען, וועלענדיג זיך בערוהיגען, ער איז זיך אַ פּאָר מאָל איבערגעגאַנגען איבער דער שטוב, דער נאָך וויעדער זיך געשטעלט געגען מיר; אין ויינע אויגען איז געווען צו בעמערקען טרעהרען. ער האָט ווייטער געזאָגט מיט אַ ציטטערענדיגע שטיממע: „איך גלויב אין גאָט, וואָס האָט פיינד די שקלאַווערייַ אונ אונגערעכטיגקייט, איך שפּיער אַז עס קומט אָן אַ שטורם. אויב איך וועל ברויכען קאָמפּפען, בין איך פאָרגעברייט דערצו. איך אַליין בין גאָר נישט, דער אמת איז אָבער אַלץ, אונ איך ווייס, אַז איך בין גערעכט. איך האָב זיי געזאָגט, אַז דאָס הויז וואו עס זענען שטענדיגע מחלוקות, קאָן נישט פלאַץ האַלטען, זיי וועלען זיך באַלד איבערצייגען, אַז איך בין גערעכט. דוגלאַס'ן איז אַלס איינס, צו וועט עקזעסטיערען די שקלאַווערייַ צו נישט; נור גאָט אונ די מענשהייט איז עס נישט אַלץ איינס. מיט גאָטט'ס הילף וועל איך מיך דערהאַלטען ביז אָם ענדע. עס איז מאָגליך, אַז איך אַליין וועל נישט דערלעבען, נור מענשען וועלען דערקענען, אַז איך בין גערעכט געווען, אונ אַז זיי האָבען די ביבעל נישט פערשטאַנען".

נאָך דעם ווי ער איז געוואָהלט געוואָרען פאַר פרעזידענט, האָט לינקאָלן געוואָלט זיך זעהן מיט זיין שטיפמוטטער, וואָס האָט געוואהנט מיט דער טאָכטער אין עפּיס אַ פערוואָרפען ווינקעל פון איללינאָיס. ער איז עקסטרא אַהין געפאָרען.

אויף דעם 11-טען פעברואר איז בעשטימט געוואָרען

אבראַאם'ס אַבּרייזע אַלס פּרעזידענט קיין וואַשינגטאָן. ער האָט אויף אייביג זיך געזעגענט מיט ספּרינגפּילד, וואו ער האָט דורך געלעבט זיינע בעסטע לעבענ'ס יאָהרען.

זיבּעטעס קאַפּיטעל.

דזשאָן בְּרָאוּן אִין דִי אַבָּאָלִיצְיָאנִיסְטָעְן.

....

אַ בּלוטיגער שטרייט איז יעצט פאָרגעשטאַנען לינקאָל'נען מיט שטאַאטען פון שקלאַפען=אייגענטהימער; דער שטרייט האָט זיך שוין פון לאַנג אָן אין אַמעריקא געגרייט. די גרויסע רעפּובּליק האָט זיך פון סאַמע איהר גרינדען געפונען אין אַ צווייזינענדיגער לאַגע: לויט די רעכטס=דעקלאַראַציע איהרע פון 1776 יאָהר האָט זי איהר שטאַאטס=איינריכטונג פערזאָנליכע=פרייהייט אַלס „אוניקעל=שטיין" פערלייגט, אונ דאָך אין פערלויף כמעט פון 80 יאָהר האָבען די אַמעריקאַנער געפּרובט שלום צו מאַכען צווישען צוויי, גאָר ניט קיין „גלייכע פּאָאר" בהבלית=סדרים פון געזעלשאַפטליכען אונ עקאָנאָמישען לעבען אונטער דער אַללגעמיינער רעפּובּליקאַנער רעגיערונגס=פאָרמע; איינס איז געגרינדעט אויף פרייע אַרבייט פון אַ פרייען מענשען, די צווייטע אויף געצוואונגענע אַרבייט פון דעם רעכטלאָזען קנעכט.

דער טעות האָט זעהר לאַנג עקסעסטירט, נור דער היסטאָרישער זייגער האָט אָבגעשלאָגען אַ געוויסע שטונדע, דער קריזיס איז אָנגעקומען, האָט זעהר אַ בלוטיגער, ער האָט אַוועק גענומען דריי מילליאַרדען פון פאָלקס=קעשענע אונ דריי הונדערט טויזענד מענשען=קרבנות אויפגעפרעסען. דאָס איז אָבער געווען דער איינציגער מיטטעל.

נאָך פאַר דער רעוואָלוציאָן, ענדע 1760=טע יאָהרען

האבען די איינוואהנער פון ווירגיניע ניט איינמאל פארגעלייגט געזעצע, לויט וועלכע עס איז פערבאטען דאס ארויספיהרען קנעכט פון אפריקא; נור זיי האבען נישט בעקומען די הסכמה פון ענגלישען קייזער געארג III. ער האט זאגאר צו געשיקט צו דעם גובערנאטאר פון פראווינץ איין אנווייזונג (אינסטרוקציאן) מיט זיין אייגענער האנד־שריפט, אז „אויף קיין אופן זאלען נישט דערלאזען ווערען די געזעצע, וועלכע פערבאטען דאס אריין פיהרען שקלאפען". צו די בקשות „גלייך" צום קייזער פון די ווירגינער וועגען דיזעס, זענען גרייט געווען פעראייניגען זיך מיט די איינוואהנער פון מערילאנד, ניו־דזשערזי, פענסילוואניען און פון אנדערע קאלאניעס אין צפון. אלזא האט נאך דאמאלס די פאלקס־מיינונג אין לאנד ערקאנט די אונרעכטיגקייט פון דער געזעלשאפטליכער ארדנונג, וואס האט געהערשט אין די פראווינציען פון שקלאפען־אייגענטהימער אין דרום.

אין 1775 יאהר האט זיך געפארמירט אין פילאדעלפיע די ערשטע פענסילוואניער אבאליציאניסטען־געזעלשאפט *). די געזעלשאפט האט פאר א פרעזעס געוואהלט בנימין פראנקלינ'ן, וועלכער האט שוין אין 1790 יאהר פארגעשטעלט אין קאנגרעס א פראיעקט די שקלאפעריי צו פערניכטען. א ביסעל שפעטער נאך דעם, האט זיך איין אהנליכע אבאליציאניסטען־געזעלשאפט געגרינדעט אין ניו־יארק, נאכהער אויך אין די שטאאטען: קאנעקטיקוט, דעלאווער, מערילאנד, ווירגיני און אנדערע. צו דער צייט האט זיך שוין א שטארקע אגיטאציאן פערשפרייט קעגען שקלאפעריי אין פערשיעדענע ארטער פון בונד, לסוף, אין 1808 יאהר, ערשט אין 18 יאהר ארום נאך פראנקלינס פראיעקט, האט דער קאנגרעס בעשטעטיגט דאס געזעץ, לויט וועלכען עס איז פערבאטען צו ליפערען נעגרען פון אפריקא און האנדלען מיט זיי.

אין 1820 יאהר, ווען צום בונד איז צוגעשטאנען אויך

*) א געזעלשאפט, וועלכע איז געווען געגען שקלאפעריי.

דער שטאַאט פון שקלאַפּען־אייגענטהימער מיססורי, האָט זיך די אַגיטאַציאָן קעגען שקלאַפּעריי דייטליך פערשטאַרקט אונ אין קאָנגרעס, אַ דאַנק דער מיה פון די אַבאָליציאָניסטען, איז דורך געגאַנגען אַ בעוואוסטער געזעץ, אונטער'ן נאָמען „מיססורישע איינווילליגונג“, וועגען וועלכען איז שוין גערעדט געוועהן אין פאָריגען קאַפּיטעל. לויט דעם געזעץ איז שוין ניט מעגליך געווען, דאָס שקלאַפּעריי זאָל זיך ווייטער פערשפּרייטען.

פון ענדע די דרייסיגסטע יאָהרען, ווען לינקאָלן האָט אָנגעפאַנגען אין איללינאָיס זיין פּאָליטישע טהעטיגקייט אונ האָט אָפען פאַר אַלע געלאָזט האָרען זיין ערשטען פּראָטעסט קעגען שקלאַפּעריי, איז די אַגיטאַציאָן קעגען האַנדעל מיט די נעגערען ענערגיש געוועזען אין פערשיעדענע אָרטער פון בונד, נור די פּאַרטיי פון שקלאַפּען־אייגענטהימער, וואָס איז זעלבסט פאַראינטערעסירט געוועזען אין דעם פערברייטערען אַזא האַנדעל, איז נאָך דאַמאָלס זעהר תקיף געוועזען אויפ'ן קאָנגרעס. זי האָט דורך געפיהרט אַ חוק, וועלכער האָט בעפאָלמאַכטיגט צו אָבלעגען אין דער זייט אַלע געוויסע פּעטיציען פון די אַבאָליציאָניסטען.

אין 1854 יאָהר ווערט דער אַבאָליציאָניסטען באַוועגונג, פאָר געקומען איין פערענדערונג, ווען עס איז אַלס געזעץ געוואָרען דוגלאַס'ס ביללֿ (פּראָיעקט) צו ערלויבען שקלאַפּעריי אין אַנדערע פרייע טעריטאָריען פון מערב, איבערהויפּט אין נעבראַסקאַ אונ קאַנזאַס. די מיססוריער־פשרה ווערט שוין יעצט פאַקטיש אָבגעשאַפט.

אָבער דאַמאָלס הויבען אויף די איינוואָהנער פון די פרייע שטאַאטען אין צפון איין אָפענטליכע מלחמה מיט שקלאַפּעריי. ביז יעצט האָט זייער האַס צו שקלאַפּעריי אויפגעהאַלטען דער רצון צו לעבען בשלום מיט די שקלאַפּען־אייגענטהימער אין דרום, אונ דעריבער נור האָבען זיי אָפענטליך ניט מיט געהאַלטען מיט די אַבאָליציאָניסטען, ווייל די לעצטע האָבען צו ווייט געשטרעבט: זיי האָבען געוואָלט די שקלאַפּעריי גאָר אין גאַנצען פערניכטען. ווי אָבער מען האָט אַוועק גענומען דעם גבול פון צו פערברייטערען שקלאַפּעריי.

אין בונד, און עס האָט גיקאָנט געגרינדעט ווערען איזיראל, איבער גאַנצען לאַנד, — דאַמאָלס איז פֿאַר די שטאַאטען, וועלכע זיינען פריי פֿון שקלאַווערייַ, געבליעבען נור אָפֿען צו שטרייטען קעגען דעם.

דער ערשטער פּלאַן פֿאַר געוואָפֿענטע באַגעגנישען ביז יעצט איז געוועזען קאַנזאַס. אַהין פֿלעגט די פּאַרטיי פֿון שקלאַפֿען־איינגענטהימער אין מיססורי, וואָס איז נאָהענט אַהער, צו שיקען גאַנצע באַנדעס באַנדיטען, אוואַנטיורוסטען, וועלכע האָבען זיך בעדאַרפֿט צו באַזעצען, אין דער לאַנד מכלומרשט אלס עמיגראַנטען, זיי פֿלעגען געבען זייערע שטימען פֿאַר דער שקלאַפֿערייַ, מיט זייערע גזילות און גוואַלדהייטען האָבען זיי געשטערט די אַרבייטזאַמע, רוהיגע איינוואָהנער צו קומען אַהער זיך בעזעצען. אַזא פּראָגראַם איז געוועזען ענערגיש דורך געפֿיהרט. דאַמאָלס האָבען די שטאַאטען פֿון צפֿון אָנגעהויבען צו שיקען אַהער געוועהר און גאַנצע מחנות פריי־ווילליגע צו העלפֿען די אַנזידלערס (תושבים); אויסער דעם האָבען זיך פֿון צפֿון אַהין אוועק געצויגען פיעל נאָך עמיגראַנטען. דער רעזולטאַט דער פֿון איז געוועזען, אַז אין דעם לאַנד האָט אויסגעבראָכען איין אינגערליכער פּאַרטייאישער שטרייט, וואָס האָט געדויערט, איניגע יאָהר, און האָט זיך געענדיגט נאָר אין 1861 יאָהר, ווען אין שטאַאט קאַנזאַס איז בעשטעטיגט געוואָרען די קאָנסטיטוציאָן, וואָס פֿערבאָט שקלאַפֿעריי. דער פֿיהרער, די נשמה פֿון דעם געוואָפֿענטען שטרייט פֿון די אַבאָליציאָניסטען אין קאַנזאַס איז געוועזען דזשאָן־בראַון. זיין נאָמען איז לסוף בעריהמט געוואָרען איבער גאנצען בונד — ער האָט מיט זיין לעבען באַצאָהלט פֿאַר זיין איבער געבען זיין מיט דעם גאַנצען הארצען דער אידעע די שקלאַפֿען צו בעפֿרייען.

דיעזער מאַן, מיט זיין טיטאַנישע ענערגיע, מיט זיין פֿעסטען חאַראַקטאַר און שטרענגע מדות, דערמאַנט די גאָר אַמאָליגע העלדען פֿון דעם האלב־מיטהאָלאָגישען אָלטער, זיין גאַנצעס לעבען איז געוועזען נור איין העלדענשריט אין דעם נאָמען פֿון גערעכטיגקייט און ליעבע צו מענשען, און זיינע לעצטע יאָהרען זענען פֿולל

מיט דראַמאַטישען אינטערעס. דאָס איז געווען אַ פּערוועגענס=
פערזוך פֿון דשזאָן=בראָון מיט איניגע איבערגעגעבענע קאַמעראַ=
דען אַרויס צוטראָטען אָפֿענטליך שטרייטען מיט די פֿאָרשטעהער
פֿון שקלאַפֿעריי, וואָס זייער צד איז געווען אי די רעגירונגס=
מיטלם, אי דער חיל, אי די געזעצע. דער העלדישער שריט האָט זיך
געענדיגט, ווי מען האָט עס פֿון פֿריהער געקאָנט ערוואַרטען,
מיט׳ן טויט פֿון די בראַווע טאַפּפערע לייט, וואָס זענען
אַזוי איבער נעגעבען געווען צו דער אידעע. נור דער
טויט פֿון דעם ערשטען קאָמפּפער, וואָס האָט אָנגעפֿאַנגען די
גרויסע מלחמה מיט שקלאַפֿעריי, וואָס האָט באַלד שוין
אָנגעכאַפּט גאַנץ אַמעריקא, איז ניט העריבער אָהן אַרושם.
דאָס האָט דעם לעצטען שטויס געגעבען יענעם געפֿיהל פֿון
שקלאַפֿעריי=האַסס, וואָס איז שוין פֿערטיג געווען ביי די
בעסטע אַמעריקאַנער אין הערצען; און דאָס נאָמען פֿון דעם
מאַנן, וואָס איז געהאָנגען געוואָרען דורך דעם געזעצליכען
משפּט, איז אין צוויי יאָהר אַרום געוואָרען איין אויסגעשריי
אויף מלחמה ביי די באַטאַלליאָנען פֿון צפֿון, וועלכע
זענען אויך געגאַנגען שטאַרבען אויף די פֿעלדער אין
פּענסילוואַניען און מערילאַנד. מיר רעכענען נישט פֿאַר איבעריג
צו ברייגען דאָ, אין לינקאָלנ׳ס לעבענס=בעשרייבונג, אַ קורצען
איבערזיכט איבער דעם לעבען, בעזאָנדערס, איבער די לעצטע
יאָהרען, אַרבייט און שטרייט פֿון דעם מערקווירדיגען מאַן,
דזשאָן בראָון. זיי ביידע, לינקאָלן און בראָון, האָבען געדיענט דער
גערעכטיגקייט און ביידע זענען „אומגעבראַכט״ געוואָרען אין
שטרייט פֿאַר דעם: איינער פֿון דער מאָרדעשער האַנד, דער
צווייטער — אויף דער תּליה, נאָך דעם אורטהייל פֿון גערילכט.

דזשאָן בראָון איז געבוירען אין 1808 יאָהר, אין טאָרינגטאָן,
אין שטאַאַט קאָנעקטיקוט. זיינע עלטערן, ווי אויך לינקאָלנ׳ס,
זענען געווען אַ זכר פֿון די ערשטע פּוריטאַנער, וואָס האָבען זיך
באַזעצט אין אַמעריקא. זיינער איין עלטער פֿאָטער, פּיעטער בראָון,
האָט זיך אויך געפֿונען אין דעם צאָהל פֿון די ערשטע אָבות=
פּיליגרימער, וואָס זענען אויף דעם בעוואוסטען היסטאָרישען

שיף „מייפלאוער" געקומען אין 1620 יאהרן אך מאססאטשוזעטס; דארט האבען זיי געגרינדעט אשטאדט פלימוט אונ זענען געווארען פאטריארכען פון די איינוואהנער אין די שטאאטען פון נייע ענגלאנד. זיין זיידע, א קאפיטאן אין וואשינגטאנס חיל, איז געהרג'ט געווארען אין דער מלחמה פאר זעלבסט־שטאנדיגקייט אין 1776 יאהר. דשאנס קינדהייט אונ יוגענד זענען העריבער אין די וויסטעס פון אגיא, דאס אורואלטע לאנד וואו עס זענען פולל גיוועזען אין יענער צייט טשערעדעס ביזאנען אונ באזעסען געווען מיט אינדיאנער. זיין פאטער, וואס האט זיך אהער איבער געצויגען, ווען דשאנען איז נור פינף יאהר געווען, האט זיך דא פערנומען מיט פיהצוכט אונ גארבעריי, וואס ער האט אויסגעלעהרינט פון די אינדיאנער, מיט וועלכע ער האט געהאט אבעשטאנדיגע משא־ומתן. דאס יונגעל האט זיך נאך פון זעכס־יאהר אן צו געוואהנט נאכצוגעהן, ארומשלעפען זיך מיט די ווילדע טשערעדעס איבער די אונענדליכע וויסטעס, אונ „רייבענדיג" זיך צווישען די אינדיאנער, האט ער זיך אויסגעלעהרינט זייער שפראך. דאס שטרענגע פרייע לעבען האט ווי אייזען, הארט געמאכט זיין נאטור, האט אין איהם ענטוויקעלט ענערגיע אונ זעלבסטשטאנדיגקייט, האט איהם אויסגילעהרינט ליידען געדולדיג, מיט וואס ער האט זיך אזוי אויס געצייכענט אין זיין שפעטיגען אונרוהיגען לעבען. אין 1812 יאהר, ווען עס האט זיך אנגעהויבען די מלחמה מיט ענגלאנד, אונ זיין פאטער האט זיך אונטער גענומען צושטעלען פיה פאר אמעריקאנער חיל, איז דאס צוועלף יאהריגעס יונגעל מיט די הורטען געגאנגען. עס פלעגט אפט בעראפען ערווייטערען זיך פון דער היים מעהר, ווי הונדערט מייל.

די פאמיליע האט שטרענג אבגעהיט די פוריטאנער טראדיציע, איז געווען רעליגיאז, האט זיך אויס געצייכענט מיט „שאנע"

זיטטען (מדות), אונ פֿון טיעֿפֿער קינדהייט איז דזשאָן בראָון געוואהנט געווען צו עהרען די ביבעל, אַלס איינציגען וועג־ווייזער דעם מענשען אין לעבען. זאָגען דעם אמת בעדאַרף מען, דאָס ער האָט קיין בילדונג בעקומען. ווי ער אַליין פֿערצייהלט „האָט ער אַ שוהלע בעזוכט נור צייטען־ווייס, איבערהיפּענד אונ ער האָט זיך קוים אויסגעלעהרינט לעזען אונ די פֿיער כללים „חשבון“. צו צעהן יאָהר האָט ער בעקומען ביי זיין פֿאָטערס אַ באַקאַנטען אייניגע גוטע היסטאָרישע ביכער, אונ פֿון דאַמאָלס האָט זיך אין איהם ענטוויקעלט אַ געשמאַק צום ערנסטען לעזען. אָט ווי ער האָט אויסגעזעהן אין זיין יוגענד־צייט: ... פֿונפֿצעהן יאָהר אַלט, איז ער געווען אַ געוויכּסיגער בחור, זעהר אַ געזונדטער, גרייט אונ פֿאָהיג צו יעדער שווערער אַרבייט פֿון אַ באָטאָגטען מאַן. באַקענענדיג זיך מיט'ן לעבען פֿון גרויסע לייט אונ געלעהרטע, מיט זייערע רעדעס אונ שריפֿטען, האָט ער פֿעראַכטעט פּוסטע געשפּראָכען אונ פּוסטע מענשען... נאָך אין זיין יוגענד פֿלעגט ער שטאָנדיג שטרעבען צו ענדע בריינגען דאָס, וואָס ער האָט נור איינמאָל אָנגעהויבען... בשעת די מלחמה, ווען ער איז נאָך אַ יונגלינג געווען, איז איהם אויסגעקומען צו באַגעגענען זיך מיט פֿער־שיעדענע לייט, וואָס זענען נאָכהער בעריהמטע געוואָרען, צוזעהען זייער בענעהן אונ בעהאַנדלען, אונ ער האָט זיין זעלבען מיינונג וועגען זיי אויסגעאַרבייט. אַללעס, וואָס ער האָט דאַמאָלס געזעהן, האָט אין איהם איינגעפֿלוסט אַזאַ עקעל צו קריעגס־קונסט, דאָס ער האָט בעסער געצאָהלט שטראָף, ווי אַ קוואַקער *), די גאַנצע יאָהרען פֿון זיין סאָלדאַטען־וואוּכס, אום ניט צודיענען אין חיל. דאָך צו ליעב דער אידעע האָט ער מערסטענטהייל פֿון זיין לעבען איבער געגעבען צום אויסלעהרנען די פֿערהאַסטע קריעגס קונסט. די שורות, וואָס מיר האָבען

*) אַ סעקטע אין אַמעריקא.

געבראַכט. האָט דזשאָן אָנגעשריבען וועגען זיין יוגענד נאָך אין 1857 יאָהר. לויט די שורות קאָנען מיר זיך פֿאָרשטעללען זיין נאַטור: זי איז פֿולל התפּעלות, זעהר ערינסט, שטרענג צו זיך זעלבסט אונ צו פֿרעמדע, דערצו נאָך ענערגיש ביז נאָר אונ אונערמיעדליך צו דערגרייכען דעם אידעאַל, צו וועלבען ער האָט געשטרעבט.

בשעת די זעלבע מלחמה מיט די ענגלאֶנדער האָט זיך געטראָפֿען אַמאָל בראַונ'ן צושטעלען זיך מיט'ן הורט ביי איינעם אַפּלאַנטאַטאָר אַרייבען. יענער האָט איהם זעהר פֿריינדליך בעהאַנדעלט, האָט איהם ביי'ן טיש געזעצט אונ געלויבט פֿיר די גאָסט זיינע פֿאֶהיגקייטען אונ בראַוועריי. אין דעם הויז צווישען די איבעריגע בעדיענער, האָט זיך אויך געפֿונען אַ קליינס נעגער'ל, וועלכען מען האָט דאָ געהאַלטען, ווי אַ הינטעל, מען פֿלעגט איהם שלאָגען אין זיין געגענוואַרט מיט וואָס נור מען פֿלעגט געפֿינען. דאָס האָט געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק אויף דזשאָנ'ס ערהאַבענע נשמה, ער האָט זיך פֿאַרקלעהרט וועגען דעם שיקזאַל פֿון די קליינע נעגערלאַך, וואָס זענען געבען אָבגעריסען פֿון זייערע אֶלטערען. פֿון דאַמאָלס אָן — אַזוי דער צאֶהלט ער זעלבסט — האָט ער אַשבועה געגעבען צושטרייטען איבינ מיט דער שקלאַפֿעריי, אונ איז געוואָרען גאָר אַבעשלאָסענער אַבאָליציאָניסט.

ביז צוואַנציג יאָהר האָט דזשאָן געהאָלפֿען דעם פֿאָטער אין זיין פֿעלל-פֿאַבריק אין אָגיא, דאָרטען האָט ער אויסגעפֿילט אַלע פֿערשיעדענע פּפֿליכטע: ער איז געוואָרען אַ מייסטער אַ קובער פֿאַר די ארבייטער. אין יענער צייט, לויט דעם פֿאָטערס ראַטה אונ זיין איינענעם וואונש, האָט ער חתונה געהאַט מיט אַ יונגע, אַוואָהלע מאֶרכען, וואָס איז געוועזן שטרייגג פֿרומאַניש ערצויגען. די דאָזיגע ווי ער אַליין פֿערצאֶהלט — „האָט געהאַט אויף איהם גאָר אַ גוטע ווירקונג ביז סאַמע איהר טוידט: זי מיט איהרע איינפֿאַכע גוטע-שטילע ראָד פֿלעגט אויפֿהאַלטען דאָס „אויסשיסען“ פֿון זיין שטאָלציגען אונ איינגע-

שפּאַרטען כאַראַקטער. נאָך איהר טוידט, ווען דושאָן איז פערציג יאָהר אַלט געווען — האָט ער אַ צווייטען מאָהל גע־הייראַטעט; די צווייטע פרוי איז ביי איהם געווען די נאָהענטע־סטע מיט־אַרבייטערין און סאַמע איבערגעגעבענע פריינדין ביי דער זעלבער שווערער אַרבייט, צו וועלכער ער האָט געאָפּפערט אַ גרעסטע העלפט פון זיין לעבען. בראַון האָט געווען געפּרובט צו גרייטען זיך צו קאָנען זיין אַ פּאַסטאָר (אַלוטהעראַנישער גלח), נור דאָס האָט איהם ניט געלונגען: עס האָבען איהם מיטטעלען אויסגעפעהלט, און ער האָט זיך צוריק גענומען פאַר זיין יוגענדס־אַרבייט — גאַרבעריי. מיט דיעזער אַרבייט האָט ער זיך בעשעפטיגט ביז די 40־סטע יאָהרען אין פערשיעדענע שטאָדט פון אָגיא און פּענסילוואַניען.

אין 1838 יאָהר, ווען ער האָט געוואהנט אין אָגיא און האָט זיך דאָרט באַקאַנט שוין מיט פיעל פון די בעסטע אַבאָליציאָניסטען, איז ביי איהם פערטיג געוואָרען אַבעשטימטער פּלאַן פון אַ געוואַפענטען שטרייט מיט דער שקלאַפעריי; די אידעע פון דעם האָט אין איהם ערוואַכט נאָך אין זיין קינדהייט און פון דאַמאָלס ניט אָבגעלאָזט דער זעלבער פּלאַן, אויסער איינינגע פרטים, איז ווירקליך איבער געבליעבען גאָר ניט אומ־געביטען ביז זיין ווירגינער עקספּעדיציאָן אין 1859 יאָהר. נור מיט איין יאָהר פריהער האָט ער איהם ענטדעקט אין אַללע פרטים צו איניגע פון זיינע סאַמע נאָהענטסטע פריינד און גלייך־דענקענדע אין באָסטאָן. אין דער צייט אָבער האָט ער גע־האַריג אויסגעלעהרינט די קריעגס־קונסט מיט אַלע פרטים, און נאָך אין 1848 יאָהר, אין דער צייט פון זיין רייזע איבער'ן קאָנטינענט*) — האָט ער זיך אַללעס בעמיהט צו באַקאָנען זיך מיט'ן צושטאַנד און אַלע קליינינקייטען פון דער מיליטער־אָרגאַניזאַציאָן אין איראָפּאַאישער אַרמיי.

דער עיקר פון זיין פּלאַן אויף צושטרייטען מיט דער

*) קאָנטינענט הייסט אייגענטליך יבשה, נור אונטער דעם נאָמען ווערט אָפט גימיינט איראָפּע.

שקלאפעריי איז בעשטאנען אין דעם, דאס מען זאל אונער־
ווארטעט גאר אויפהויבען א פארטיראנישע מלחמה אין די סאמע
מיטעל־פונקטען פון דרום מיט זיינע שקלאפען־אייגענטהימער.
ער האט גערעכענט, אז מעהר זענען דא, צווישען די איינוואהנער,
די שווארצע, די אבאליציאניסטען וועלען מיטווירקען, די פרייע
שטאאטען פון צפון דאס זעלבע, — אלזא, ווען אויף די
פלאנטאציעס וועלען פלוצלינג אנפאלען די מחנות, וועלכע
ווילען זיך בעהאלטען אין די בארגעדיגע ערטער, וואהין מען
קאן ניט צוטראטען, הענט עס — האט ער גערעכנעט —
אויפוועקען א מרידה פון די מעהרע'ע שווארצע. די ער־
שטוינטע פלאנטאטארען וועלען .זיך דער שרעקען אונ זיי
וועלען געצוואונגען זיין צו ענטזאגען זיך פון דער שקלאפעריי.
אויף אזא אופן האט דושאן בראון געהאפט צו ערדייכען זיין ציעל
צו בעפרייען, אהנע בלוט כמעט צו פערגיעסען.

מיר וועלען דא ניט אונטערנעהמען צו ערקלעהרען אויף
וויפיעל די אידעע האט געקאנט זיין פראקטיש ערפילט, מיר
וועלען נור באמערקען, אז דער פלאן פון א קאמפאניע צו
שטרייטען מיט דער קנעכטהייט איז ביי דושאנ'ן אויס געארבייט
געווען מיט אזא „גרונדליכען" וויסען די קריעג־קונסט, דאס די
פריינד זיינע, פאר וועלכע ער האט עס ערקלאהרט אין 1858
יאהר, זענען איבערראשט געווארען פון זיינע ארגאניזאטארישע
פאהיגקייטען. ער האט פאראויס גיזעהן אלע קלייניגקייטען אין
דער פראקטיק, אללעס, וואס האט געקאנט ניט געלונגען, אלע
אונפאסענדע בעדינונגען, דער צו האט ער וואונדערליך געוואוסט
דעם ארט, וואו עס האט געזאלט זיין די קריעג. יא, דושאן
בראון האט ניט געפונען קיין חברים פון דער צאהל נאהענטע
אונ איינפלוסענדע אבאליציאניסטען אין באסטאן, פיר זיין
ריזיקאלישען, נאך זייער מיינונג, אונטערנעהמונג; נור דאך האבען
זיי ניט געקאנט שטעהן פון וויטען דער היסער התפעלות אונ
אזא פעסטין גלויבען אין דעם גליקליכען סוף פון דער פארנעמונג,
פיר וועלכע דער מענש האט געאפפערט זיין גאנצע לעבען, —

און זיי האָבען איהם סבטיח געווען זייער שטיצע נישט בפרהסיא. „מיר האָבען פאר די אויגען געזעהן — אזוי האָט געשריעבען איינער פון זיי צולעצט — איין עלענדען אַלטינקען, וואָס האָט אויסערוואָהלט, זיין גורל אין לעבען, אַרמוטה, האָט געאָפּפערט מיט זיין געזונד, רוה און „שאַנעס" נאָמען און איז גריימינג געווען אָבצוגעבען זיין גאַנץ לעבען נור צו בעפרייען די אונטערגעדריקטע ראַסע, צו אָבוואַשען דעם פלעק פון קנעכטהייט, וואָס האָט פערפלאַמירט זיין פאַטערלאַנד". שוין שפעטער, ווען דזשאָן בראַון האָט אריין געפאַלען אין די הענד פון דער ווירגינישע רעגיערונג צוזאַמען מיט די גאַנץ געבליבענע אַנטי־מהייל־נעהמער, האָט איינער פון די אויסגעצייכענטע צווישען די פלאַנטאַטאַרען אין דרום, אזוי אויסגעדריקט זיך שריפטליך וועגען דער אונטערנעהמונג: „נאָך איהר בעקלעדונג און ערפילונג איז דאָס געווען איינע פון די געפעהרליכסטע מרידות.

די אידעע צו שטרייטען מיט דער שקלאַפעריי האָט שוין פון לאַנג דורכגעדרונגען זיין גאַנצען לעבען און איז ביי איהם שטענדיג געשטאַנען אויפ'ן ערשטען פלאַן, ער האָט זיך זעלבסט און זיינע קינדער ערצויגען צו דיענען, דאָס איז ביי איהם שוין געוואָרען אַ הייליגע געוואָהנהייט ווי, למשל, דאַווענען פריה און אָבענד.

די פרוי זיינע האָט איהם געשטערט צו העלפען אין דער אַרבייט, ער האָט שטענדיג געזוכט פאַסענדע קאָמפּאַניאָנען צו זיך. איינער אַ פריינד זיינער האָט איהם געפרעגט (אין 1857 יאָהר), ווי אַזוי איז דאָס זיין פרוי מסכים צו זיין אוטוואָגלען, דער צו איז זיין לעבען דאָך שטאָנדיג אין געפאַהר". רעדזשיק האָט דזשאָן ניענטפערט: „איך האָב איהר שטאָנדיג געזאָגט, אַז ווען די צייט פון שטרייטען וועט קומען, מוזען מיר זיך צושיידען, זי איז שוין לאַנג גרייט געווען צו דעם און אַז די צייט צו אָבפאָהרען איז מאַקע געקומען, איז

זי גרייט געווען מיט רפואות אונ באַנדער פֿאַר פֿערוואונדעטע". נאָך ווייניג, האָט זי נאָך מיט איהם געשיקט איהרע צוויי זיהן צו שטאַרבען, — זיי זענען פֿאַר זיינע אויגען געטוירט געוועןֹ.

אין 1849 יאָהר האָט זיך דזשאָן בראָון בעקאַנט מיט דעם בעוואוסטען אַבאָליציאָניסט געררי סמיט, איין אייגענטהימער פֿון פֿיעל ערד אין די וואַלדער פֿון אַדיראָנדאַק. דער לעצטער האָט אין נאַזעטען געלאָזט פּובליצירען, דאָס די נעגערין קאָנען ביי איהם בעקומען חלקים ערד אָהנע לוין צו מאַכען פֿערמעס. דאָ האָט זיך בראון צו איהם געווענדעט מיט אַזא פֿאָרלעגונג: „איך בין ערוואַקסען אין די וואַלדער אונ בין באַקאַנט מיט'ן אויפֿבויען נייע ישובים, איך וועל זעלבסט אַיינפֿיהרען אַ פֿערמע צווישען אַיירע נייע ישובניקעס אונ וועל זיי לעהרנען, ווי צו ריין מאַכען אונ בעאַרבייטען אַ נייע ערד, איך וועל זיי, פֿיעל מעגליך איז, געבען אַרבייט ביי מיר, אונ אַלער פֿאַל בעזאָרגען, ווי אַ פֿאָטער". סמיט האָט אָנגענומען זיין פֿאָרלעגונג אונ האָט אָבגעגעבען זיין נייעם פֿריינד אַ חלק ערד אויף געוויסע פֿרייע בעדינגונגען; דזשאָן מיט זיין גאַנצער געזינד האָט זיך באַלד באַזעצט דאָרטען אונ האָט אָנגעפֿאַנגען צו לעבען, ווי אַ פּיאָנער, געהאָרעוועט שטאַרק, ווי איהם איז דאָס בעקאַנט געוועזן פֿון דער יוגענד נאָך. באַזעצענדיג זיך אויף דעם אָרט, האָט דזשאָן אַרוים געקוקט אַ דריי-פֿאַכען צוועק: אויסער זיין וואונש צו בעהילפֿיג זיין די אונגליקליכע נעגרען, האָט ער אויך געהאָפֿט צו געפֿינען אונ פֿערטיג מאַכען צווישען זיי פֿרייווילינע פֿיר זיין קינפֿטיגער ווירגענער עקספּעדיציאָן, וואָס איז לייכט געוועזן צו ערדייכען אין אַזא אָבגעזאָנדערטען ווינקעל; אינטערוועגענס האָט ער געוואָלט אויך פֿערזיכערן זיין געזינד מיט איין אייגענעם ווינקעל צו יענער צייט, ווען איהם וועט אויסקומען צו פֿערלאָזען זיי. די לעצטע וואונש זיינע איז ווירקליך ערפֿיללט געוואָרען אונ סוף-כל-סוף איז ער זעלבסט בעגראָבען געוואָרען אין דעם מאַלערישען טהאָל, וועלכער איז איז געוועזן אַרום געקרייזט מיט באַרגער; דאָרטען, וואו

ער האָט פֿערבראַכט איינציגע יאָהר אין פֿלייסיגע אַרבייט.

דזשאָן בראַונס זיהן האָבען זיך פֿון אָגיא אַריבער געצויגען אין קאַנזאַס, ווי נור עס איז אַדורך דער געזעץ, וואָס האָט ערלויבט שקלאַפֿעריי אין דעם פֿרייען קאַנזאַס. זיי האָט געצויבערט דאָס פֿרייע לעבען, פֿוהל אונרוה און אַלע מאָגליכע צופֿאַלען אין דעם נייעם לאַנד. באַלד האָבען זיך דאָרטען אָנגעפֿאַנגען די אויפֿרעגונגען, ווייל די שקלאַפֿען-אייגענטהימער פֿון דרום האָבען וועה אָנגעטהון די פֿרייע קאָלאָניסטען, ווי מיר האָבען שוין דערמאָנט, דאַמאָלס איז דזשאָן בראַון אויך צוגעשטאַנען צו זיינע זיהן. כמעט אין אַללע פֿרייע שטאַאטען זענען איינגעאָרדענט געוואָרען די קאַנזאַסער קאָמיטעטען — אַזוי האָבען זיי זיך גערופֿען — אום צו זאַמלען געלט, צו שטיצען דער עמיגראַציאָן און צו בעוואָפֿענען די קאָלאָניסטען. די גאַנצע לאַנד האָט נור אויפֿמערקזאַם געמאַכט אויף דער וויטער טעריטאָריע, עס איז אפילו געפֿאָרמירט געוואָרען אין נאַציאָנאַל קאָמיטעט צו העלפֿען די פֿרייע קאַנזאַסער; אין דעם קאָמיטעט אַלס מיט גליעדער האָבען זיך געפֿונען לינקאָלן, סמיט, סיוואַרד און נאָך אַנדערע בעריהמטע פֿאָרשטעהער פֿון דער אַבאָליציאָניסטישער פּאַרטיי. דזשאָן בראַון איז געוואָרען פֿעלדהערר אין דער מלחמה מיט די שקלאַפֿען-אייגענטהימער, ער איז געשטאַנען איבערהויפּט אין דער מחנה פֿון די דאָרטיגע פֿרייוויליגע, אין וואָסערע עס האָבען אַנטהיילגענומען זיינע זיהן, צו פֿערטהיידיגען די פֿרייע קאָלאַניסטען פֿון די מיססוריער באַנדע „גזלנים“. חאָטש די מלחמה אין קאַנזאַס איז ניט געווען לויט זיין פּלאַן, דאָך האָט ער דעם צופֿאַל בענוצט אַלס פֿאָרבערייטונג און אָנפֿאַנג צו אָרגאַניזירען זיין פֿיעל מעהר ערנסטען טהאַט, וועלכען ער האָט געהאַט במחשבה, מיט זיין געוואָהנליכע ענערגיע און בעגייסטערונג, נישט געשאָנעוועט ניט זיך, ניט אייגענע, האָט ער זיך געוואָרפֿען צו שטרייטען מיט דער שקלאַפֿעריי, און נור אידם דאַנקענד, האָט עס געלונגען די פֿרייע קאַנזאַסער קאָלאָניסטען גובר זיין זייערע שונאים. דער נצחון איז אין

אלגעמיין וויכטיג געווען אין דער רעגיערונג. דער „טשארלס-טאונער מערקורי" — איינפלוסרייכע גאזעטע אין דרום — האט אזוי געשריעבען אין אנפאנג דער מלחמה: „אלע פארטייען זענען מודה אין דעם, אז אין דער יעצטיגער קאנזאסער קריעג וועגדט זיך דער וויטערסטער שיקזאל פון קנעכטהייט אונ אבאליציאניזם: וועט דרום גובר זיין, דאמאלס איז דער אבאליציאניזם צערשלאגען אונ גאנצליך אבגעשוואכט. וועט אבער דרום בעזיעגט ווערען דאמאלס שטארקט זיך דער אבאליציאניזם אונ וועט אימער מעהר אונ מעהר „עזות" בעקומען אין זיינע פאדערונגען, ביז ער וועט אין גאנצען פערניכטען דעם דרום".

פון די גערידהמטע געפעכטע ביי דער פארטיזאנישער מלחמה דערמאנט מען דעם קאמפף ביי זסאוואטאמי, א קליין שטאדטעל נעבען מיססורי. דארטען האט דזשאן בראון מיט דרייסיג פריי-וויליגע מאן צערשלאגען אונ פעריאגט די מיססוריער באנדע, מעהר פון דריי הונדערט מאן. אין דער געשלאג איז איין זהן זיינער געטוידט געווארען, א צווייטער — געפאנגען אונ נאכהער דולל געווארען.

די אינגערע מלחמה אין קאנזאס האט זיך, היפענדיג, געצויגען פון 1856 ביז 1858 יאהר, אונ דזשאן בראונס נאמען איז בעריהמט געווארען איבער'ן גאנצען בונד, נור זיינע גאר „וייט-לויפיגע" מיינונגען וועגען דעם שטרייט אונ שקלאפעריי האבען קיינע אונטערשטיצע באגעגנעט צווישען די קאנזאסער קאלאניסטען, וועלכע זענען גאר נישט „אויפגעלייגט" געווען צו מאכען ווייטערע שריטטע, אלס דאס בעשיצען זייערע ישובים פון די אנלויפענדע באנדען פון די שקלאפען-איגענ-טהימער. זיי האבען גאר ניט מיטגעפיהלט דער מלחמה, וואס דזשאן בראון האט געוואלט איבער טראגען אין מיססורי. לויט זיין מיינונג, וואס איז טאקע באלד נאכדעם אויסגעקומען אמת — איז קיין עמאנסיפאציאן בשלום נישט מעגליך געווען; עס איז שוין צו וויט אוועק". ער האט זיך געווענדעט אין פערשיעדענע קאמיטעטען, געבעטען הילף אויף וויטער,

געבעטען אָרגאַניזירען אַ מחנה אויף צו שטרייטען אין מיססורי. אויסער דעם האָט ער דורך גאַזעטען זיך געווענדעט צו דער געזעלשאַפט זעלבסט. דאָס אַלעס האָט אָבער ווייניג געהאָלפען, ווייל דאָס רוב אבאָליציאָניסטען, אפילו דאַמאָלס, האָבען נישט מיטגעהאַלטען מיט זיינע „ווייט-לופיגע" מיינונגען. בלייבענדיג גאָר אָהנע שטיצע, איז ער מיט אַ קליינע חברה קאַמעראַדען, וואָס האָבען מיטגעפיהלט זיין אידעע, גאָר מיט קליינע מיטעלען, אַם ענדע 1858 יאָהר, העריבער קיין מיססורי אונ האָט דאָרטען בעפרייט די שקלאַפען פון פערשיעדענע פלאַנטאַציעס. דאָס האָט אין גאַנצען אויפגעהויבען קעגען איהם אי די קאַנזאַסער איינוואָהנער, אי די אדמיניס-טראַציאָן, וואָס האָבען צוגעזעהן אין זיינע מעשים אַזאַהרע צערשטערונג די געזעצע אונ רוה פון דעם לאַנד. סוף-כל-סוף, ווען ער האָט אָנגעוואָרען זיינע צוויי זיהן אונ זיין גאַנצע איינענטהום, איז איהם אויסגעקומען צו בעהאַלטען זיך, ווי עפּיס אַ פיהרער פון אַ באַנדע גזלנים אונ לויפען פון דעם זעלבען, לאַנד, וועלכעס ער זעלבסט האָט געריעטעט פון די שקלאַפען-געוואַלדהייטען. אונז בלייבט נור צו בעריהרען דעם לעצטען אונ הויפּט פעריאָד פון זיין לעבען, דאָס וואָס מען רופט אָן זיין „ווירגינישע קאָמפּאַניע", וועלכע האָט זיך געענדיגט מיט זיין טוידט.

אין אַ באַרג-קלופט, אויף'ן גרעניין פון שטאַאַטען מערי-לאַנד אין ווירגיניא, איז געשטאַנען אַ שטאָדטעל גאַרפערס-פערדי, אין דער צייט פון דער אינגעליכער שטרייט כמעט אין גאַנצען צערשטערט פון חיל פון צפון אונ דרום, וועלכע האָבען זיך אַלץ איבער דעם פונקט געשטריט. אין שטאָדטיל, נישט וויים פון ברעג טייך, האָט זיך געפונען דער בונד-אַרסענאַל, וואו עס האָט זיך געפונען גאָר פיעל פערשיעדענע געוועהר. אין דעם קאַנט, נאָהנט פון דער אַמעריקאַנישער הויפּטשטאָדט, אַ קאַנט פערפולט מיט היסטאָרישע זכרונות,

וועלכע שטעלט זיך פאַר אַלס די טערמאָפּילען *) פון אַלטען שקלאַפען-נעסט אין ווירגיניע, -- דאָרטען האָט דזשאָן בראָון געקלערט צו אָנפאַנגען זיין אונטערנעהמונג, מיט דעם פּלאַן פון וועלכען מיר האָבען זיך שוין בעקאַנט.

אַ טאָג אויף צו בעפאַלען האַרפערס-פערי און דעם אַרסענאַל איז אָנגעצייכענט געוועזן דער 17 אָקטאָבער פון 1852 יאָהר. צו 30-סטען יוני האָט ער זיך שוין מיט זיינע קאַמעראַדען געפונען אין דעם געגענד. אַלס איין אָרט, וואו צו אָבלעגען געוועהר און איין פּלאַן פאַר זיך אויף דער צייט האָט ער אָבגעדונגען אַ קליינע פערמע דאָ נאָהענט. מערסטענטהייל פון זיינע קאָמעראַדען פלעגען זיך בעהאַלטען ערגיץ אין די מקומות און ביי נאַכט נור פלעגען זיי אַריין קומען אין דעם געדונגענעם הויז. די גאַנצע מחנה זיינע, מיט וועלכע ער האָט בדעה געהאַט צוקלאַפען די מאַכט פון די אַלמעכטיגע פּלאַנ-טאַטאָרס, איז בעשטאַנען פון 23 מאַנער, אַנגעטענדיג שוין אין חשבון אי איהם זעלבסט, זיינע דריי זיהן און צוויי איידעמס; דאָ האָבען זיך אויך געפונען 6 נעגערען. נור דאָס זענען אַלע געוועזן מאַננער מיט זעלטענזאַמער ענערגיע, אונבעגרענצטע טאַפּפערקייט און מיט נאָך איין ערהאַבענעם מאָראַלישען אידעאַל; מיט זייער גוטען ווילען זענען זיי אַוועק אויף דעם געפעהרליכען אונטערנעהם פעסט ענטשלאָסען צו שטאַרבען פאַר דעם אמת, צו וועלכען זיי האָבען געדיענט מיט אמונה אָהנע אַ ברעג אין זייער פיהרער.

פון די בעמערקונגען, וואָס זיינען איבער געבליעבען נאָך בראָון'ן, געשריבענע מיט זיין אייגענער האַנד, איז צו זעהן, אַז די קאַמעראַדען פון דעם ערשטען אונטערנעהמונג זיינעם האָט ער שוין פאַר רעכענט אַלס אָפּעציערען און עלטסטע איבער די טהיילען פון דער קינפטיגער גרויסע מחנה, וועלכע האָט געזאָלט אויסוואַקסען פון דעם הויפען טאַפּפערע לייט. די

*) אַ שמאָלע באַרגקלופּט, וואו עס האָבען 300 גריכען געשטרייט געגען אַ גרויסע מחנה פון פערסיאַנער.

גאַנצע אונטערנעהמונג איז געהיט געווען בסודי־סודות, אפילו באַהנטע מיטפיהלענדע אבאָליציאָניסטען אין צפון האָבען פון דעם געוואוסט נור אין אַלגעמיין, אָבער קיינע פרטים. מיטלען האָט ער באַזעסען גאָר קאַרגע, — 1,000 דאָלאַר, וואָס האָט געשענקט איין אַנטהיילנעמער אין דער עקספּעדיציאָן. דעם משך פון דריי מאָנאַטען, וואָס דזשאָן בראָון מיט זיינע קאַמעראַדען האָבען געוואוהנט אויף דער פערמע אין מערילאַנד און געשטודירט מיט חריפות אַלע פּרטים און די געגענד שטאַנדע פון דעם קאַנט, האָבען זיי זיך אַזוי בעהיטזאַם געהאַלטען, אַז די רוהיגע דאָרפס־לייט, מיט וועלכער זיי האָבען אַ פערקעהר געהאַט, איז נישט איינגעפאַלען גאָר אין זינ'ען, וואָס פאַר אַ פערוועגענסטהאַט עס האָבען דאָ אונטערגענומען אָט די וואהלע, שטילע מאָנער, וואָס וואהנען צווישען זיי. אין דער צייט איז צו בראָונ'ן אויף דער פערמע געקומען אַ זעכצעהניאָהריגע מאָכטער זיינע מיט אַ שווענערין און האָבען פערבראַכט אַ מאָנהייט ביי איהם, דאָס זענען געווען די לעצטע גליקליכסטע טאָג אין זיין לעבען. אין אָנפאַנג אָקטאָבער האָט זיין זוהן, אָליווער, אָבגעפיהרט די גאָסט אויף דער פערמע, וואו זיין פרוי מיט די איבעריגע טאָכטער און שווענערין האָבען זיך געפונען, נאַכהער האָט ער זיך צוריק געקעהרט צום פאָטער.

דעם 16־טען אָקטאָבער, אָבענד צייט — חשך איז געווען, אַ רעגען האָט געגאָסען, — האָט דזשאָן בראון פערזאַמעלט זיינע קאַמעראַדען אויף דער פערמע. „מאַכט זיך גרייט מיט געוועהר, מיר וועלין געהן אויף פערריי" — האָט ער צו זיי געזאָגט. ער האָט זיך אַריין געזעצט אין אַ צוגעגרייטעס וואָגיל, האָט אַהין אַוועק געלעגט אַ שווערען האַממער, אַ לאָם און נאָך אַנדערע אינסטרומענטען און די קליינע מחנה האָט זיך אַוועק געצוגען קליינע חברות־ווייס, כדי ניט צו וואַרפען זיך וועמען אין די אויגען. אויפען עק בריק, אויף די ווירגינער זייט, האָט זיך זיי געטראָפען דער שומר, האָבען זיי איהם באַלד אַרעסטירט, און דאָס קליין הויפעלע מאָנער, פון קיינעם ניט באַמערקענד, איז צו געקומען צום סחזיער פון אַרסענאַל, וואָס האָט זיך

געפונען אויפין סאמע ברעג. דא האבען זיי זיך צו געשטעלט האלב צעהן אבענד; מיט די געציינג, וואס איז אין וואגעל געווען, האט מען אויפגעבראכען די שלאסער אונ מען האט זיך געלאזט אויפען הויף. פערהאפענדיג צוויי שומרים דא גאר אהנע רעש. דזשאן בראון אונ צוויי זיינע קאמעראדען זענען געבליעבען ביי'ן טהויער אלס שומרים; פיערצעהן מאנן זענען אוועק פערהאפען דעם זאוואד פון געוועהר. אליזער בראון מיט נאך א קאמעראד האט פערנומען דעם בריק, דארטען האט ער פערהאלטען איניגע מענשען אונ האט זיי אבגעשיקט צום פאטער אין ארסענאל. דאס אלעס האט זיך אבגעטהון אהן איין שאס, אונ צו האלבע נאכט איז דאס גאנצע שטאדטיל גארפערס־פערדי אונ דער ארסענאל מיט זיינע מייסטערסקעס ביי דזשאן בראונ'ן אין די הענט געווען. אין דער צייט האט ער אוועק געשיקט א טהייל פון זיינע מענשען אין די ארומיגע פלאנטאציעס צו בעקומען לעבעדיגע „משכנות“ פון די שקלאפען אייגענ־טהימער אונ צו בעפרייען די שקלאפען! צו מארגענס פריה האט שוין דזשאן געהאט מעהר פון דרייסיג געפאנגענע, פערשלאסענע אין ארסענאל. אין דעם חשבון האט זיך אויך געפונען דער פאלקאווניק וואשינגטאן, א פערזאן פון די הויפט־רעגירענדע אין ווירגיניע, א זכר פון דעם גרויסען־פרעזידענט. ביז די צעהענטע שעה אויף מארגען פריה איז נאך איינער פון בראונ'ס קאמעראדען ניט געהרג'ט געוועזן; זיי האבען דאס שטאדטיל אין זייערע האנד געהאלטען, מיט זייער אונערווארטעטען, עזות'דיגען בעפאל האבען זיי אזא טוידט־שרעקעניש געווארפען אויף דאס שטאדטיל אונ דעם גענענד ארום, דאס ווען דזשאן וואלט טאקע צו געהארט דעם ראטה פון זיינע פריינד אונ וואלט ביז „בעגינען“ בעהאלטען זיך מיט זיין מחנה אין די בארג, וואלט דער פרוב פון דאס ביסעלע דרייסיגע מאנער געווים בעקומען גאר איין אנדערע רעזולטאט אונ אפשר וואלט עס „געקערעוועט“ גאר דעם צוג פון די היסטארישע בעגעבענהייטען. נור, צוליעב פערשידענע אויס־ראדענישען, האט ער אלץ אבגעצויגען זיין אבטראטען, ביז עס

איז שוין געוואָרען צו'ם לעצט ניט מעגליך מאַכען.

אין דער פֿריה האָבען די איינוואוהנער פֿון נאָרפֿערס-פֿערי און די אַרומיגע ערטער אויס געשלאָפֿען פֿון די טויטע-שרעקעניש, ווי האָבען אָנגעפֿאַנגען צו זאַמלען זיך אַרום אַרסענאַל, עס האָט אויסגעבראָכען אַ פֿערוועגענס-שטרייט, אַלע ווינע, וואָס האָבען זיך געפֿינען ביי'ם טייך און אין וואַלד פֿון די געוועהר, זענען געוועזען ערמאָרדעט אָדער געפֿאַנגען. נאָך מיטאָג האָט ער געזאַמעלט צו'ם טהויער פֿון אַרסענאַל די רעשט פֿון זיין מחנה אין דער מאַשינען-געביידע און האָט נאָך אַ פֿאַר שעה אָבגעריינגעלט זיך פֿון דער מאַסע געוואָפֿענטע לייט, וואָס האָט איהם אַרום געקרייזט פֿון אַלע זייטען. צו דער נאַכט, ווען צו'ם שלאַכט-אָרט איז מיט אַ ראָטע זעלנער געקומען פֿון וואַשינגטאָן דער פּאָלקאָווניק לי (דער קינפֿטיגער היל-אַנפֿיהרער ביי די דרומס'לייט), זענען פֿון דזשאָנ'ס קאַמעראַדען ניר זעכס שוין געבליבען; פֿון די זענען אויך צוויי פֿערוואונדעטע געוועזען און ער זעלבסט איז "אָבגענאַגען" מיט בלוט, זיינע צוויי זיהן זענען שוין טויטע געלעגען נעבען איהם.

פֿון דאָס הויפֿען מענער, מיט וועלכע דזשאָן בראַון האָט בדעה געהאַט צו אָנפֿאַנגען לויז מאַכען דעם יאָך פֿון די שקלאַפֿען-איינענטהימער, זענען פֿערניכטעט געוואָרען אין שטרייט און אויף דער תליה 17 מענשען, 7 פֿון זיי זענען זיינע פֿאַמיליען-גליעדער געוועזען.

אַפֿערוואונדעטען, קוים אַלעבעדיגען שוין, האָט מען דעם אַלטען מיט זיינע מיטשטרייטער גאַנץ געבליבענע געבראַכט אין טשאַרלסטאונער טהורמע, וואו מען האָט זיי חוקר-ודורש געוועזען און אַ משפּט געגרייט. דאָס האָט געדויערט ביז ענדע נאָוועמבער, אין דעם פֿערלויף פֿון זעקס וואָכען צייט זיין פֿערפֿעסטיגען, האָט דער שטאַרבענדער מאַן נישט אויפֿגעהערט זיין מוגדליכען און געשריבענע פּראָפּאַגאַנדע קעגען קנעכטהייט. מיר ברענגען דאָ איין "אויסצוג" פֿון זיין לעצטען — וועהר אַ חאַראַקטעריסטישער בריף צו דעם בעוואוסטען אין אַמעריקע פּאַסטאָר און פּעדאַגאָג געמפֿרי. דער בריף איז געדרוקט געוועזען נאָך פֿאַר זיין לעבען

און האָט איהם ערוואָרבען אַללגעמיינעם מיטגעפֿיהל און אַכטונג, און מען האָט זיין טוידט בעטראַכט אַלס אַ היילינגען קרבן...

„טהייערער פֿריינד, שרייבט ער — פֿאַר מיר ליעגט יעצט דיין גוטער בריף. אויף ווי פֿיעל מיר איז בעוואוסט, בין איך דער ערשטער פֿון אונזער משפחה, רעבענענדיג פֿון פעטער בראון, וואָס איז פֿערזעצט אין תפיסה און פֿערמשפט צו דער תליה. נור, טהייערער פֿריינד, דאָס בעדאַרף דיך ניט קימער'ן, דו געדענקסט, ווי אַזוי עס איז געהרגט געוואָרען אונזער זיידע אין 1776 יאָהר, און ווען נור די אומשטאַנדען זאָלען זיין אומגעביטען, וואָלט איהם אויך מיט עשאַפֿאָט געשמעקט. אפשר איז דאָ קיינע אורזאַכע אויף צו פֿרייען זיך פֿון דעם סוף, וואָס מיר שטעהט פֿאָר, נור איך שרעק זיך ניט פֿאַר דעם... קיינע ליידען, קיינע „אַראָב פֿאַלען" שפיר איך ניט צוליעב דעם, איך שעם מיך גאָר נישט פֿאַר מיינע קעטען און טוידט, וואָס ערווארטעט מיך... אין דעם קינפֿטיגען מאַי וואָלט מיר זעכציג יאָהר געוואָרען, איך האָב געניג פֿערגניגען גענאָסען אויף מיין לעבען און בין העכסט גליקליך געוועזען, ווייל איך בין געוואוינט געוועזען צו בעטראַכטען דעם צווייטענס גוטען-לעבען, ווי מיינעם זעלבסט... פֿאָלשטענדיג געזונד בין איך מיין גאַנצען לעבען געוועזען און נאָך ביז יעצט ברויך איך קיינע ברילען... און יעצט, ווען מיר קומט אויפֿען זינען אַרויף, ווי לייכט וואָלט איך געקאָנט צערשטערען דאָס, וואָס איך האָב שוין איין געאַרבייטעט, דער נוצען פֿיר דער פֿרייהייט פֿון מענשען, דערוועג איך זיך גאָר ניט צו באַגער'ן אלענגערען לעבען"...

די שאָנדליבע שטראַפֿע, וואָס האָט ערוואַרטעט אַזאַ מאַן, וואָס זיינע גוטע מדות האָבען נור וואונדער אַרויס גערופֿען, האָט אויפֿגעוועקט אין די פֿרייע אַמעריקאַנער שטאַאטען די היסטע געפֿיהלען פֿון מיטלייד און רחמנות. אומעדום האָבען זיך מיטינגען געזאַמעלט, עס זענען דערלאַנגט געווען פעטיציעס, אין אַלע גאַזעטען האָט מען געדרוקט אַרטיקלען, וועלכע האָבען אַרויס גערופֿען

רחמנות פון דזשאָנס ריכטער. נור די ווירגיניער אינגעניעהימער זענען אָבער געבליבען שטייף אונ האָט אונ עס איז פערמשפט געוואָרען צו דער תליה דער מאַן, וואָס האָט אַ באָזע פּניה געהאַט איף זייער גליק.

פאַר דער סאַמע שטראָף, וועלכע האָט געפאָלגט דען 2-טען דעצעמבער 1859 יאָהר, האָט דזשאָן בראַון איבער געגעבען צו אַ שומר פון טיורמע אַ שטיקעל פּאַפּיר מיט די פאָלגענדע שורות:

„איך, דזשאָן בראון, בין יעצט אין גאַנצען איינגעגלויבט, אַז נור בלוט אַליין וועט אָבוואַשען דעם גרויסען פערברעך פון דעם זינדיגען לאַנד״.

די אַמעריקאַנער פלעגען אָפּט אָנרופען דזשאָן בראָון׳ן: „דער לעצטער פון די פוריטאַנער״. דאָס כאַראַקטעריזירט איהם גאַנץ ריכטיג. ער איז אַ פוריטאַנער געוועזען ניט נור לויט זיין שטאַם, נור ער האָט אין גאַנצען פערהיט די אמונה פון זיינע אָבות אין השגחה אונ וואונדערבאַרע ציילעגונגען פון הימעל; אין איהם איז אויך פערבליבען די פוריטאַנער פעראַכטונג צו לוקסוס, גלייכגילטיגקייט צו קונסט אונ יעדע שטרענגע גוטע מדות.

VIII.

דער פּרעזעס פון רעספּובּליקא.

יעצט וועט אונז פאָרקומען אויפצוקלאָטערען די סאַמע פינסטערע בלאַטער אין דער געשיכטע פון די פעראייניגטע שטאאטען, בעריהרען די צייט, ווען — ווי לינקאָלן האָט זיך אויסגעדריקט — „די מחלוקת האָט גענומען הערשען אין הויז״, דאָס גאַנצע לאַנד האָט זיך איינגעטהיילט אין צוויי פיינדליכע

לאַגער'ן, און אין פֿערלויף פֿון אײניגע יאָהר האָבען זיי צווישען זיך געפֿיהרט אַ בלוטיגען שטרייט, דעם שרעקליכסטען פֿון אַלע אַנדערע — איין אינערליכער שטרייט.

קוים איז לינקאָלן געמעלדעט געוואָרען אַלס פּרעזידענט, האָט די אונצופֿריעדענהייט, וואָס האָט ביז יעצט, ווי אַ פֿונק, „געטליעט" אין פֿערשיעדענע טהיילען פֿון דרום, אָנגעכאַפּט, ווי אַ שׂרפֿה, אַלע דרום'דיגע שטאַאטען. אַזויערנאָך, איז דאָס אויסוואָהלי'ן אַאבראַאם לינקאָלנ'ן אַלס פּרעזעס אין די פֿעראייניגטע שטאַאטען געוואָרען אַ סיגנאַל צו איין אונגעזאַמטער שטרייט.

אין דעם אויסוואָהלען האָבען די דרום-לייט צוגעזעהן אַ חורבן פֿיר אַלע זייערע האָפֿנונגען. זיי האָבען פֿערשטאַנען, אַז פֿון יעצט איז אין געפֿאַהר ניט נור די פֿערברייטערונג, זאָגאַר דער עקסעסטענץ פֿון שקלאַפֿעריי אַליין, אויף וועלכער עס איז געגרינדעט זייער גאַנצער עקאָנאָמישער געבוי. און זיי האָבען זיך בעשלאָסען מיט אַלע קרעפֿטען צו פֿערטהיידיגען זייערע רעכטע. באַלד נאָך דעם אויסוואָהלען האָט די געזעצגעבער פֿערזאַמלונג פֿון דרום-קאַראָלינאַ געזאַמעלט אין טשאַרלסטאָן איין קאָנווענץ, וועלכע האָט איינשטימיג געמאָלדען, דאָס „דער בונד, וואָס האָט עקסעסטירט צווישען דרום-קאַראָלין און אַנדערע שטאַאטען אונטער דעם נאָמען די פֿעראייניגטע שטאַאטען אין אַמעריקאַ, איז פֿון יעצט צערשטערט". אין אָנהאַנג צו זייער אַבטהיילען זיך האָבען זיי אָנגעוויזען אויף די פֿיינדליכע בעציהונגען פֿון דער פּאַרטיי, וואָס האָט אויף דעם אויסערוואָהלען געזיעגט צו דער שקלאַפֿעריי-גרינדונג. באַלד נאָך דער ערקלאָהרונג איז בעשטימט געוואָרען אַ בעזאָנדער קאָמיסיאָן אויף צו איבער ריידען מיט אַנדערע שטאַאטען פֿון שקלאַפֿען איינגענטהימער, אַז זיי זאָלען אָבפֿאַלען פֿון בונד, און מיט דער רעגיערונג פֿון די פֿעראייניגטע שטאַאטען — וועגען דעם פֿאַנאַנדער טהיילען דעם פֿערמאָגען און די חובות פֿון דער מלוכה. צום ענדע פֿעברואַר 1861 יאָהר האָבען זיך נאָך זעכס שטאַאטען אין דרום

בעשלאָסען אָבצושטעהן פֿון בונד, אונ אין גיכֿען האָבען די אַללע זיעבען שטאַאטען אויפֿגעהויבען די פֿאָהן פֿון א מרידה אונ זיי האָבען געגרינדעט זייער רעגיערונג זעלבסט, אָנרופֿענדיג זיך די קאָנפֿעדעראַל־שטאַאטען אין אַמעריקא פֿאַר א פרעזידענט האָבען זיי אויסערוואָהלט דזעפֿפֿערסאָן דעווים׳ן אונ האָבען זיך געגרייט צו שטרייטען מיט די פֿעדעראַל — ווי זיי האָבען עס אָנגערופֿען — שטאַאטען אין צפֿון; זיי האָבען בעפֿאַר פֿערכאַפּט די אוצרות פֿון געוועהר, וואָס האָבען זיך געפֿונען אין זייערע גרעניצען, די פֿעסטונגען, קריעגס־שיפֿען, טאַמאָזשנעס אונ פּאָסט קאַנטאָרען.

די פּאַרטיי אין דרום, ווי עס איז שוין געזאָגט געוועזן, האָט א גרויסען איינפֿלוס געהאַט אין לאַנד, איהרע פֿאָרשטעהער זענען גאָר וויכֿטיגע בעאַמטע אין דער רעגיערונג געוועזן. יעצט האָט זיך ענטדעקט, ווי זיי האָבען גאָר אָהן שעמעריי בענוצט זייער מאַכֿט צו שטיצען דער פּאַרטיי פֿון שקלאַפֿען־אייגענטהימער. דער געוועזענער קריעגס־מיניסטער — איינער פֿון די פֿאָהיגע דרומס׳לייט — האָט נאָך בעפֿאַר צוגעגרייט פֿיעל געוועהר אונ קריעגס־פֿאָראַטהען אין די אַרסענאַלען פֿון צפֿון אויפֿ׳ן קאָסט פֿון דער רעגיערונג פֿון די פֿעראייניגטע שטאַאטען, אונ די אַלע פֿאָראַטהען האָט ער פֿערוקט אין אַ זוינע פּונקטען, פֿון וואַנען די דרומס־לייט האָבען עס לייכֿט געקאָנט בעקומען. די קריעגס־פֿלאָטע איז צערוואָרפֿען געוועזן אין די ווייטערסטע טהיילען פֿון דעם לאַנד, אונ צו דעם אַלעם איז דער רייכֿסשאַטץ (אוצר־המלוכה) זיך אויסגעוויזען לעער.

ווי נור דער נייער פרעזידענט האָט פֿערטראָטען זיין פּאָליטיק, אין מאָרץ 1861 יאָהר, האָט ער זיך שוין באַגעגענט מיט אונגעהייערע שוועריגקייטען, וועלכֿע זענען נאָך האַרבער געוואָרען פֿון דער אומשטאַנדע, וואָס איניגע פֿון די פֿעראייניגטע שטאַאטען אין צפֿון האָבען אויס געזעהן אַלס גרויסע געגנער צו שטרייטען אָפֿענטליך מיט דער מרידה. וואָס האָט געשטרעבט צו צעררייסען דעם בונד אונ האָט דראָהענד געאַרבייטעט. די שרעק פֿאַר׳ן אינערליכֿען שטרייט איז אַזוי שטאַרק געווען, אז

פיעלע, אום צו פערזאָרגען אַשלום, האָבען איינגעשטימט זאָגאַר אָבטהיילען זיך פון דרום. אין דער רעדע, מיט וועלכער אברהם לינקאָלן האָט אַרויס געטראָטען, האָט ער מיט גאָר רידהרענדע רייד אַיינגעראָרט די דרומס-לייט ניט צו ווארפען זייער אלגעמיינע פאַטערלאנד, ניט אָנצופאַנגען קיין ברודער-מאָרערדישע מלחמה. נור דאָס איז אַלץ אומזיכט געווען, די דרומס-לייט האָבען אויף אַ שלום נישט איינגעווילינגט, און דער צווייטער פרעזעס זייערער האָט פערפולל אַרויס געזאָגט זייערע פלאָנער מיט איינע ווילדע וואָרטער: „מיט געוועהר אין די הענט, אַלעס מאַכענדיג חרוב דורך פייער און שווערט, וועלען מיר זיך בעוועגען אהין, וואו עס ערוואַרטעט אונז געווים דער נצחון — אין די גערינגע-באַזעסענע שטאָדט אין צפון".

דאָס איז נישט געווען קיין פוסטעס דראָהען. און אין אַ מאָנהייט אַרום נאָך דעם פרעזעס רעדע, ווען דער אינערליכער מיניסטער האָט נישט צו גענומען די קאָמיסיע פון דרום, — ער האָט, לויט דער קאָנסטיטוציא, ניט ערקאָנט זייער רעכט צו אונטערהאַנדלען וועגען צערייסען דעם בונד, — האָבען די דרומס-לייט בעלאָגערט דעם אופער-פעסטונג סאָמטער אין טשאַרלסטאונער האַפען, וואו עס האָט זיך געפונען אַהאַרניזאָן פון צפון פון זיעבעציג סאָלדאַטען און האָבען עס פערנומען נאָך זעכס-און-דרייסיג שעה באָמבאַרדירען. דאָס איז געווען דעם 14-טען אַפּריל 1861 יאָהר.

אַזאַ גוואַלדיגקייט, וואָס איז אַרויסגערופען געווען גלאַט אומזיסט, האָט אַ ענדע געמאַכט פון אַללע ספקות און האָט פעראייניגט אַללע שטאַאַטען אין צפון מיט דעם צוועק צו אונטערדריקען די מרידה פון דרום און צו פערהיטען גאַנץ דעם בונד.

אין איינינע טאָג אַרום האָבען זיך די איינוואָהנער פון די שטאַאַטען אין צפון מיט התפעלות, „אָבגערופען" אויף דעם פרעזידענטס אויסרופען צו בעוואָפענען 75 טויזענד מאַן, דאָס זעלבע אויף פיעל אַנדערעס, וואָס האָט באַלד נאָך דעם געפאָלגט.

עס איז צו באַמערקען, וואָס אין דעם סאַמען קריטישען מאָמענט האָט דער אַלטער געגנער לינקאָלנ׳ס, דוגלאַס, וואָס האָט אומגעביטען זיין מיינונג וועגען שקלאַפען אין די דרום־לייט, אונטער דער ווירקונג, וואָס סאַמטער איז צער־שטערט געוועזען, דער ערשטער געקומען פאָרלעגען זיין ראַטה אונ הילף. ווען דער פּרעזעס האָט פאַר איהם דורך געלעזען זיין פּראָקלאַמאַציאַ איבער דאָס צונויפזאַמעלונג פון די 75 טויזענד מאַן, האָט דוגלאַס באַמערקט: בייט אום דעם ציפער אויף צוויי הונדערט טויזענד; איך ווייס געניוער פון אייך די פּערזאָנען ... שטרעבונגען פון די פּערברעכער". אונ די צוויי לייט, וואָס זענען שונאים געוועזען אַ משך 20 יאָהר, זענען פון יעצט אָן די נאָהענסטע פריינד געוואָרען.

די מרידה האָט אָנגענומען אַ ריעזיגע מאָס; אַלע דרום׳דיגע שטאַאטען, אויסער פיער, זענען צו געשטאַנען צו די קאָנפע־דעראַטען; אונ גיך האָט „דאָס גרויסע אומגליק“, — ווי לינקאָלן האָט מיט קומער אָנגערופען די מלחמה — אויסגעדאָנערט איבער דעם גאַנצען לאַנד. מיר וועלען זיך דאָ בעגנוגענען מיט נאָר אַ קורצען איבערזיכט די צופאַלען, וועלכע האָבען יעצט געפאָלגט שנעל איינס נאָך דאָס אַנדערס, דען בשרייבען אויספיהרליך די בלוטיגע מלחמה וועט נישט צו פּאַסען ניט די מאָס, ניט דער פּראָג־ראַם פון אונזער סקיצע. דער ערשטער וויכטיגער עפּיזאָד אין דער מלחמה, נאָך דעם חורבן פון סאַמטער, איז דאָס, וואָס די קאָנפעדעראַטען האָבען אָבגענומען ביי גאָרפּערס פעררי דעם אַרסענאַל, אין דער זעלבער צייט האָט דער היל פון בונד געמוזט פערניכטען גאַספּאָרטער אַדמיראַלטיוירדע, כדי דאָס זאָל אויך ניט אַריין פאַלען אין די הענד צו די דרום־לייט; דער צו האָבען די פעדעראַליסטען פערלוירען אַ גרויסען סכום געוועהר, קריעגס־געראַטהע אונ שיפען, גאָבדעס איז געוועזען דער בעוואוסטער קאַמפּף נעבען בולס־רען, וואו די צפונס־לייט האָבען בעקומען אַ קלאַפּ פערפול; נור פון דער צווייטער זייט איז דער קלאַפּ ניט גאָר אָהנע נוטצע פאַר זיי געוועזען: דאָס האָט זיי אַרויסגעוויזען די גאַנצע שוועריגקייט פון דעם פאָרקומענדען

שטרייט אונ האָט זיי געצוואונגען צו קאָנצענטרירען נאָר זייערע קרעפטען אונ ענערגיע. קיינע צווייפעל, אַז אַזוי האָט אויך געקלעהרט לינקאָלן. ער האָט באַלד געפאָדערט פון דעם פאָלק נאָך אַ האַלב מיליאָן סאָלדאַטען, אונ די צפונס'לייט האָבען אין איהם אַזוי געגלויבט, אַז ווען ער האָט געבעטען צו בעפאָלמאַכטיגען איהם אויף אַזוינע טהאַטען, וועלכע זאָלען דעם שטרייט מאַכען „קורץ אונ ענטשלאָסען“, האָט דער קאָנגרעס איינשטימיג במעט צוגענומען די רעזאָלוציאָן, לויט וועלכער דער קאָנגרעס האָט זיך מתחיב געווען צו געבען אין לינקאָלנס רשות די נאָטווענדיגע סומטען געלד אונ מענשען צו אונטער דריקען דעם דרום.

גיך נאָכהער זענען די קריעגס־אָפעראַציאָנען ביי די צפונס־לייט אַוועק מיט עטוואָס מעהר הצלחה אונ צום ענדע יאָהר, — ווען זיי האָבען שוין געהאַט אַ חיל פון זעכס הונדערט טויזענד מאַן — האָט די איינריכטונג פון מיליטער איבער דער קריעגס־ביהנע מבטיח געווען פאָרשריטע. נור אין 1862 יאָהר האָט זיך אַוועק געצויגען אַ רייהע גרויזאַמע געשלאַג, אויף דער יבשה אונ אויפ'ן ים, אונ די צפונס־לייט האָבען אַלץ געליטען אונגליק; אַזוי איז חרוב געוואָרען מאַק־קלעלאַנ'ס אַרמעע, וואָס איז געגאַנגען אויף ריטשמאָנד, ער האָט בעקומען אַ קלאַפּ נאָך אַ קלאַפּ אין אַ גאַנצע רייהע בלוטיגע געשלאַג אונ האָט אָנגעוואָרען 15 טויזענד מאַן.

לינקאָלן אָבער האָט מוטה נישט פערלאָרען אונ אין מאָנאַט יולי האָט ער געפאָדערט דריי הונדערט טויזענד מאַן, אונ אין אַ מאָנאַט אַרום נאָך אַזוי פיעל, צו ערפילען די רייהען (שדרות) אין צפונ'ער אַרמעע. ער האָט זיך מיט דעם ניט באַגנוגענט אונ האָט זיך יעצט ענטשלאָסען צו ערפילען אַזוינס, וועלכעס ער האָט שוין פון לאַנג געקלערט, וואָס איז זיין גרעסטע טהאַט אין לעבען, וואָס האָט אונשטאַרבליך געמאַכט זיין נאָמען.

ביז יענער צייט האָט זיך דער פרעזעס נאָך ניט ערלויבט צו אָנצייגען די שקלאַפעריי־פערניכטונג; ער האָט געדענקט,

אַז די פֿערהאַסטע גרינגדונג איז דאָך געשטיצט אין אַנדערע שטאַאטען אויף דער רעכט פֿון דער קאָנסטיטוציאָן. די מלחמה איז האָט ווירקליך געווען אַ שטרייט מיט שקלאַפֿעריי, נור אָפֿענטליך האָט עס געציעלט צו אונטערדריקען די מרידה אין דרום׳דיגע שטאַאטען, וועלכע האָבען געוואָלט פֿערברייטערן קנעכטשאַפֿט אויך אין אַנדערע טהיילען פֿון בונד, אונ, וויל זיי האָט ניט געלונגען דער פּלאַן, האָבען זיי זיך בעשלאָסען צו „אָבשטעהן" פֿון דער רעפּובליק. אונ אַז לינקאָלן האָט דערזעהן, אַז די מלחמה מיט אַל די שרעקען ציהט זיך שוין דעם צווייטען יאָהר, אונ עס איז גאָר קיין ענדע ניט אַרויס צו זעהן, האָט ער זיך איבערצייגט, אַז די שקלאַפֿעריי, וואָס איז דער וואָרצעל פֿון דער מרידה, בעדאַרף פֿערניכטעט ווערען. אונ ער האָט בעפֿרייט דריי טויזענד נעגרען אין דער פּראָווינץ קאָלומביע, וואו עס געפֿינט זיך וואַשינגטאָן. ער האָט פֿערשפּראָכען פֿרייהייט צו די אַלע נעגרען, וועלכע וועלען זיך שטעלען אין די רייהען פֿון צפֿונ׳ס-אַרמעע, — מיט דעם האָט ער זיך ענטשלאָסען צו ערלייזען זיי אין אַלע שטאַאטען, דאָס האָט בעשטימט דעם וויכטיגען כאַראַקטער פֿון דער מלחמה, אַלס אַ שטרייט מיט קנעכטשאַפֿט. פֿאַר דעם ענטשיידענדען שריט איז געווען דעם פּרעזידענטס אַ פּראָקלאַמאַציאָ, וועלכע האָט ערשיינט אין סעפּטעמבער 1862 יאָהר, אין דער זעלבער פּראָקלאַמאַציאָ איז געווען, אַז אויב צו יאַנואַר 1863 יאָהר, וועלען די קאָנפֿעדעראַטען ניט אַוועק לעגען זייער געוועהר, דאַמאָלס וועלען אַלע שקלאַפֿען אין די שטאַאטען, וועלכע זענען אויפֿגעשטאַנען קעגען דעם בונד, געמעלדעט ווערען, בעפֿרייטע.

די דרומדיגע שטאַאטען האָבען זיך ניט אונטערגעגעבען צו לינקאָלנס פֿאָדערונגען אונ דעריבער זענען לסוף בעפֿרייט געוואָרען 4 מיליאָן קנעכט; פֿיעלע פֿון זיי האָבען זיך געשטעלט אין די רייהען פֿון צפֿונ׳ער אַרמעע קעגען זייערע געוועזענע הערשער, אונ מיט דעם האָבען זיי מעגליך געמאַכט פֿאַר די צפֿונ׳ס-לייט פֿיעל איינגעשפּאַרטער אַלס פֿריהער צו פֿערלאָנגערן די מלחמה.

לינקאָלן האָט בּכּיון אָבּגעהאַלטען פון צו בּעקאַנט מאַכען מיט זיין פּראָקלאַמאַציא בּיז סעפּטעמבּער 1862 יאָהר, ווען עס איז אָנגעקומען אַ נאַכריכט פון דער ערשטער פאָרשריטע בּיי די צפונס־לייט. כּדי ניט צו געבּען איין אויסרעד זיינע געגנער צו „פערטייטשען" זיין אויפרוף צו די נעגרען אַלס אַ צייכען פון זיין שוואַכקייט. עס איז דאָ אַ געוויסע ידיעה, ווי דער פּרעזידענט האָט אונטער יענער צייט פייערליך געשוואוירען, אַז אויב די קאָנפעדעראַטען וועלען אַרויס געיאָגט ווערען פון פּענסילוואַניע, וועט ער געווינען גליקליך דעם זיעג פון די שקלאַפען־בּעפרייאונג. ווען ער האָט אונטער געשריעבּען דעם 1־סטען יאַנואַר 1863 יאָהר, די געוויסע פּראָקלאַמאַציע צו בּעפרייען, האָט ער בּאַמערקט פיר די פיעל בּעזוכער אין ווייסען הויז *). וועלכע ער האָט בּעדאַרפט די הענד דריקען: — איך האָבּ אונטער געשריבּען מיט אַ ציטערענדע האַנד; זי איז מיהד, נאָר מיין בּעשלוס איז פעסט. אין סעפּטעמבּר האָבּ איך מודיע געווען די דרומס'לייט, אַז אויב זיי וועלען זיך ניט צוריקקעהרען צום בּונד און וועלען ניט אויפהערען הרגנ'ן אונזערע סאָלדאַטען, וועל איך אַ טרייסעל טהון דעם סאַמען שטאַם פון זייער מאַכט, יעצט בּין איך גרייט צו ערפילען מיין פערשפּרעכען בּיז לעצט.

די פּראָקלאַמאַציע, ווען זי איז בּעקאַנט געוואָרען, האָט אַלעמען געפרייט, די געגנער פון שקלאַפעריי האָבּען יעצט אַרויס געזעהן דעם סוף פון דער שרעקליכער מלחמה, די צווייפלער האָבּען בּעקומען אמונה, און, איבּערהויפּט איז יעצט אַלעמען קלאָר געוואָרען, אַז עס ווערט שוין אַ סוף פון דער קנעכטשאַפט. איינער איין אַ מעריקאַנער שריפטשטעלער דריקט זיך אַזוי אויס: „קיינע ווערטער קענען ניט אימשטאַנדע אויס צודריקען די געפיהלען פון פריידע און דאַנקבּאַרקייט, וועלכע די פּראָקלאַמאַציע האָט ארויסגערופען בּיי דעם שוואַרצען שבט, וואָס האָט זיך אַזוי לאַנג געפּייניגט אין קנעכטשאַפט, פאַר וועלכען עס

*) אַזוי האָט געהייסען די אָפיציעלע רעזידענץ פון דעם פּרעזידענט אין וואַשינגטאָן.

האָט זיך ערשט יעצט געוויזען דער גליקליכער וועג צו פֿרייהייט.

די אונבארעמהארציגע מלחמה האָט זיך נאָך געצויגען אין 1863 יאָהר, די צפֿונ׳ער האָבען אַלס געליטען אַ קלאַפּ נאָך אַקלאַפּ אונ עס איז געוועזען צו ערקענען צווישען זיי מוטהלאָזיגקייט; אָבער אין לינקאָלנ׳ן אונ אין זיינע פֿעהיגקייטען צו בייקומען אַלע אונגליקען, וואָס האָבען געדראָהעט איבער דער רעגיערונג, — האָבען זיי געגלויבט. אונ די האָפֿנונגען זייערע האָבען זיי נישט אָבגענאַרט. פֿון האַלב יאָהר אָן האָט דאָס גליק אומגעקעהרט צו זיי זיין ליכטיגען פנים. אין יוני 1863 יאָהר, זענען די דרומס-לייט, וואָס האָבען זיך אַריין געריסען אין מערילאַנד אונ פענסילוואַניען, צערשלאָגען געוועזען נעבען געטעסבורג אונ ביי דעם זעהר פֿיעל פֿערלוירען. דאָס געשלאָג איז ווירקליך געוועזען אַ צוריקקעהרענדער-פונקט אין דער מלחמה, אונ יעצט האָבען די דרומס-לייט שוין פֿערלאָרען די האָפֿנונג צו איינ-בראָכען די מאַכט פֿון צפֿון.

לכוף יאָהר, אויפֿ׳ן רעכטען שלאַכטס-פֿעלד, וואָס אַ געוויסער טהייל איז אַבית-עולם געוואָרען פֿאַר די געפֿאַלענע אין דעם שטרייט, האָט לינקאָלן נאָך דער פֿייערליכער צערמאָניע אַרויס געזאָגט די פֿאָלגענדע וואָרטער.

„מיט 80 יאָהר צוריק, אויף דעם זעלבען אָרט האָבען אונזערע אָבות אַ נייעם נאַציאָן אויף דער וועלט געבראַכט, ביי וועלכען די פֿרייהייט איז אַ „הויבען" געוועזען, וועלכע האָט געגלויבט, אַז אַלע מענשען ווערען גלייכע געבוירען, יעצט פֿיהרען מיר אַ גרויסען שטרייט, וועלכער בעדאַרף צייגען דעם פֿעסטען עקסיסטענץ פֿון דער רעגירונג, וואָס איז אויף אַזיינע עיקרים געגרינדעט.

„מיר זענען זיך צונויף געקומען אויפֿען פֿעלד, וואו עס איז פֿאָרגעקומען איינע פֿון די סאַמע בלוטיגע געשלאָג פֿון דער מלחמה, צונויף געקומען צו הייליגען אַ טהייל פֿון דער פֿעלד פֿאַר איבריגער רוה פֿאַר די יעניגע, וועלכע האָבען זייער לעבען געאָפּפֿערט אום צו בעפֿעסטיגען דעם נאַציאָנס לעבען. מיר

טהוען אַ פיינע זאַך, נור אין פאָלען זינן דעם וואָרט, זענען מיר ניט מעהר אימשטאַנד צו הייליגען דאָס אָרט: די טאַפּפערע לייט, ווי לעבעדיגע, אַזוי די דאָ בעגראָבענע, האָבען דאָס שוין פריהער פון אונז געטהון"...

„די וואָרטער, וואָס זענען דאָ געראָדט, וועלען אויף לאַנג בלייבען אין די עראַיננערונג פון מענשען; אָבער די מעשים פון די לייט וועלען קיינמאָל פערגעסען ווערען, גיעבער ברויבען מיר, די לעבעדיגע, בעגייסטערטע פון זייער בייספיעל, ווידמען זיך צו דער גרויסער אַרבייט, אונ זייער בלוט זאָל ניט זיין אומזאָנסט פערגאָסען; זאָל אונזער נאַציאָן, נייגעבוירען ווערען צו פרייהייט, זאָל די פאָלקס־רעגיערונג — פון פאָלק אונ פיר דאָס פאָלק — נישט פערשווינדען פון דער ערד".

נאָך דעם נצחון ביי געטעבורג, האָבען די צפונס־לייט אין דעם זעלבען מאָנאַט גובר געווען זייערע געגנער ביי וויקסבורג אין ביי'ן האַפען נורזאָן.

IX.

אין דעם ווייסען הויז.

....

ווי מיר האָבען שוין געזאָגט, האָבען די פעראייניגטע שטאַאַטען אין אַמעריקא איבערגעלעבט יעצט דעם סאַמע פינסטערען פעריאָד פון זייער געשיכטע. פאַרשטעהט זיך, ווי פיעל ענערגיע, שטאַנדהאַפטיגקייט אונ פאָליטישע וויסענשאַפט האָט זיך געפאָדערט פיר דעם מאַנן, וואָס האָט די רעגיערונג געפיהרט אין אזא צייט, ווען דער עקסיסטענץ פון דער רעגיערונג איז אין געפאַהר געווען. לינקאָלנ'ס לעבען איז אַזוי שוין געווען די לעצטע פיער יאָהר פולל מיט אונרוהע אונ

אויפרעגונג, יעצט האָט עס אָבער פאָרגעשטעלט איין רייהע דאגות, אָהנע אויפהער, וואָס האָבען געפאָדערט איבער-מענשליכע מיה; אזויערנאָך האָט אפילו דער „אייזערנער" מאן, וואָס איז געוואהנט געווען אין אַרבייט און פערשיעדענע רחקות, אנגעפאַנגען צייטען-ווייס אָבשוואכט ווערען אונטער דער שווערקייט פון דער שרעקליכער לאַסט. די, וואָס האָבען איהם פון איללינאיס געקאַנט פאַר אַפרעהליכען שטאַנדיג, פאַר אַ געזונטען, פולל לעבען און הומאָר, האָבען יעצט אין איהם געזעהן איין אויסגעמאַרטערטען מענשען פון אַרבייט, מיט טיעפע קנייטשען אויפ'ן פנים, די גאַנצע צייט, וועלכע ער איז פּרעזידענט געווען, האָט ער זיך קיינע רוה ערלויבט, און ווען אַנדערע זיינע מיט גליעדער אין דער רעגיערונג פלעגען אָפטמאָל אין די זומער-היצען אַרוים פאָהרען פון וואַשינגטאָן אויסען שטאָדט, האָט ער קיינמאָל די הויפטשטאָדט נישט פערלאָזען און איז אַלץ אונגעביטען פערבליעבען אויף זיין שטעל, ביז עס זענען ניט העריבער די געפעהרליכקייטען, וואָס האָבען געדראָהעט.

ביי די אַלע דאגות פאַר דער רעגיערונג און ביי אַזא אונגעהייערע קאָפּ-אַרבייט, איז לינקאָלן דאָן איבערגעבליעבען דער זעלבער גוטער, אָהן אַ ברעג, איינפאַכער מענש, ווי ער איז אין זיין יוגענד געווען. די הויפט-שטריכען פון זיין הומאַנישער נאַטור זענען יעצט בעזאָנדער העל אַרויסגעוויזען זיך. דעריבער וועלען מיר דאָ בריינגען איניגע האַראַקטעריסטישע עפיזאָדען פון זיין לעבען בעת די מלחמה אין וואַשינגטאָן. מיר נעמען דאָס פון קאַרפּענטערס בוך: „6 מאָנאַטען אין דעם ווייסען הויז".

איינמאָל, ווען ער האָט אָנגענומען בקשות אין דעם ווייסען הויז, האָט ער בעמערקט צווישען אונגעהייער פיעלע בעזוכער, אַ יונגלינג פון אַ יאָהר 13, אַ קראַנקליכער אויפ'ן אויסזעהן, וואָס האָט געוואַרט אויף זיין אָטשערעד. לינקאָלן האָט איהם צוגערופען: „קום אַהער, מיין קינד, דערצאָהל מיר, וואָס באַגערסטו?" דאָס יונגלינג האָט געענטפערט מיט איין אָבגעהאַקטער שטימם: „הערר פּרעזעס,

איך בין צוויי יאָהר צייט אַ באַראַבאַנשציק אין פאָלק געווען, נור דער פּאָלקאָווניק איז אויף מיר אין כעס געוואָרען אונ האָט מיך אַרויס געיאָגט. איך בין קראַנק געוואָרען אונ בין לאַנג אין האָספּיטאַל געלעגען. מע האָט מיך ערשט אויסגעשריעבען, בין איך געקומען בעטען — צי קאָן מען ניט פון מיינטוועגען עפּיס טהון". דער פּרעזעס האָט אויף איהם פריינדליך אַ בליק געטהון אונ געפרעגט וואו וואהנט ער. „קיין היים איז ביי מיר נישטאָ" — האָט דאָס יונגלינג געענטפערט. „וואו איז דיין פאָטער?"—„ער איז געשטאָרבען אין דער מלחמה". „דיין מוטער וואו געפינט זיך? — האָט דער פּרעזעס אַלץ נאָך געפרעגט. „די מוטער איז אויך געשטאָרבען. איך האָב נישט קיין פאָטער, קיין מוטער, קיינע ברידער... איך האָב קיינעם"... האָט דאָס יונגלינג צוגעלעגט אונ צעוויינט זיך. לינקאָלנס אויגען האָבען זיך אויך מיט טרעהרען אָנגעגאָסען. „צי קאָנסטו ניט גאַזעטען אַרום טראָגען צום פערקויפען?" „ניין — האָט דאָס יונגלינג געזאָגט" — איך בין נאָך גאָר שוואַך; דער דאָקטאָר האָט מיר נישט ערלויבט לענגער בלייבען אין האָספּיטאַל, אונ קיין געלט האָב איך נישט אונ געהן האָב איך אויך ניט וואוּ. די סצענע, ווי עס בעשרייבען זי די צוקוקער, איז ביז גאָר ריהרענד געווען. דער פּרעזעס האָט געקראָגען אַ קאַרטעל אונ אָנגעשריבען אַ פּאָר שורות מיט אַ בקשה „צו פערזאָרגען דעם אָרמען יונגלינג", האָט עס איהם איבער געגעבען אונ אָנגעוויזען צו וועמען ווענדען זיך. דאָס יונגלינג איז אַוועק מיט אַ שמייכעל אויפ'ן פּנים, בערוהיגט מיט דעם געדאַנק, אַז ער האָט יעצט פאַר זיך אַ פריינד בעקומען — דעם פּרעזעס פון די פעראייניגטע שטאַאטען...

נאָך אַ מאָל האָט אַזא מעשה פּאַסירט: צוויי אַלטינקע פון דער פּראָווינץ האָבען אין אויפנעם-צימער ערוואַרטעט זייער אָטשערעד צו ראָדען עפּיס מיט'ן פּרעזעס. „יעצט איז דיין אָטשערעד — האָט דער אַלטינקער געזאָגט צו זיין פרוי, ווען לינקאָלן האָט אָב געפּאַטערט דעם פאָריגען. די אַלטיטשקע האָט פּאָר-אויס אַרויס געשטאָטען, האָט אַ ניעדעריגען רעווערענס געמאַכט

און געזאָגט: „הערר פּרעזעס". לינקאָלן האָט זיך אומגעקעהרט, האָט איהר די האַנד געדריקט און נאָר פריינדליך געפרעגט: „גוטע מאַדאַם, מיט וואָס קאָן איך אייך דיענען?" "הערר פּרעזעס" — האָט די אַלטיטשקע אָנגעהויבען ווייטער: „איך בין אַזוי אויפגערעגט, דאָס איך קאָן קוים רעדען. מיר איז נאָך קיינמאָל נישט אויסגעקומען צו ראָדען מיט'ן פּרעזעס. איך בין אַ פרוי, וואָס איז איבערגעגעבען צום בונד, איך וואהן אין מערילאַנד; מיין זוהן איז שווער פערוואונדעט, ער ליעגט אין האָספּיטאַל; איך האָב געבעטען לאָזען איהם צו מיר, האָט מען מיר געזאָגט, אַז איך זאָל זיך צו אייך ווענדען. ווען די מלחמה האָט זיך אָנגעפאַנגען, האָב איך איהם געשיקט שלאָגען זיך מיט די דרומס'לייט; אַז איהר וועט מיר ערלויבען נעמען איהם אַ היים, וועל איך אַרום איהם אַרום געהן און ווי עס וועט איהם נור בעסער ווערען, וועט ער ווידער געהן איינשטיללען די „מאַטעזשניקעס" פון דרומס-לייט, מיין זוהן איז אַ וואהלער יונג, ער וועט נישט וועלען אַבי אויסדרעהען זיך פון דיענסט". ביי לינקאָלנ'ן, אויסהאָרענדיג די אַלטיטשקע, האָט אַ ליפּ פער-ציטערט. „יאָ, יאָ! זייט געבענשט פון גאָט! דעם זוהן וועט מען אייך אַרויס געבען, אויב ער איז נור ביי די קרעפטען צו דיהרען זיך פון האָספּיטאַל". ער האָט פאַר איהר אָנגעשריעבען אַ קאַרטעל צום דאָקטאָר.

אַ גענעראַל פון דער טהאָטיגער אַרמעע פערצאָהלט, וואָס פאַר איין האַס לינקאָלן האָט געפיהלט צום טוידט-בעשטראָפען פאַר פערבראָכען אין חיל. ער ברייגגט דעם פאָלגענדען צופאַל: „אין דער ערשטער וואָך שוין, ווי איך האָב איבער גענומען די קאָמאַנדע, האָבען זיך ביי מיר אָנגעחאַפּט 24 איבער-לויפערס, וואָס זענען פעראורטהיילט געוואָרען דורך דער קריעגס-ריכטונג צום ערשיססען. דער פּרעזעס האָט בעדאַרפט אונטער שרייבען דעם אורטהייל, האָט ער זיך ענטזאַגט. בין איך געפאָהרען אין וואַשינגטאָן פערזאָנליך צו ערקלעהרען זיך. „הערר פּרעזעס" וויל איך איהם איינראָדען: דער בעווייז איז נויטווענדיג; ווען ניט איז אויס די דיסציפּלין אין דער אַרמעע. ביי דעם צופאלל וועט

דער חסד מיט איינינע זיך אָבּרופען שלעכט אויף די „פיעלע“.
„ניין, גענעראל“ — ענטפערט ער מיר — גענוג איז אויסער דעם אלמנות, וואס מאַכען נאס די פעראייניגטע שטאַאטען מיט זייערע טרעהרען. פאָדערט ניט פון מיר, אַז איך זאָל זייער צאָהל גראָסער מאַכען; איך וועל דאס ניט טהון“.

דער סענאַטאָר פון קאָנגרעס, מיסטער קעלאַג האָט, זייענדיג אין וואַשינגטאָן, אַ טעלעגראַמם בעקומען, אַז אַ שכן זיינער, וועלכען ער האָט איינגעראָדט אָנקומען אין מיליטער, איז פאַר עפּיס אַוויכטיגען פערברעך פעראורטהיילט פון קריעגס-ריכטונג צום ערשיעסען — אונ מאָרגען טאַקע. אויפגערעגט שרעקליך איז ער אַוועק צום קריעגס-מיניסטער; נור אַלע זיינע בקשות האָבען גאָר נישט געמאַכט. יענער האָט געענטפערט: „שוין זעהר פיעל צופאַלען אַזוינע זענען אונבעשטראָפט געבליעבען“. גאָר פערצווייפעלט האָט זיך קעלאַג פון דעם מיניסטער געלאָזט צום ווייסען הויז, דער וועכטער האָט איהם נישט געוואָלט אַריין לאָזען. עס איז שוין געוועזען שפעט אונ דער פרעזעדענט האָט זיך געלעגט שלאָפען. קעלאַג האָט גובר געוועזען אַלע מניעות, האָט זיך אַריין געשלאָגען צו איהם אין שלאָף-צימער אונ האָט איהם פערצייהלט מיט אויפרעגונג אין שטימע וועגען דער טעלעגראַמם. „דעם מענשען קאָן מען נישט שיעסען, הערר פרעזעדענט“ — האָט ער געזאָגט. „איך מאַך איהם נישט געראָכט. אָבער ער איז דאָך מיינער אַיין אַלטער שכן, ווי קאָן איך דאָס צולאָזען, אַז מען זאָל איהם שיעסען!“ לינקאָלן האָט, ליעגענדיג אין בעטט, רוהיג אויסגעהאָרט זיין אַלטען קאָלעגע אונ האָט ענדליך געזאָגט: „יאָ, איך זעלבסט קלעהר, אַז דאָס ערשיעסען וועט איהם קיינע נוצען ברייננגען. גיט מיר אַ קאָרשט אַ פעדער“, אונ ער האָט אָנגעשריבען אַ באַפעהל פון חסד.

אַמאָל האָט לינקאָלן, צווישען אַנדערע ביטטענדע, באַמערקט איין אָרמע קראַנקע פרוי, ער האָט זי פעראַנדער געפרעגט, זי האָט איהם פערצאָהלט, אַז איהר מאַן אונ 3 זיהן זענען אין מיליטער געוועזען; דעם מאַן האָט מען נישט לאַנג

געהרג'ט, זי איז נאָר אליין געבליעבען, איז זי נאָטווענדיג, בעדאַרף שטיצע; לכן בעט זי אָבלאָזען איהר דעם אֶלטערען זוהן. לינקאָלן. לויט עם פערצאָהלט אַזעלכער, וואָס האָט מיט זיינע אויגען געזעהן, האָט אויפמערקזאַם אָנגעקוקט דער פרוי אין פנים אין האָט איהר געענטפערט מיט נאָר א פריינדליכער שטימע: „געווים, געווים אַזוי. אללעס, וואָס איהר האָט געהאַט, האָט איהר אָבגעגעבען; היינט אַז איהר האָט פערלאָרען אייער הויפט שטיצע, האָט איהר נאָר די רעכט צו בעקומען איינעם פון די זיהן". ער האָט שוין אַרוים געגעבען דער מוטער א בעפעהל אויף צו פריי לאָזען איהר זוהן. אין אַ וואָך אַרום האָט זי זיך ווייטער געוויזען. די אונגליקליכע האָט פערשפעטיגט. פון דעם פאָלקס-קאָמאנדיר האָט זי דערוואוסט, אַז איהר זוהן, וואָס האָט דאָרטען געדיענט, איז געשטאָרבען פון אַנעפּאָהליכער וואונד, וואָס ער האָט בעקומען אין איינע פון די לעצטע געשלאָג. לינקאָלן האָט אָנגעקוקט די פרוי א פערשלאָגענע פון צער, ער האָט אויסגעהאָרט איהר טרויער אונ עס האָט איהם זעהר טיעף געריהרט, ער האָט געזאָגט: „איך וויים שוין אייער פערלאַנג; איך וועל אַלעס טהון אָהן אַייער בקשה; איך לאָז אַייך אָב דעם צווייטען זוהן"; אונ האָט איהר ווידער שוין אָנגעשריבען אַ בעפעהל אויף דעם. איבערגעבענדיג איהר דאָס קאָסטבאַרע פאַפּיערעל, האָט ער געזאָגט: „פון די צוויי געבליעבענע יונגען וועט ביי אונז ביי יעדען צו איינעם זיין; אַזוי איז גאָר עהרליך צוטהיילט", די פרוי איז געריהרט גיוועזען ביז טרעהרען, זי האָט איהר האַנט געלעגט לינקאָלנ'ן אויפען קאָפּ אונ האָט פייערליך אויסגעשריען: זאָל אייך גאָט בענשען, מיסטער לינקאָלן. זאָל ער אַייך מאריך ימים זיין אונ איהר זאָלט בעשטאֶנדיג זיין דער פיהרער ביי דעם גרויסען פאָלק!"

נור איינמאָהל, ווי מען פערצאָהלט, איז דער פרעזעס איין עקשן געבליבען. דאָס איז אַזוי געוועזען, א געוויסער האָנדלער פון שקלאַפען איז אין טהורמע פערזעצט געוועזען אונ פעראורטהיילט צו בעצאָהלען טויזענד דאָלאַר שטראָף. ענדע דעם

טערמין פֿון זיין אַרעסט, האָט ער אָנגעשריבען אַבקשה־בריף צו לינקאָלנ'ן: היות ווי ער איז ניט אומשטאַנדע געווען צו בעצאָהלען דעם שטראָף, בעט ער מוחל זיין איהם, חאָטש זיין פֿערברעך איז ער מודה. דער בריעף האָט קיין איינ־דרוק ניט געמאַכט אויפֿ'ן פרעזידענט. „מען קאָן מיך איינבעטען צו מוחל זיין אפילו אַ מאָרדער — האָט ער געזאָגט — איך וויים עס, אַז צופֿיעל ווייך — הארץ באַויין איך, און דאָס איז מיין חסרון; נור אַזא מענש, וואָס איז אומשטאַנדע צו פֿאָהרען אין אפֿריקא, דאָרטען צוזאַמען רויבען קינדער אונ נאָכהער פֿערקויפֿען זיי אויף אייביגע קנעכטשאַפֿט, האָבען דער בייא יין ציעל צו פֿער־דינען אַזוי פֿיעל דאָלערס, אַזוי פֿיעל צענטען... יאָ דאָס איז ערגער פֿון דעם סאַמע מהרישען מאָרדער, האָטש ווען אין טהורמע זאָל איהם אויסקומען צו שטאַרבען, וועל איך איהם אויך נישט לאָזען פֿריי"...

לינקאָלנס אַ פֿערעהרער דערצאָהלט וועגען איהם פֿאָל־גענדעס:

„ביי דעם ריעזיגען כאַן איז איין צאָרטליכעס, פֿרויען־הארץ געווען, פֿיעלע האָבען עס פֿאַר אַ חסרון גערעכענט. ער האָט נישט געקאָנט גלייכגילטיג צוקוקען ליידען, איהם האָט געעקעלט צו אָנטהון וועמען עס איז וועה. אין אַ הייסען טאָג, דורך געהנדיג אַ שאָטענדיגע אַלעע פֿון פרעזידענטס הויז צום קריעגס־מיניסטעריום, האָב איך אויפֿ'ן גראָז אונטער אַ בוים דערזעהן דעם פרעזידענטס הויכע אונגעשיקטע פֿיגור. איהם האָט באַגעגענט אויפֿין וועג אַ פֿערוואונדעטער סאָלדאַט, האָט זיך צו איהם נאָך ראַטה געווענדעט, ווי צו בעקומען פענסיאָן אונ אַ טהייל פֿון זיין דיענסטלוין, וואָס מען האָט איהם נאָך ניט אויס געצאָהלט. לינקאָלן האָט זיך אַוועק געזעצט אונטער'ן בוים, האָט דורך געלעזען אַלע דאָקומענטען זיינע אונ האָט איהם אָנגעוויזען וואוהין צו ווענדען זיך וועגען דעם, דער ביי האָט ער איהם געגעבען אַ רעקאָמענדאַציאָנס־בריעף.

פֿיעל האָבען געפֿונען, אַז דער פרעזידענט איז צופֿיעל „צו־געלאַזען", ויי איז דאָס נישט געפֿעלען געווען, זיי האָבען

געפֿונען, אַז גאָר אַ היבשע צייט פֿאַרנעהמט ביי איהם נאָך אומזאָנסט דאָס אויפֿנעהמען.

ביי לינקאָלינען אָבער איז אויף דעם אויך געווען אַשטרייננג בעשטימטע מיינונג, ער האָט געפֿונען, אַז אין אַ פֿרייען לאַנד, ווי אַמעריקא, האָט יעדער די רעכט צו זיין פֿריי צוגעלאָזען צו איהם. אויף אַזוינע טענות פֿלעגט ער ענטפֿער׳ן: „איך פֿיהל, אַז די צייט, וואָס איך פֿערשווענד אויף אונמיטטעלבאַרע אויפֿטראָגע מיט די פֿאָרשטעהער פֿון דעם המון ברענגט די גרעסטע נוצטען. מענשען, וואָס דרעהען זיך אַרום אין די אָפֿיציעלע ספֿערען, נעמען זיך אָן סוף־כל־סוף מיט איבעריגע אַמטליכקייט (שררה־שאַפֿט), — אפילו מיט זעלבסט־הערשאַפֿט — אונ פֿערגעסען, אַז דאָס הערשאַפֿט האָבען זיי נור אויף אַ בעשטימטע צייט, אלס פֿאָרשטעהער פֿון אַנדערע. דאָס טויג גאָר נישט. איך נעהם צו צוויי מאָל אין וואָך אַלעמען, אָהנע אונטער־שיעד, אונ יעדערער, ווער עס ברויכט צו מיר מיט עפּיס, ערוואַרטעט זיין „אָטשערעד“, ווי ביי׳ן שערער אין קלייט; אמת איז, דאָס עס קומט מיר אוים פֿיעל פּלוידעריי אוים צו־האָרען, נור אויבעט פֿיעל אַזוינס, וואָס האָט יאָ אוויכטיגקייט, דאָס אין גאַנצען צוזאַמען געקניפּעלט האַלט אויף אין מיין זינ׳ן בעשטאָנדיג דאָס פֿאָרשטעלען פֿון יענער גרויסער פֿאָלקס־מאַסע, פֿון וועלכער איך בין אַרוים אונ ברויך צוריק קעהרען זיך“.

אין זיינע רעדען פֿלעגט לינקאָלן שטאָנדיג „אַריין וואַרפֿען“ ערקלאָהרונגען דורך ביישפּיעלען אונ פֿאַבעל׳ן (משלים) פֿון פֿאָלקס־לעבען; זיין שפּראַך איז אויסגעפֿערילט געווען מיט פֿער־שיעדענע שפּריכווערטליך, שפּאַס אונ לעבערליכע מעשה׳לאַך. אונ צוליעב דעם מאַניער זיינעס, זענען זיינע רעדען פֿאַר־שטאָנדליך געווען פֿאַר יעדען שטומפּיגען אונ פֿלעגען אַשטאַרקען איינדרוק מאַכען אויף די מאַסען. אַמאָל איז צו איהם אָפּגע־מער געקומען מיט אַ קלאָג, וואָס די סאָלדאַטען פֿון די פֿערער־אַליסטען, אַריבער געהענדיג זיין ישוב, האָבען ביי איהם אַפּערד צוגענומען אונ היי; ער האָט געפֿאָדערט בעלאָהנונג פֿאַר די היזקות. לינקאָלן האָט איהם אָנגעקוקט, האָט צו־

געשמייכעלט פֿריינדליך און געזאָגט: „האָרט זשע, מיין ליעבער העדר, ווען מע זאָל זיך פֿירנעהמען מיט אלע אַזוינע מעשׂיות, וועט עס סטאַיען אַרבייט אויף צוואַנציג פּרעזידענטען. איהר האָט מיר דערמאַנט איינעם מיינעם אַ בעקאַנטען פֿון די אלטע יאָהרען אין אללינאיס. ער האָט געהייסען דשזעק צעם; ניבּ־טערערהייט איז ער געוועזן איינער פֿון די בעסטע שווימער מיט פּליסען איבער מיססיסיפּי. ווען עס זענען די דאַמפּשיפֿפֿען (פּאַראָחאָדען) געוואָרען, האָט מען איהם פֿיר הויפּטמאַן (קאַפּיטאַן) געמאַכט, אַריבערגעהענדיג שטראָמקליפּפּענס, פֿלעגט ער שטענדיג זעלבסט שטעהן אויפֿען רודער־ראָד. איינמאָהל, אַריבער שווימענדיג אַזוי ווען, די שיף האָט זיך געשליידערט אויף אַלע זייטען אין אַ בייזער שוים, און דזשעק אַליין איז געוואָרען אויפֿמערקזאַמקייט — ציהט איהם עפּיס איונגלינג פֿאַר אַפּאַלד און שרייט: „הערט, מיסטער הויפּטמאַן! שטעלט צו דעם דאַמפּשיפֿף אויף אַ ווייל! איך האָב אין וואַססער אַראָב געלאָזען איין עפּעל״.

אַ מאָל, אין זיין פֿריהמאָרגענדיגען אויפֿנעהמען, האָט לינקאָלנ׳ן איינער בעזוכט, וואָס האָט זיך איהם געמעלדעט אַלס זיינער איין איבערגעגעבענער פֿריינד; איהם נור האָט דער פּרעזעס צו פֿערדאַנקען פֿאַר דעם, וואָס ער איז אויסערוועהלט געוועזן. אויף דעם „סמך״ האָט ער ביי לינקאָלנ׳ן געבעטען אַ שטעל איינע ביי דער רעגיערונגס־דינסט, וואָס איז לעדיג געוועזן דאַמאָלס — „אַזוי, הייסט עס — האָט לינקאָלן געזאָגט, — זעה איך פֿאַר זיך יענעם מאַן, וואָס האָט מיר מיין גאַנצען לעבען פֿערשמט, קיינע שטעלען האָב איך פֿאַר אייך, זייט אייך זיכער אין דעם. גוטען טאָג! — זייענדיג אַ שטרייינגער פּוריטאָנער אין לעבען און געוואָנהייטען (רגילות׳ן), פֿלעגט לינקאָלן אָפּט־מאָל חזר׳ן פֿאַר זיינע זיהן אַזא קליין שטיקעל תורה: — טרינק ניט, רייכער ניט, קיי ניט, *) קריעג זיך ניט, שפּיעל

*) ביי די אַמעריקאַנער איז זייער פֿערשפּרייט געוועזן אַ געוואָהנהייט צו קייען טאַבאַק.

ניט, ליינע נישט, ליעב גאָט, מענשען, ליעב דעם אמת, ליעב גוטעס אונ זיי גליקליך".

X.

לינקאָלנס טויט.

אין אָנפאַנג 1864 יאָהר האָט די מעגגע היל פון צפון, מעהר, ווי אַ האַלב מיליאָן מאָנער, אַוועק געצויגען זיך צו ווירגיניע צו, מיט זייער נייעס אָבערפעלדהערר, וואָס לינקאָלן האָט בעשטימט, גענעראַל גראַנט. פריהער פון דעם האָט זיך גערעקרוטירט איבער אַ נייס פינף הונדערט טויזענד מאַן; וואַהרשיינליך, האָבען די צפון'ער נאָך אין אונגעהייער אנשטרענגונג געמאַכט צו אונטערדריקקען גיעבער דעם דרום.

נאָכדעם האָט זיך די מלחמה געצויגען נאָך מעהר ווי אַ יאָהר אונ האָט זיך פערענדיגט מיט אַרייהע בלוטיגע געשלאָג, וועלכע זענען איבער הויפט געווען צוליעב דעם צוועק, צו בעקומען צוריק ביי די דרומער די פערנומענע ווירגינער שטאָדט — ריצמאָנד אונ געטעבורג. איין ענדליכער זיעג האָט בעקראַנצט די אַלע אָנשטרענגונגען פון די צפון'ער נור אין פאָלגענדען יאָהר, אין מאַרץ. דען 9-טען אפריל 1865 יאָהר, אין אַפּאָמאַטאָקס גאָיז, האָט זיך נאָהענט פון ריצמאָנד אַרונטער געגעבען דער אָבערפעלדהערר פון די דרומ'ער, דער גענעראַל לי, מיט'ן לעצטען רעשט פון זיין אַרמעע, אַכט-אונ-צוואַנציג-טויזענד מאַן. מיט דעם זיעג האָט זיך ווירקליך געענדיגט די שרעקליכע מלחמה; באַלד נאָכדעם האָבען די איבעריגע טהיילען פון דער אַרמעע ביי די קאָנדערפאַראַטען אויך אַוועק געלעגט זייער געוועהר. דער לעצטער זיעג האָט זייער טהייער געקאָסט;

עס איז ניט וועניגער פֿון צעהן טויזענד מאַן געפֿאַלען געהרג'עטע און פֿערוואונדעטע.

אויך מאָרגען, אַז מען האָט איינגענומען ריצמאָנד, איז לינקאָלן, וואָס האָט זיך דאַמאָלס געפֿונען אין דער טהאָטיגער אַרמעע, געקומען צו פֿאָהרען אין דער „איינגענומענער" שטאָדט. נור דאָס איז ניט עהנליך געוועזען אויף אַ פֿייערליכען אַריינפֿאָהר, אַלס זיעגער; מיט איהם איז נור זיין קלײנער זוהן געוועזען און זיין סוויטע איז נור פֿון איניגע זעעליײט בעשטאַנען. נור די סצענעס, וועלכע ער האָט דערזעהן אין דער איינגענומענער שטאָדט, די הויפּט פֿעסטונג פֿון די דרומס'לייט, האָבען געמוזט חאָטש עטוואָס לינדער מאַכען די שרעקליכע איינדרוקע פֿון דער ברודער-מאָרדישער מלחמה, וואָס האָט אויף שטיקער געריסען דאָס ליעבענדע האַרץ ביי דיעזען מאַן; די סצענעס האָבען איהם פֿאַר די אויגען געצייגט, אַז ניט אומזאָנסט זענען טייכען מענשען-בלוט פֿערגאָסען. דאָ האָט לינקאָלן אַם ערשטען דערזעהן אויך די גוטע רעזולטאַטען פֿון דער מלחמה און די פֿרייד און גליק, וואָס איז גאָר ניט צו בעשרייבען, וואָס דאָס שקלאַפֿען-פֿערניכטונג האָט מיט געבראַכט.

ווי ער איז נור אין שטאָדט אַריין געפֿאָהרען, האָבען איהם אַרום גערינגעלט מענגעס בעפֿרייטע נעגרען מיט געשרייען פֿאַר ענטציקונג. ווי צוקוקער בעשרייבען, איז די סצענע געוועזען זעהר אַ ריהרענדע. די אָרעמע, די געשלאָגענע ברואים האָבען יעצט פֿערפֿול ערקאָנט און געפֿיהלט, אַז זיי זענען פֿרייע, אַז זייערע בעדריקער זענען בעזיעגט און זיי האָבען זייער פֿרייד אַרויס געדריקט, ווי קינדער, מיט די גאַנצע לײדענשאַפֿט פֿון זייער דרומ'ע ראַסע. זיי האָבען זיך געפֿרייט, געיאָמערט, געשריגען: „אַשבח, אַשבח צו גאָט!" און האָבען זיך מענגעס גאַנצע געקליבען אַרום לינקאָלנ'ן; מען האָט געשריגען: — „אוראַ! אוראַ! דער פּרעזעס לינקום איז געקומען!" איין אַלטיטשקע נעגערין איז געשטאַנען אויפ'ן שוועל פֿון איהר שטיבעל, די הענט געפֿלאָכטען, ווי ביי אַ תּפֿלה, און האָט

מיט התפעלות פון רעליגיאָזישע ענטציקונג געשריגען: „איך ברענג דיר, אָה גאָטט, מיין שבח פאַר דעם, וואָס דו האָסט מיר באַשערט צו אָנקוקען דעם פרעזעס לינקום!" איין אַלטינקער נעגער האָט אויס געטהון זיין הוט און האָט געבעטען גאָטט ברכה אויף דעם „טאַטע לינקום".

נאָך דעם אַז ריצמאָנד איז געפאַלען, האָט זיך דזשעפפערסאָן דעוויס, דער געוועזענער פרעזעס ביי די קאָנפעדעראַטען, בעהאַלטען אין די שטאַאטען פון דרום. שפעטער שוין האָט מען איהם אַרעסטירט צוזאַמען מיט נאָך אַנדערע עלצטע פון די דרומ׳ער; דער אַרעסט איז אָבער נישט אויף לאַנג געווען, לינקאָלן האָט אַזוי בענערט שלום, בערוהיגען דאָס לאַנד, וואָס גיעבער זאָל זיך „פערגעסען די אַלטע מחלוקה", דאָס ער איז ווירקליך זעהר צופריעדען געווען מיט דעוויסעס ענטלויפען. מען דער צאָהלט אַ שפּאַס — וואָס ער האָט געענטפערט, בעת דער גענעראַל לי האָט זיך אונטערגעגעבען. מען האָט איהם געפרעגט: — וואָס קלעהרט ער טהוען מיט דעוויסען?"

— „עס איז געווען אין שפּרינגפילד אַ יונגעל, ער האָט אָנגעקליעבען געלד און געקויפט אַ שופּען (יענאָט). אין אַ צייט אַרום האָט איהם דאָס חיה׳לע דערעסען און ער האָט נישט געוואוסט וואָס מען טהוט. געהט ער זיך אַ מאָהל איבערן גאַס, אַבוועגדינענד זיך פון דער באָזער באַשעפעניש, וואָס האָט איהם זיינע קליידער צעררעסען: אַ צופיינינטער אין גאַנצען, האָט ער זיך געשטעלט אויף אַ פּאָסטען. אַ פאַרבייגעהער האָט אויפ־מערקזאַמט געמאַכט אויף זיין צופּיצעלטען קאָסטום און האָט איהם געפרעגט: וואָס איז דאָ אַזוינס? — „אה, פון דעם שופּען האָב איך גרויסע צרות"... — „איז וואָסזשע האַלטסטו זיך מיט איהם? — האָט דער פאַרבייגעהער געפרעגט. — „ש ש ש, שטילער, האָט דאָס יונגעל אַרוים געראָדט: — „איהר זעהט דען נישט, אַז ער צו בייסט דאָס שטריקעל? איך וועל איהם נישט שטערען, אין דער היים וועל איך זאָגען, אַז ער איז פון מיר ענטלאָפען".

אין 1864 יאָהר, ווען די מלחמה איז אין רעכטען פֿייער געווען, איז געקומען דער טערמין פֿון צו אויסערוואָהלען אַ נייען פּרעזידענט; ניט קוקענדיג, וואָס די דרומס־לייט האָבען זיך פֿיעל אָנגעשטרענגט צו צוריקקעהרען זייער פֿריהערדיגע העררשאַפֿט אין קאָנגרעס, איז קלאָהר געווען, אַז דאָס פֿאָלק וועט ווידער אויסערוואָהלען לינקאָל'ן.

אין אַזיצונג פֿון דער באַלטימאָרער קאָנווענט, וואָס האָט לינקאָלנ'ן אַלס קאַנדידאַט בעשטימט, האָט ער די פֿאָרשטעהער פֿון דער ליגע „נאַציאָנעלער־בונד" געענטפֿערט מיט אַ רעדע, וועלכע צייגט ווי אונבעקוועם איז צו אומבייטען יעצט אין דער מלחמה דעם פּרעזעס. מערקווירדיג איז איין שטעל פֿון דער רעדע, נעמליך, די ווערטער וועגען „איבערשפּאַנען פֿערד ביי'ן אריבער געהן אַ טייך", וועלכע זענען אריין אין דער שפּראַך אַלס אַ שפּריכוואָרט. ער האָט אַזוי געזאָגט: „ענדליך קאָן איך עס ניט רעכנען, אַז דער קאָנווענט צו דער ליגע זאָל צו אונז שלום קומען, אַז איך בין דער גראָסטער אָבער דער בעסטער מאַן אין אַמעריקע; נור איך קלעהר, אַז זיי ווילען געפֿינען פֿאַר אונפֿערשטאָנדיג צו איבער שפּאַנען פֿערד אין דער צייט, ווען מען שווימט איבער דעם טייך, פֿאַר אונז שלעכטען פֿערד רעכנען זיי זיך ניט, אַז דאָס איבער שפּאַנען זאָל שוין גאָר קיין היזק ניט מאַכען.

מע קאָן זיך פֿאָרשטעלען מיט וואָס פֿאַר איין ענטציקענדע ליעבע די נעגרען די שקלאַפֿען אין גאַנץ אמעריקע האָבען בע־האַנדעלט זייער פֿערטהיידיגער. מען פֿערצאָהלט, אַז אין 1864 יאָהר, אין דעם טאָג פֿון נייען יאָהר האָבען טענגעס נעגרען אַרום געקרייזט דאָס ווייסע הויז — „זיי האָבען ערוואַרטעט זייער וואָהלטהאָטער, וועלכען זיי האָבען פֿערגאָטערט, ווי איין איבער־נאַטירליכעס וועזען". שפּעטער, אַז די מעהר דרייסטע פֿון זיי זענען אריין אינעווייניג אין הויז אונ האָבען דערזעהן, אַז די טהירען זענען אָפֿפֿען גלייך פֿאַר די ווייסע, ווי פֿאַר די שוואַרצע, זענען זיי אַזוי ענטציקט געוואָרען אונ פֿערוואונדערט,

אַז מען קאָן עס גאָר ניט אָבשילדערן. איינער, וואָס האָט זיך אין דעם גענענוואַרט געפונען, ווען זיי האָבען זיך געוויזען אין דעם אויפנאַהמע-צימער, דערצעהלט: „גאַנצע צוויי שעה נאָך אַנאַנד האָט לינקאָלן בעדאַרפט דריקען הענט פון די ווייסע בעזוכער זיינע, דאָס האָט איהם שרעקליך פערמאַטערט, נור אַז עס האָט זיך געוויזען די מענגע שוואַרצע, האָט ער אָבגעלעבט, ער האָט זיי הערצליך באַגעגנעט, אַז זיי זענען ענטציקט געוואָרען. זיי האָבען געלאַכט און געוויינט, און דורך טרעהר'ן געשריגען: „זאָל איך גאָט בענשען! זאָל גאָט בענשען אַבראַאם לינקאָלנ'ן! זאָל גאָט בענשען מאַסע לינקון!"

דען 4-טען מאַרץ 1865 יאָהר, האָט אַבראַאם לינקאָלנ'ן, דאָס צווייטע מאָל פערטראָטען די שטעלע פון פרעזידענט, די מלחמה האָט זיך נאָך ניט געענדיגט, נור עס איז שוין געווען צו באַמערקען צייכען, אַז עס איז שוין נאָהנט צו שלום. אויסערוואָהלט האָט מען איהם מיט אַזא גרויסען רוב שטימען, וואָס ביז דאַמאָלס האָט עס קיין פרעזיעס נאָך ניט בעקומען. אין זיין רעדע אויף קאָנגרעס דען 11-טען אַפריל, אין צוויי טאָג אַרום נאָך דעם, אַז דער גענעראַל לי האָט זיך אונטערגעגעבען, האָט ער אַרויס געזאָגט זיין וואונש, אַז מיט די שטאַאטען, וואָס האָבען זיך אָבגעטהיילט פון בונד, זאָל זיך די רעגירונג מיט חסד בעגעהן, זאָל וואָס גיכער שוין ווידער הערשען צווישען זיך די גוטע געפיהלען. עס איז קלאָהר, אַז דער פרעזידענט האָט ערווארטעט באַלד אַ נייע צייט, מעהר אַ גליקליכע פיר זיין פאָטערלאַנד.

נור אין דער זעלבער צייט איז געשעהן איין שרעקליכע זאַך: מען האָט געטייט דעם פרעזידענט לינקאָלן. נאָך בעת דער מלחמה פלעגט דער פרעזיעס און די מיטגליעדער זיינע אין דער רעגיערונג אָפט בעקומען בריעף פול מיט שטראַשונקעס אַלץ פון בעזאָנדערע לייטע, וואָס האָבען געהאָרט צו דער דרום'ער פאַרטיי, און כל-זמן די מלחמה האָט געדויערט, איז זייער לעבען בעשטאָנדיג אין געפאַהר געווען. לינקאָלן איז שוין אַזוי געוואהנט געוואָרען צו אַזעלכע בריעף, דאָס ער האָט שוין אויף זיי אָנגעפאַנגען צו קוקען, ווי

אויף א געוויסען טהייל פון זיין שטאַנדיגער קאָרעספּאָנדענץ. נור די מלחמה איז דאָך שוין יעצט צו ענדע געקומען, דרום'ס שטרעקט אויס זיינע האַנד אויף שלום, אללע שרעקען ברויכען יעצט צו פערשווינדען, דאָך אַנדערע פון גאָר די טיעפע אַנהענגער פון דער דרום'ס פאַרטיי האָבען נישט געקאָנט ביי זיך פועל'ן דעם נצחון פון די צפון'ער; צאָרען און ראַכע האָבען געזאַמען אין זייער ברוסט צו דעם, וועמען עס האָט געלונגען זייערע מחשבות צערשטערען; ענדליך האָט אויסגעבראָכען אַ געהיימער בעשלוס צו טוידען לינקאָלנ'ן.

דער 14-טען אַפּריל — דער טאָג, ווען עס איז געפאַלען סאָמטער אין אָנפאַנג מלחמה — איז געווען פערקינדיגט אַלס נאַציאָנאַלער פייערטאָג, און אין וואשינגטאָן, צווישען אַנדערע אַלגעמיינע פערגניגענהייטען, איז אויך בעשטימט געווען אויף אָבענד אַ ספּעקטאַקל אין טהעאַטער פאָרדאַ, וואו עס האָבען געברויכט צו זיין אויך לינקאָלן און אנדערע בעוואוסטע לייט.

אָבענד. דער טהעאַטער האָט זיך געבראָכען פון פובליקום. אין לאָזשע איז געזעס'ן דער פרעזידענט לינקאָלן, זיין געזינד און איינינע פריינד. דאָס פובליקום האָט איהם מיט געשריי און ענטציקונג בעגריסט, דער פאָרהאַנג האָט זיך אויף געהויבען, דאָס פובליקום איז שטיל געבליעבען און האָט זיין אייפערקזאַמקייט געקאָנצענטרירט אויף דער סצענע, אַזוי איז אַ שעה אַוועק. אין דער צייט האָט זיך אַריין גע'גנב'ט צום פרעזידענט אין לאָזשע איינער מיט דעם נאָמען דזשאָן ווילקס בוט, לויט זיין פראָפעסיאָן אַ שוישפּיעלער (אַקטיאָר), אַ פאַנאַטישער אַנהענגער פון דער דרום'דיגער פאַרטיי, און האָט זיך געשטעלט הינטער זיין לעהנשטוהל. פּלוצלינג — אַ שאָס. לינקאָלן איז געפאַלען מיט איין ערשאָסענעם קאָפּף, דאָס פובליקום איז צומישט, ערשטוינט געוואָרען, מען פערשטעהט גאָר נישט; נור פון דער ערשטוינונג פיהרט זיי באַלד אַרויס דער מאָרדער זעלבסט מיט איין אויסגעשריי: „אַזוי זאָלען פערניכטעט ווערען אללע טיראַנען, דרום האָט זיין ראַכע גענומען" — איז ער איז אַריבער געשפּרונגען דעם באַריער פון לאָזשע אויפ'ן

סצענע און איז אין טהיר פערשוואונדען, פאָלגענדיג מיט'ן קינשואל.
עס איז שווער צו שילדערן די פערצווייפלונג און שרעק, וואָס דאָס פובליקום האָט דערפיהלט, ערוויסענדיג זיך, אז לינקאָלן האָט אָנגעוואָרען זיינע געפיהלען און אז קיינע האָפנונג איז דאָ. די אויפרעגונג איז גראָסער געוואָרען, אַרויסגעהענדיג פון טהעאטער אויף דער גאַס, וואו עס האָט זיך צערלאָזט אַ צווייטע נאַכריכט, אז דער רעגיערונגס סעקרעטאַר סיואַרד, לינקאָלנ'ס אָנאָהענטעד מיט-אַרבייטער, איז אויך בעפאַלען געוואָרען פון אַ מערדער, פעין פּאַוועל, און, אַ פערוואונדעטער פון קינשואל, ליעגט ער אַ קראַנקער ביי זיך אין דער היים.
זאָרג און פערצווייפלונג האָט אָנגעכאַפּט אַלע וואַשינג-טאָנער איינוואָהנער אין יענער נאַכט; צו דעם האָבען זיך נאָך צוטראָגען אנגסטליכע נייעסען. אַז די אַללע אַנדערע רעגיערונגס-גליעדער זענען ערמאָרדערט, אַז די טרידה אין דרום האָט זיך איבערנייעס אָנגעפאַנגען. אין דער פריה האָבען די איינוואָהנער פון דער הויפּט-שטאָדט האָבען בעקומען נאָר אַ שרעקליכע נאַכריכט: אין דער פריה דעם 15-טען אַפּריל 1865 יאָהר איז אַבראַאַם לינקאָלן געשטאָרבען.
דער פלאַן צו ערמאָרדען לינקאָלנ'ן איז פּינקטליך נאָך געווען בערייט פון פריהער. נעבען טהעאטער האָט אויפּען מאָרדער בוטע געוואַרט אַ פערד, אויף וועלכען ער איז אַרויף געשפּרונגען, ניט קוקענדיג אויף די קלאָפּ, וואָס ער האָט בעקומען, שפּרינגענדיג אויפ'ן סצענע, און איז ער פערשווינדען. איהם האָט פערפאָלגט אַ הייסע נאָכיאָגען; נור דאָך האָט געלונגען ערשט אין איינינע טאָג אַרום צו ענטדעקען איהם אין אַ פערמע אין דרום'ס מערילאַנד. די סאָלדאַטען האָבען אַרום געקרייזט דעם שייער, און נאָכדעם, אז ער האָט זיך ענטזאָגט צו אונטערגעבען זיך, האָט מען די געביידע אָנגעצונדען און איהם געשאָסען. איינינע קאַמעראַדען זיינע זענען גיעך אַ רעסטירט געווען; פיער פון זיי זענען ענדליך געהאָנגען געוועזען. באַלד האָט זיך ענטדעקט, אַז אויסער לינקאָלנ'ן האָבען זיי מאָקע ווירקליך בדעה געהאַט צו מיידען אַלע איבעריגע

מיטגליעדער פון קאָבינעט. פון די פאַפּיערען, וואָס מען האָט געפונען ביי בוטען אין טשעטאראָן, האָט זיך ענטדעקט, אַז לינקאָלנ'ן צו ערמאָרדען האָט מען במחשבה געהאַט נאָך פאַר'ן פאַלען דעם גענעראַל'ס לי'ס חיל; עס האָט נישט אויסגעהאַלטען דער פּאַר, ווייל אַנדערע אַנטהיילנעהמער בוטס האָבען זיך ענטזאָגט צו ערפילען עס ביז מע וועט בעקומען ענדליכע אָנווייזונג (אינסטרוקציא) פון ריטשמאָנד, וואו עס האָט זיך געפונען דער רעגיערונגס־מיטעלפונקט פון די קאָנפעדעראַטען.

פול וועה און קלאָג איז דאָס לאַנד יעצט געוואָרען, און קיין אָהנליכעס, ווי עס שרייבט איינער פון לינקאָלנס לעבענס־בעשרייבער, איז נישט אוים געקומען צו זעהן. „אומעדום איז געווען אַ חשך, פערצווייפלונג און טרויער. מאַנזבילען האָבען אָפענטליך אין די גאַסען געקלאָגט; פרויען האָבען געשלוכצעט, שטעהענדיג מיט די קינדער אויף די שוועלען פון די הייזער, און בעקאַנטע פלעגען זיך אויף דער גאַס צושטעלען, אָנפאַנגען רעדען, איבער רייסענדיג זייערע שמועס'ן מיט'ן וויינען. איך האָב קיינמאָל נים געזעהן איין אָהנליכעס פון ערנסטען מענשען־אַננכט. איין אונגעהייערע מענגע האָט זיך בעוועגט איבער די גאַסען אין פילאַדעלפיע, פערשטומפיגט, פערשטיינערט, נים ווייסענדיג וואָס און ווי צו טהון פאַר וועה, אַלע האָבען גע־פילהט דעם גרויסען „בראָך". אָבענדצייט איז שוין די גאַנצע שטאָט אין טרויער געווען.

נאָר ערגער האָט דאָס פערצווייפלונג און וועה ניט געשטיינט אַזוי, ווי צווישען די בעפרייטע נעגרען: פאַר זיי האָט דאָך אבראַהאם לינקאָלן זיין לעבען געאָפּפערט! זיי זענען פולל געווען אין די גאַססען און האָבען פערהילכט אַלעס מיט זייער יאָמער'ן; זייער צער האָט זעהר לאַנג איבער געלעבט דעם פּרעזידענט'ס טוידט.

דער צער, וואָס לינקאָלנס טוידט האָט מיט געבראַכט האָט זיך ניט באַגרענצט נור מיט די פעראייניגטע שטאַאַטען: אַלע געבילדעטע לאַנדער האָבען זיך פעראייניגט אין דעם אַלגעמיינעם אויסדריקען מיטגעפיהל און מיטלייד איבער דעם

טוידט, אללע האָבען אנערקאַנט, אז דער טוידט פון אזא מאן, ווי אבראאם לינקאָלן — איז אַ היזק פיר דער גאַנצער וועלט, אונ דאָס וועה נאך איהם איז איין אַלגעמיינער.

פיעלע פריינד זיינע האָבען געפאָדערט, דאָס מען זאָל איהם מקבר זיין אין וואַשינגטאָן; נור דער שטאאט אילינאים האָט אַרוים געצייגט זיינע זיכערע רעכטע אויף דעם, אז דער בעסטער בירגער זיינער זאָל בעגראָבען ווערען אויף זיין ערד, אונ מען האָט עס איהם נאָכגעגעבען.

נאָך דעם, ווי מען האָט אין וואשינגטאָן, איהם „אֵל־מלא־רחמים" געמאַכט אונ דאָס גאַנצע לאַנד האָט טרויער געהאלטען דעם טאָג, האָט מען דעם אָרון אויף דעם וואַגאָן אַרויף געלעגט, אונ אָבגעפיהרט קיין אילינאָים.

דאָ, אין ספרינגפיעלד, וואו זיינע בעסטע יאהרען זענען אַ דורך, וואו ער האָט זיין געזעלשאַפטליכע טהאָטיגקייט אָנגע־הויבען, רוהט צווישען גוטע פריינד אונ בעקאַנטע דער גוטער פרעזידענט.

